Samo 29 kn!

Damir Bujan

Najprikladniji priručnik za

Windows Vistu - naučite sami

- Koje novosti donosi novi operativni sustav?
- Kako ga učinkovito koristiti?
- Kako instalirati operativni sustav i prilagoditi ga vašim potrebama?
- Upoznajte nove napredne mogućnosti, tajne i trikove!

Informatički niz, 17

Windows Vista - naučite sami

9 789531 300988

Pišite nam

Pišite nam, dajte nam svoje mišljenje o ovoj knjizi. Drago nam je čuti pohvale i kritike, ali i ideje za nove publikacije. Naša adresa je otisnuta niže u tekstu.

Kvaliteta uz popularnu cijenu

Svi priručnici uređeni su jednako brižljivo kao i ostale Egmontove knjige. Nisku cijenu omogućili su povoljna tehnika tiska i visoka naklada. Čitatelj za svoj novac dobiva još i više, jer stranica knjižice sadrži teksta koliko i dvije stranice standardne knjige.

Mogu se nabaviti svugdje

Naša izdanja mogu se nabaviti u velikoj većini knjižara i na mnogim drugim prodajnim mjestima. Ako se slučajno dogodi da knjižara ili trgovina nemaju na skladištu tražene knjige ili knjižice, one će ih nabaviti u pravilu za samo nekoliko dana.

Nakladnik:

Egmont d.o.o.

Andrije Žaje 43

10000 Zagreb

tel. (01) 30 40 555

e-mail: info@cro.egmont.com

www.egmont.hr

Nakladnik hrvatskog izdanja:
Egmont d.o.o., Zagreb, 2007.
Urednik: Robert Mlinarec
Autor teksta: Damir Bujan, dipl. ing.
Lektura: Anđela Milinović
Korektura: Karla Bareta
Stručni recenzent: Ivan Sršen
Grafička priprema: Axis-design d.o.o.
Tisak: Suton d.o.o., Široki Brijeg
ISBN 978-953-13-0098-8

Kazalo

Predgovor

Dobro došli u priručnik o novom i dugo očekivanom operativnom sustavu – Windows Visti. Svrha ove knjige je upoznavanje s novostima, izmjenama, poboljšanjima, skrivenim tajnama i još mnogo toga što ćete pronaći u novom operativnom sustavu. Windows Vista je za sada najnapredniji operativni sustav za PC računala i dosta se razlikuje od dosadašnjeg Windows XP-a.

Preduvjet za uspješno svladavanje vježbi koje će biti prikazane, a ujedno i same knjige, jest osnovno poznavanje nekog od prijašnjih Microsoft operativnih sustava poput Windows 98, Windows Millenium /2000 ili Windows XP. Najbitnije u svemu je znati dobro služiti se mišem kao osnovnim alatom. Često korisnici izgube volju jer im miš bježi po ekranu, ne mogu ga ukrotiti ili ga pak drže nepravilno. Poznavanje engleskog jezika također je od presudne važnosti jer je ovdje prikazana inačica s engleskom jezičnom podrškom.

U ovoj knjizi pokazat ću vam kako možete instalirati Windows Vistu na svoje računalo, koliko snažno računalo morate imati, koje su prednosti a koje mane novog sustava. Nadalje, kako se možete spojiti na Internet, kako zaštititi računalo te kako se u slobodnim trenucima možete zabaviti uz naprednu multimediju i pomoćne alate. Također ćemo obraditi i neka osnovna pitanja vezana uz rad na računalu. Tu spadaju datoteke i rad s njima, pretraživanje računala te izrada sigurnosne kopije podataka.

Dakle, razina znanja potrebna za svladavanje ove knjige je elementarna i sve teme bit će obrađene na razumljiv i jasan način. Neka od tehničkih pitanja (umrežavanja i napredna uporaba nekih alata) opisat ću u osnovnim crtama a za više detalja o istima slobodno možete pretražiti Internet.

Na kraju bih napomenuo još nešto bitno pri svladavanju novog programa. Ovim pravilom možete se poslužiti pri učenju bilo kojeg programa a ne samo Viste. Slobodno istražujte, ali, napominjem, probajte zapamtiti kako ste došli do nečega. Probajte zapamtiti što ste i gdje kliknuli jer ćete se samo tako znati vratiti na početak. Zašto je to bitno? Iz jednostavnog razloga, tako ćete lako izbjeći situacije tipa: samo sam kliknuo i računalo se srušilo samo od sebe! Računala se u rijetkim slučajevima ruše sama od sebe (vjerojatno nekakav kvar ili pogreška u programu), većina »rušenja« posljedica su nestručnog »rukovanja računalom«. Da ponovim, pokušajte pri istraživanju zapamtiti korake koje ste napravili. Tako ćete se lakše snaći i ispraviti moguće pogreške. Želim vam ugodno čitanje.

travanj 2007, Damir Bujan

PRVI DIO

Uvod

U ovom ćemo poglavlju obraditi neke od osnova novog operativnog sustava. Pripremite se na uzbudljivo predstavljanje programa koji vas sigurno neće ostaviti ravnodušnim.

1. Uvod u Windows Vistu

Nova inačica operativnog sustava

Znači li vam što naziv Longhorn? Većini vjerojatno ništa. Međutim, nekima od vas, koji su malo bolje informatički potkovani, vjerojatno će značiti puno. Naime, Longhorn (dugi rog) je bio kodni naziv za novi operativni sustav tvrtke Microsoft. Dakako, riječ je o novoj inačici Windows operativnog sustava koja je 22.7.2005. godine dobila i službeni naziv: Vista. Novi Windowsi pojavili su se nedavno, točnije krajem 2006. godine. U vrijeme pisanja ove knjige novi operativni sustav dostupan je samo uz nova računala dok se od početka 2007. godine očekuje u slobodnoj prodaji. Navest ću samo neke od značajki Viste koje ćemo kasnije obraditi detaljno:

- nova arhitektura sustva
- novo korisničko sučelje
- novi multimedijalni alati
- napredno pretraživanje
- povećana intuitivnost
- lakše upravljanje uređajima

Što je zapravo operativni sustav?

Za one koji su novi u svijetu računala, objasnit ćemo što je zapravo operativni sustav. Operativni sustav je računalni program koji usklađuje rad hardverskih i softverskih komponenti računala. Kao softverski temelj cijelog računala, operativni sustav obavlja niz osnovnih zadataka kao što je kontroliranje i alociranje memorije (postavljanje podataka na odgovarajuće memorijske lokacije), određivanje prioriteta izvršavanja sistemskih zahtjeva, kontroliranje ulazno-izlaznih uređaja, opsluživanje mreže te upravljanje datotekama. Operativni sustav (skraćeno OS) zaslužan je i za kontrolu grafičkog korisničkog sučelja, pojednostavljeno, onog što vidite na ekranu svog računala. Nadalje, OS je također i platforma za druge programe i aplikacije. Da rezimiramo; bez operativnog sustava vaše bi računalo bilo potpuno beskorisno. Hardver (računalne komponente) ne bi mogao komunicirati sa softverom (programima) i obrnuto.

Osim Windowsa postoji i nekoliko drugačijih vrsta operativnih sustava poput Linuxa, Mac OS-a ili Unix-a ali na više od 90 posto računala u svijetu instalirana je neka od inačica Microsoft Windows operativnog sustava.

Zašto su Windowsi toliko dominanti? Na ovo pitanje stvarno ne bih znao odgovor. Vjerujem da objašnjenje leži u tome što su prve inačice Windowsa bile intuitivne a njihovo grafičko sučelje novost koja je vrlo dobro prihvaćena. U prvo vrijeme operativni sustavi nisu imali grafičko već tekstualno korisničko sučelje. Sve zadaće na računalu korisnik je izvršavao preko tipkovnice upisivanjem beskonačnih nizova naredbi. Takva komunikacija korisnik – računalo zaživjela je samo na poslužiteljima (velikim računalnim sustavima koji opslužuju stotine korisnika).

Grafičko korisničko sučelje

Dakle, objasnili smo koliko bi teško bilo komunicirati s računalom putem tipkovnice. Na našu sreću stručnjaci su razvili GUI (Graphic User Interface) ili u prijevodu, grafičko korisničko

sučelje. Ono nam uvelike olakšava komunikaciju s računalom i obavljanje svakodnevnih zadataka. Prijašnje inačice Windowsa imale su jednostavnije izvedbe sučelja koje su u početku bile ograničenih mogućnosti. Napretkom tehnologije te razvijanjem novih inačica Windowsa i korisničko sučelje je doživjelo procvat. Svaka nova verzija Windowsa temeljito izmijeni sučelje pa je potrebno neko vrijeme privikavanja. Međutim, određenim radnjama moguće je sučelje prilagoditi izgledu prethodnog operativnog sustava pa se period privikavanja može dosta skratiti.

Sad ću predstaviti neke od glavnih razlika između korisničkog sučelja Windowsa XP i Viste.

- Prvo i osnovno, kad prvi put ugledate Vistu zamijetit ćete očitu razliku u odnosu na prethodne inačice Windows operativnih sustava. Sve je nekako ljepše, uglađenije, prepuno boja i kontrasta. Sučelje Windowsa 98 doima se vrlo hladnim u usporedbi s Vistom. XP je donekle umanjio tu hladnoću ali tek sada u Visti možete reći da je sučelje toplo i prijateljsko.
- Aero Glass, naziv je novog grafičkog sustava koji rabi hardversku akceleraciju za prikaz radne površine (drugim riječima, za prikaz ikona i prozora rabi se 3D tehnologija poznata iz većine današnjih igara). Posebnost je u tome što se uključivanjem Aera može stvoriti prozirnost prozora.
- Windows Sidebar je vrlo zanimljiva promjena u odnosu na sučelje XP-a. Ovaj alat služi nam za pohranjivanje i organiziranje informacija kojima želimo pristupiti brzo a da nam ne zakrče cijeli desktop. Sidebar se može postaviti na radnu površinu s lijeve ili desne strane a može sadržavati razne gadgete (uređaje, naprave, u našem slučaju razna sitna pomagala) kao što su kalendar, sat, kontakti, prognoza vremena, nove vijesti, nadziranje resursa računala i slično.
- Gumba Start u novoj inačici Windowsa više nema, na njegovom mjestu sad se nalazi Start Orb (početna kuglica). Klikom na nju vidjet ćete da je startni izbornik vrlo sličan onome u XP-u ali to je samo na prvi pogled. Nakon nekoliko minuta proučavanja, vidjet ćete da se u novom izborniku krije štošta zanimljivo.

Toliko za sada o novostima u samom sučelju Viste. Slijedi upoznavanje sa svim inačicama novog operativnog sustava.

2. Sve inačice Windows Viste

Tvrtka Microsoft je sve do Windowsa XP izdavala samo jednu inačicu operativnog sustava za osobna računala. Tu ne spadaju operativni sustavi za poslužitelje (Windows NT, Windows 2000 Server i Windows 2003 Server). Dakle, s Windowsima XP prvi put smo upoznali čak četiri inačice istog operativnog sustava; Windows XP Home Edition namijenjen je kućnoj uporabi, Windows XP Professional Edition namijenjen je poslovnoj uporabi, Windows XP Media Center Edition namijenjen je upravljanju multimedijalnim centrom a Windows XP Tablet PC Edition namijenjen je dlanovnicima i malim prijenosnim računalima. Kako je nova inačica nekog programa uvijek bolja, veća, snažnija i slično, tako je i s Windows Vistom. Microsoft je za različita tržišta pripremio čak šest različitih inačica Viste. Nabrojimo ih redom:

1. Windows Vista Starter
2. Windows Vista Home Basic
   Windows Vista Home Basic N
3. Windows Vista Home Premium
4. Windows Vista Business
   Windows Vista Business N
5. Windows Vista Enterprise
6. Windows Vista Ultimate

Sad ćete se zasigurno pitati čemu toliko različitih inačica? Odgovor leži u činjenici da je Microsoft htio što više segmentirati tržište i time ga učinkovitije opskrbiti novim operativnim sustavom. Malo prije sam rekao da je dostupno ukupno šest različitih inačica Viste a gore je navedeno osam? Inačice koje u nazivu imaju slovo N kasnije ove godine počet će se prodavati na tržištu Europske Unije a jedina razlika u odnosu na inačice bez slova N je u tome što ne sadrže Windows Media Player.

Sad ću vam malo podrobnije objasniti razlike između svih navedenih inačica Windows Viste.

Windows Vista Starter

Ova je inačica Viste namijenjena isključivo tržištima i zemljama u razvoju kao što su, primjerice, Kolumbija, Indija, Tajland te Indonezija. Predstavljat će legalnu alternativu piratskim kopijama i neće biti dostupna u SAD, Kanadi, Europi te Australiji. Bit će znatno ograničenih mogućnosti

nosti. Recimo, korisnik neće moći otvoriti više od tri aplikacije s korisničkim sučeljem istovremeno, neće moći primati dolazni mrežni promet, fizička memorija računala bit će ograničena na samo 256 MB a operativni sustav će raditi isključivo u 32 bitnom režimu. Povrh toga, podržani će biti samo AMD Duron, Sempron te Geode i Intel Celeron te Intel Pentium III procesori. Cijena još nije poznata.

Windows Vista Home Basic

Nasljednik Windows XP Home Edition inačice je upravo Vista Home Basic. Namijenjena je za kućnu uporabu korisnicima koji ne traže napredne multimedijalne mogućnosti. Windows Aero tema s efektima prozirnosti neće biti uključena u ovu inačicu Viste. Vista Home Basic radit će u 64 bitnom režimu i podržavati će do 8 GB fizičke memorije računala. Microsoft planira taj operativni sustav podržavati do 2012. godine.

Windows Vista Home Premium

Sadrži sve mogućnosti inačice Home Basic ali posjeduje i napredne funkcije namijenjene kućnoj uporabi. Neke od njih su podrška za HDTV te kreiranje DVD videa. Prisutna je i podrška za prijenosna računala te dlanovnike, TV projektore, ekrane osjetljive na dodir i dodatne ekrane (uz pomoć funkcije Windows SideShow). U ovu inačicu Windowsa uključena je i mogućnost izrade sigurnosne kopije prema unaprijed određenim postavkama. Vista Home Premium podržava 10 simultanih mrežnih veza (verzija Home Basic podržava 5 simultanih veza). Pomoćni alat Meeting Space omogućava interakciju sugovornika dok je u inačici Home Basic omogućeno samo gledanje sastanaka. Ovom inačicom moguće je kreirati Remote Desktop konekcije ali ne možete se udaljeno spojiti na računalo koje također ima Windows Vista Home Premium operativni sustav. Ovu inačicu Windowsa najlakše možemo usporediti s Windowsima XP Media Center Edition. Home Premium radi na 64 bitnoj arhitekturi, može podržati do 16 GB radne memorije i bit će podržana do 2012. godine.

Windows Vista Business

Ovu pak inačicu Viste možemo usporediti s Windows XP Professional i Windows XP Tablet PC Edition operativnim sustavima. Namijenjena je poslovnom tržištu i uključuje sve mogućnosti inačice Home Premium osim Windows Media Centra i srodnih tehnologija kao što su Parental Control (roditeljska zaštita), Windows DVD i Movie Maker HD (uključena je obična inačica Movie Makera). Uključena je podrška za faks, enkripciju podataka, dva fizička procesora. Posjeduje sustav za izradu sigurnosnih kopija te njihovo vraćanje. Na ovoj inačici Viste funkcija Remote Desktop (spajanje na udaljeno računalo) je pune funkcionalnosti. Kao i Home Premium, Business inačica Viste radi na 64 bitnoj arhitekturi i podržava do 128 GB radne memorije. Microsoft planira podržavati Business Vistu do 4.10.2012. godine a produljeno podržavanje završit će 4.11.2017. godine.

Windows Vista Enterprise

Enterprise inačica Viste namijenjena je poduzetničkom segmentu tržišta i zapravo je poboljšana inačica Viste Business. Dodatak je višejezično korisničko sučelje, BitLocker Drive Encryption (posebna vrsta zaštite podataka enkripcijom). Ova inačica neće biti dostupna uobičajenim prodajnim kanalima već samo preko Microsoft Software Assurance (mogućnost plaćanja softvera godinama unaprijed i mogućnost besplatnih nadogradnji na nove inačice u plaćenom razdoblju). Kao i Business inačica, Vista Enterprise radi na 64-bitnoj arhitekturi i podržava do 128 GB radne memorije. Microsoft planira podržavati Vistu Enterprise do 4.10.2012. godine a produljeno podržavanje završit će 4.11.2017. godine.

Windows Vista Ultimate

Ultimate inačica, kako joj i samo ime govori, sadrži sve najbolje iz inačica Home Premium i Enterprise. Najznačajniji dodaci u ovoj verziji Viste bit će objavljeni tijekom 2007. godine a ovdje ćemo spomenuti samo neke: Texas Hold'Em poker, Dream Scene (uslužni program koji omogućava prikaz pozadine operativnog sustava u punom pokretu), BitLocker Online Secure Key Storage (sigurno mjesto na Internetu na kojem će korisnici moći pohraniti svoj ključ za enkripciju podataka), kolekcija naputaka i trikova, alati za obradu fotografija te još mnogo toga. Ova inačica Viste namijenjena je najnaprednijim korisnicima, igračima, multimedijalnim profesionalcima te PC entuzijastima. Ultimate Vista radi također na 64 bitnoj arhitekturi i podržava do 128 GB radne memorije. Microsoft podrška završava 4.10.2012. godine a produljena podrška

4.11.2017. godine. Osim ove inačice Ultimate Viste, postoji i nadogradnja a zove se Windows Vista Ultimate Upgrade Limited Numbered Signature Edition. Malo poduži naziv zapravo predstavlja posebnu inačicu Viste Ultimate s potpisom Billa Gatesa na kutiji te posebnim serijskim brojem.

Eto, naveli smo sve inačice novog operativnog sustava Windows Viste. Odabir je na vama. Ovisno o potrebama, odabrat ćete neku od inačica Viste te je instalirati na svoje računalo. Kako? To ću vam pokazati u sljedećem poglavlju.

3. Instalacija Windows Viste na računalo

Kupili ste računalo bez operativnog sustava? Imate na računalu neki drugi operativni sustav a željeli biste isprobati Vistu? Nema problema, Microsoft se pobrinuo da instalaciju načini zaista jednostavnom. U opisu što slijedi, objasnit ću vam kako možete instalirati Vistu na novo računalo bez operativnog sustava.

Dakle, imate računalo i kupili ste svoju inačicu Viste. Možemo krenuti. Prikazat ću postupak instalacije Viste Ultimate.

1. Uključite računalo i ubacite DVD s Vistom u optički pogon.
2. Pričekajte dok se na ekranu ne pojavi sljedeći prikaz:

Slika 1: Nakon što uključite računalo i ubacite DVD s Vistom, pojavit će se ovaj prikaz

3. Dok je spomenuti prikaz na ekranu, pritisnite bilo koju tipku tipkovnice
4. Nakon pritiska bilo koje tipke, na ekranu ćete vidjeti ovo:

Slika 2: Windows učitava datoteke.....

5. Nakon nekoliko trenutaka (ili minuta, ovisno o brzini vašeg računala), vidjet ćete sljedeći prikaz

Slika 3: Ovdje morate odabrati tražene podatke...

6. U polju **Language to install** ostavite English jer za sada ne možete izabrati drugi jezik instalacije. U polju **Time and currency format** odaberite opciju **Croatian (Croatia)** a u polju **Keyboard or input method** neka vam piše **Croatian**. Nakon odabira spomenutih opcija, ekran treba izgledati ovako:

Slika 4: Ovako bi trebalo postaviti jezične, vremenske i valutne opcije...

7. Nakon što ste odabrali željene opcije, pritisnite tipku **Next**
8. Sljedeći ekran izgleda ovako:

Slika 5: Ovdje je potrebno samo kliknuti Install now

9. Na ovom prozoru kliknite na strelicu pokraj natpisa **Install now**

Slika 6: U predviđeno polje morate upisati product key (programski ključ) za aktivaciju Viste

10. U predviđeno polje upišite programski ključ koji se sastoji od 25 znamenaka (5 puta po 5 slova i brojki). Pripazite da ključ točno prepišete s kutije.

Slika 7: Pri upisivanju ključa ne morate stavljati crtice, Vista će ih sama umetnuti

11. U ovom prozoru možete isključiti opciju **Automatically activate Windows when I'm online** ako ne želite automatsku aktivaciju proizvoda prilikom prvog spajanja na Internet.
12. Nakon upisivanja točnog ključa, kliknite na gumb **Next**.
13. Pojavio se sljedeći prozor:

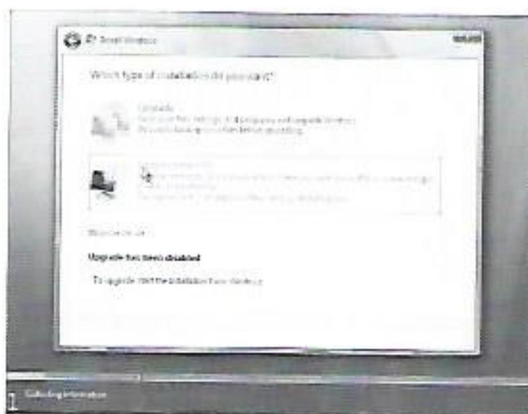
Slika 8: Ovdje možete odabrati željenu inačicu Viste. Naime, instalacijski DVD s kojeg sam ja instalirao Vistu nudi sve zasad dostupne inačice

14. Kliknite na **Windows Vista ULTIMATE** i potom na gumb **Next**.

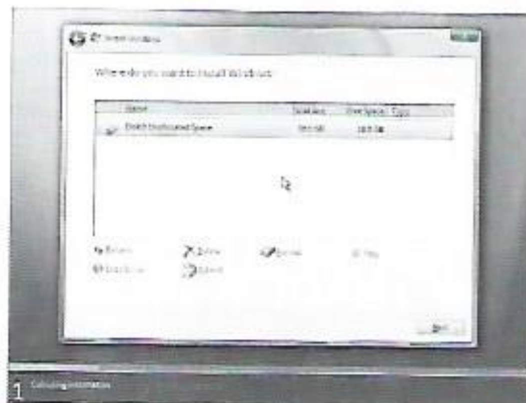
Slika 9. Sada slijedi čitanje i upoznavanje s uvjetima licence (osobno ih nikad ne čitam)

15. Pročitajte uvjete licence i ako se slažete (u protivnom se prekida instalacija), kliknite na **I accept the license terms** i potom na gumb **Next**.

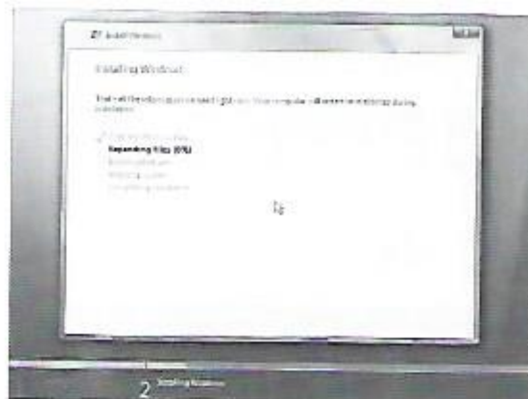
Slika 10. Pošto smo se odlučili za novu instalaciju Viste, opcija Upgrade (nadogradnja sustava) ovdje nam ne odgovara. Kliknite na opciju Custom (advanced)

16. Klikom na **Custom** (advanced) pojavit će se sljedeći prozor.

Slika 11. Ako je do sada sve bilo u redu, pred vama bi se trebao pojaviti ovaj prozor

17. Ostavit ćemo postavke tvrdog diska kakve jesu i samo nastaviti s instalacijom. Za detaljno objašnjavanje particioniranja (dijeljenja prostora tvrdog diska na particije) trebalo bi malo više prostora.

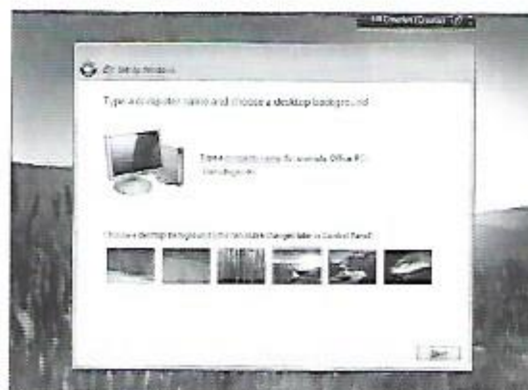
Slika 12. Ovaj dio će sad malo potrajati

18. Ovisno o brzini vašeg računala, ovaj dio instalacije trajat će od nekoliko minuta do možda čak nekoliko desetaka minuta. Nadogradnja operativnog sustava sa Windows XP na Vistu može potrajati i do dva sata.

Slika 13. Nakon što je računalo odradilo sve potrebno, pojavit će se sljedeći prikaz

19. Konačno, Vista je instalirana i preostaje nam samo podešavanje detalja kao što su ime korisnika i slika. Dakle, u odgovarajuća polja upišite ime i prezime korisnika te, ako želite, lozinku. Napominjem, ako zaboravite lozinku, jedino rješenje je ponovna instalacija operativnog sustava. Uz ime ide i sličica, odaberite jednu od ponuđenih te potom kliknite na gumb **Next**.

Slika 14. Ovdje upisujemo naziv računala i odabiremo pozadinsku sliku

20. Dakle, u zadano polje upišite naziv računala (na primjer DamirBujan-PC). Potom odaberite pozadinsku sliku (background) i kliknite na gumb **Next**.

Slika 15. Automatska zaštita je i te kako važna. Jedna od značajki Viste je i poboljšana sigurnost pa stoga odaberite opciju Use recommended settings

21. Za većinu korisnika opcija **Use recommended settings** je sasvim dovoljna pa stoga nemojte ništa mijenjati već samo kliknite na tu opciju.

Slika 16. Odabir vremenske zone te podešavanje kalendara i sata

22. Iz padajućeg izbornika odaberite odgovarajuću vremensku zonu te na kalendaru podesite datum a na satu vrijeme.

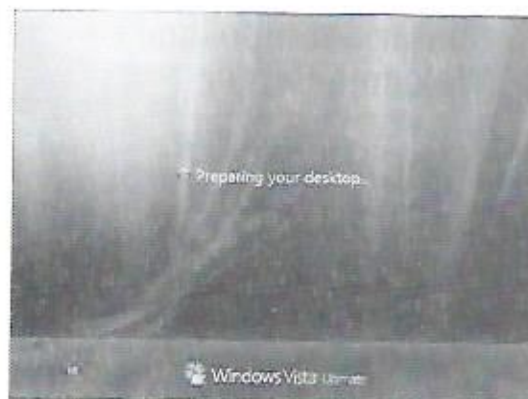
Slika 17. Podešavanja su gotova, Vista vam zahvaljuje na strpljenju

23. Gotovo, instalacija je došla do kraja. Kliknite na gumb **Start**

Slika 18. Ipak nije gotovo, strpite se još koji trenutak dok Vista procijeni brzinu vašeg računala

24. Treba pričekati još malo, instalacija Viste je pri kraju i jedino što je ostalo jest procjena računala i kreiranja indeksa brzine (performance indeks)

Slika 19. Eto, sad je instalacija napokon gotova

24. Došli smo do samog kraja instalacije. Sljedeće što će se pojaviti je centar dobrodošlice (Welcome Center) o kojem ćemo govoriti nešto kasnije.

Slika 20. U 20 koraka instalirali smo Vistu

25. Welcome Center je pred vama. Vista je uspješno instalirana na vaše računalo te je spremna za rad.

Nakon uspješne instalacije ostaje nam upoznavanje s novim operativnim sustavom. Prvo ću vam pokazati što sve može centar dobrodošlice a nakon toga ćemo prijeći i na ostale dijelove Viste.

4. Centar dobrodošlice – Welcome Center

Kao što ste već mogli zaključiti, centar dobrodošlice dočekuje vas nakon uključivanja računala i podizanja operativnog sustava. U njemu se nalazi mnoštvo korisnih prečaca kojima ćete se svakodnevno služiti. Počnimo redom. Prvo što bih vam preporučio jest da kliknete na ikonu What's new in Winodws Vista. Ondje ćete pronaći kratak opis glavnih noviteta u Visti. Nabrojimo osnovne:

- Pretraga i organiziranje (Searching and organizing)
- Sigurnost (Security)
- Internet Explorer
- Sinkronizacija i dijeljenje (Sync and sharing)
- Roditeljska zaštita (Parental Control)
- Izrada zaštitne kopije (Back Up and Restore Center)
- Windows Media Center

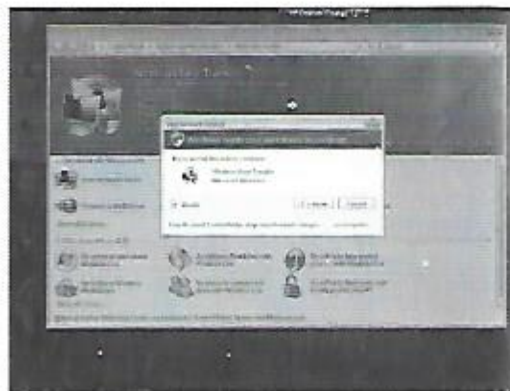
Slika 21. Kad kliknete na ikonu What's new in Windows Vista, dobit ćete ovaj prozor

Svaki od noviteta popraćen je kratkim opisom a ponegdje je dostupan čak i demo video zapis koji će vam uživo predočiti novu mogućnost. Na nekim opcijama prisutne su i kratice za pokretanje određenih aplikacija (recimo: ispod naslova Internet Explorer i kratkog opisa nalazi se strelica Click to open Internet Explorer:

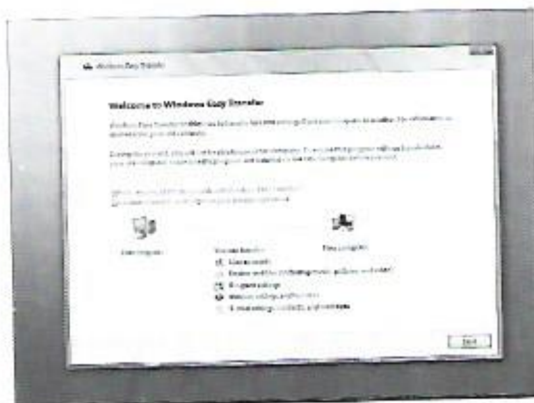
Slika 22. Klikom na svaku od ponuđenih kra[…] ca možete s lakoćom pokrenuti odabrani pro[…] gram ili opciju

Nakon što ste proučili novosti u Visti kliknite gore desno u prozoru na mali crveni znak **X**. Zatvorili ste taj prozor i ponovno ste se našli u centru dobrodošlice. Idemo sad vidjeti što nam nudi opcija **Transfer files and Settings**. Dvostruko kliknite ikonu kako biste je otvorili. Što se to pojavilo?

Slika 23. User Account Control je novost u Visti Služi nam za pomoć pri pokretanju izvršnih datoteka

Naime, svaki virus je određena vrsta izvršne datoteke pa vas stoga Vista pita želite li zaista pokrenuti odabrani program. Klikom na gumb **Details** možete vidjeti gdje se nalazi datoteka i kako se zove. Ako ste sigurni da želite otvoriti tu datoteku (u našem slučaju je to program za prijenos datoteka i podešenja), kliknite na gumb **Continue**.

Slika 24. Nakon što ste kliknuli na ikonu Transfer Files and Settings pojavit će se ovaj prozor...

Ovaj alat je zaista moćan. Ako želite na svoje novo računalo s Vistom prebaciti sve postavke sa starog računala na kojem je, recimo, Windows XP, ovo je pravi alat za vas. Za potpuno pojašnjenje rada ovim alatom potrebno je određeno predznanje u domeni mreža i umrežavanja računala.

Nastavimo dalje s predstavljanjem centra dobrodošlice. Sljedeća zanimljiva ikona jest **View computer details.** Kliknite je dvostruko.

Slika 25. Kliknuli ste na View computer details... i dobili gornji prozor

U ovom prozoru možete pronaći sve važne podatke o vašem računalu. U rubrici **System** nalaze se podaci o procesoru, radnoj memoriji te tipu operativnog sustava (32- ili 64-bitni sustav). Tu je još i opcija **Rating.** U njenom produžetku je natpis: **Windows Experience Index: Unrated**. Kliknite na njega.

Slika 26. Kad se otvori gornji prozor, kliknite na opciju Rate this computer ili na Update my score

Jedna od velikih prednosti Viste jest postojanje pomoći i objašnjenja na svakom koraku. Nije vam jasno što je **Windows Experience Index?** Nema problema, u prozoru, koji je pred vama, kliknite na opciju **What do these numbers mean?**

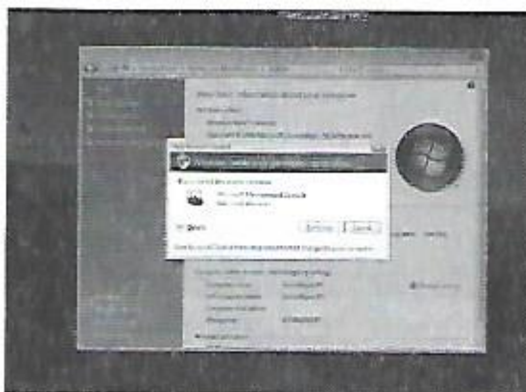

Slika 27. Objašnjenje čemu služi Windows Experience Indeks

Ukratko, **Windows Experience Index** govori nam koliko je vaše računalo snažno te koliko ga Vista može opteretiti u nekim segmentima. Skala ovog indeksa seže od vrijednosti 1 do vrijednosti 5,9. Dakle, ako vaše računalo ima indeks 1, vjerojatno nećete moći u potpunosti istražiti sve blagodati Viste.

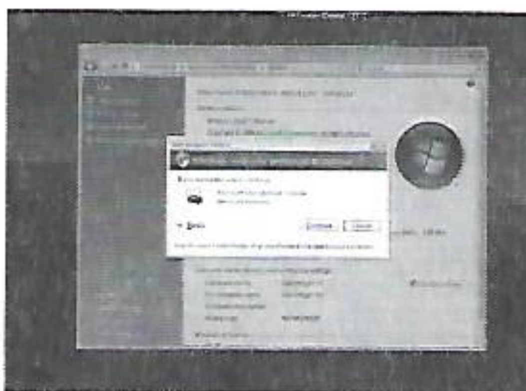
Kliknite crveni kvadratić u gornjem desnom kutu kako biste zatvorili prozor s opisom Windows Experience Indeksa. Ponovno je pred vama

prozor s osnovnim informacijama o računalu. Kliknite sad na opciju **Device Manager** lijevo pri vrhu prozora.

Slika 28. Vista nas opet traži odobrenje za pokretanje...

Kliknite na gumb **Continue** kako biste pokrenuli **Device Manager** (upravitelj uređaja).

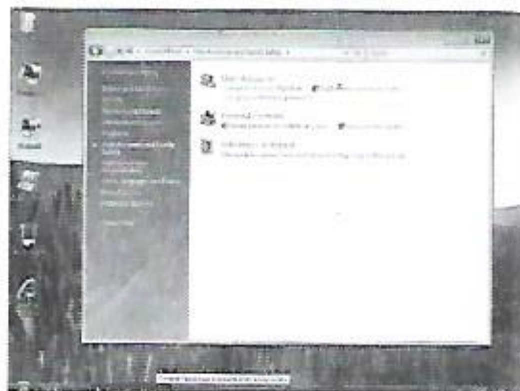
Slika 29. Nakon instalacije Viste Device Manager bi trebao izgledati ovako...

Ako je instalacija Viste prošla bez problema, prozor **Device Manager** trebao bi izgledati slično ovome na prethodnoj slici. Naime, Vista ima jako veliku bazu upravljačkih programa koji podržavaju većinu hardvera na tržištu. Dakako, u toj bazi zacijelo nećete pronaći upravljačke programe za vaš prastari skener ili pak pisač. Kao i uvijek nakon izlaska novog operativnog sustava, proizvođači hardvera moraju napisati nove upravljačke programe. Kod prijelaza sa Windows 2000 n Windows XP situacija je bila donekle lakša jer j hardver na XP mogao raditi s upravljačkim pro gramima pisanim za Windows 2000. Kod Viste t nije moguće jer je model upravljačkih program iz sigurnosnih razloga potpuno izmijenjen pa tako nije moguće neki hardver upogoniti na Vis uz pomoć upravljačkih programa za XP. Ukratko većina hardvera na prosječnom računalu trebal bi raditi s upravljačkim programima koji su uključeni u Visti. Negativna strana tog leži u tom što ti upravljački programi, koje je napisao Micr soft ponekad ne nude maksimalne performanse uređaja već su napisani da rade pouzdano i stabilno. To je u većini slučajeva i poželjno ali ponekad i nije. Kako će vrijeme prolaziti, i što će Vista biti dulje na tržištu, vjerujem da će većina proizvođača hardvera ponuditi svoje upravljačke programe za Vistu.

Zatvorite prozor **Device Manager** te kliknite na plavu strelicu što pokazuje ulijevo na samom vrhu prozora. Vratili ste se u centar dobrodošlice

Sad ćemo napraviti prvu vježbu. Dodat ćemo novog korisnika koji će se uz vas služiti računalom.

U prozoru centra dobrodošlice kliknite na ikonu **Add new users**. Otvorit će se sljedeći prozor:

Slika 30. Kliknuli ste na opciju Add new users...

Sad kliknite na opciju **Add or remove user accounts**. Na pitanje Viste želite li pokrenuti **User Accounts Control Panel**, odgovorite potvrdno klikom na gumb **Continue**.

Slika 31. Vista vas pita želite li pokrenuti program za upravljanje korisničkim računima

Slika 32. Pred vama je popis korisnika koji se mogu služiti vašim računalom

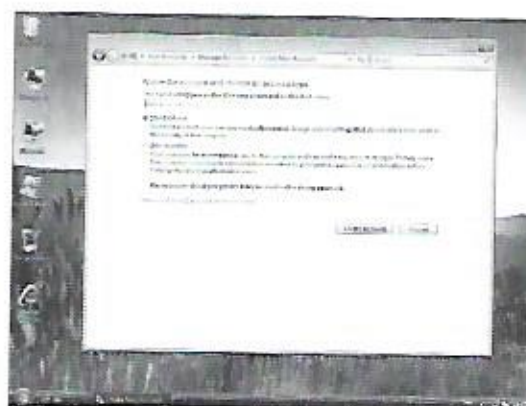
Prilikom instalacije Viste, računalo vas je tražilo ime i prezime te lozinku korisnika. Taj prvi korisnik je obično i administrator (korisnik s najvećim pravima). Administrator ima ovlasti kreirati nove korisnike i dodijeliti im njihova prava. Ako želi, administrator može drugom korisniku također dati administratorske ovlasti. Na taj način oba korisnika imaju jednaka prava. Ponekad to baš i nije mudro. Kao i dosad, ako vam nešto nije jasno, slobodno kliknite na neku od dostupnih opcija pomoći. Konkretno, ovdje možete kliknuti na What is a user account? kako biste se upoznali s tim terminom ako vam je nešto nejasno.

Slika 33. Nije vam jasno što je User Account? Nema problema, Vista će vam sve objasniti u trenu

Kao što sam već spomenuo, sustav pomoći u Visti zaista je velik. Što god vas zanima možete saznati vrlo lako.

Zatvorite prozor s objašnjenjem o korisničkim računima i kliknite na opciju **Create a new account**.

Slika 34. U predviđeno polje upišite naziv novog korisničkog računa...

Nakon upisivanja naziva novog korisničkog računa, odaberite koje ćete ovlasti pridružiti novom korisniku. Možete birati između **Standard user** i **Administrator**. Objašnjenje o svakoj opciji je ukratko već na ekranu a ako vas detaljnije zanima zašto je bolje novom korisniku pridružiti opciju **Standard user**, kliknite na **Why is a standard account recommended?**

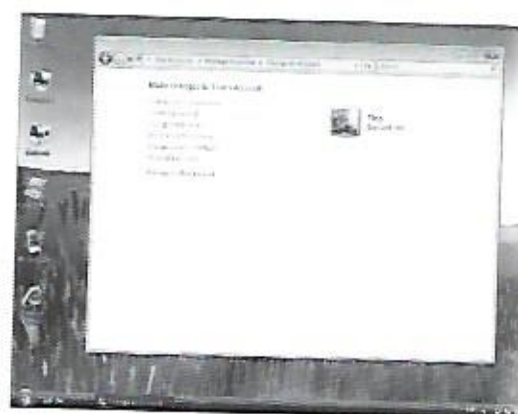
Slika 35. Objašnjenje zašto je bolje novom korisniku pridružiti opciju Standard user

Kad ste se odlučili za željenu opciju, kliknite na gumb **Create Account**. Nakon nekoliko trenutaka trebao bi se pojaviti novi korisnik u popisu:

Slika 36. Dodan je još jedan korisnik...

Želite li mijenjati postavke novog korisničkog računa, dovoljno je kliknuti na odabrano ime korisnika. Također, možete mijenjati postavke vlastitog korisničkog računa.

Slika 37. Ovdje možete izmijeniti postavke korisničkog računa koji ste maločas kreirali

Kad ste gotovi s podešavanjem, zatvorite trenutno aktivan prozor klikom na plavu strelicu što pokazuje ulijevo. Kliknite je još dva puta kako biste se vratili u početni prozor centra dobrodošlice.

Kliknite sad na opciju **Show all 14 items** pri dnu prve grupe ikona. Ondje ćete pronaći još zanimljivih ikona od kojih bi posebno preporučio ikonu **Windows Basic**.

Slika 38. Popis svih ikona u centru dobrodošlice...

Ondje su sadržane osnove rada na računalu s vrlo razumljivim objašnjenjima. Dakle, ako negdje zapnete, uvijek se možete osloniti na **Windows Basic**. Još jedna korisna opcija je **Vista Demos**. Tu pak možete pronaći mnoštvo video zapisa koji razumljivo objašnjavaju svaku od ponuđenih tema:

Slika 39. Popis video zapisa koji vam puno toga mogu objasniti...

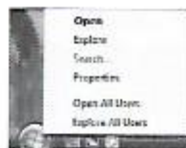
Eto, centar dobrodošlice ponekad može biti od velike pomoći. Ako ste ga zabunom zatvorili, ništa zato. Ovako ćete ga uključiti ponovno:

Kliknite na **Start Orb** (kuglica u donjem lijevom kutu desktopa), prije se ondje nalazio gumb **Start**. Nakon toga kliknite **Programs** pa **Accessories** i naposljetku **Welcome Center**. Još jedna sitnica za kraj ovog poglavlja. Ako ne želite da se pri paljenju računala pojavljuje centar dobrodošlice, isključite ga klikom na opciju **Run at startup** na dnu prozora.

5. Podešavanje Windows Viste

U ovom ću vam poglavlju pokazati kako možete Vistu podesiti prema svojim željama. Pod tim promjenama prvenstveno mislim na izgled samog operativnog sustava. Naime, nekim se korisnicima vrlo teško prilagoditi na novo grafičko sučelje pa Microsoft već nekoliko svojih inačica operativnih sustava oprema s mogućnošću izgleda prethodne inačice. O čemu se zapravo radi. Recimo da ste se navikli na izgled Windowsa XP i teško vam je prihvatiti šaroliku Vistu a s druge strane želite isprobati sve njene mogućnosti. Nema problema, Vista može izgledati kao XP.

Krenimo s podešavanjem. Kad uključite računalo, pred vama će se pojaviti centar dobrodošlice kao što smo objasnili u prethodnom poglavlju. Zatvorite ga klikom na crveni kvadratić u gornjem desnom kutu prozora. Sad je pred vama prazan desktop. Spustite se mišem na **Start Orb** kuglicu (na mjestu gdje je nekoć bio gumb **Start**) te je kliknite desnim gumbom miša.

Slika 40. Kad desnim gumbom miša kliknete na Start Orb, pojavit će se ovaj izbornik

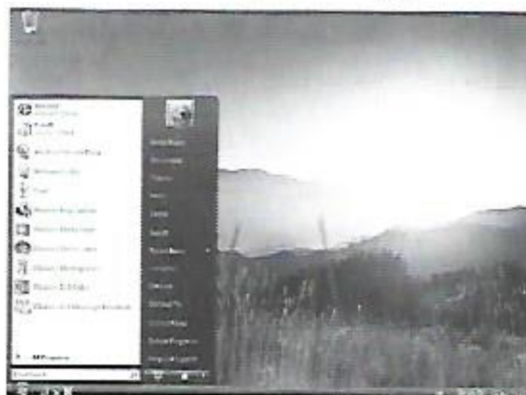
Kliknite na opciju **Properties**. Nakon toga prikazat će se sljedeći izbornik:

Slika 41. Odaberite Classic Start menu ili Start menu opciju, ovdje je odabran klasičan izgled izbornika

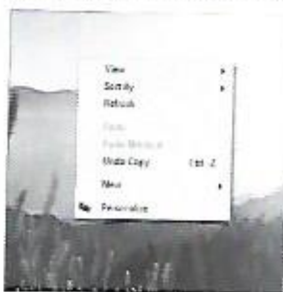
Klasičan izbornik sličan je izborniku u prijašnjim inačicama Windowsa. Recimo da je najsličniji onome u Windows 2000. Ako vam takav izbornik više odgovara, ostavite odabranu opciju. Ako pak želite istraživati novi izbornik Viste, kliknite opciju **Start menu**. Potvrdite svoj odabir klikom na gumb **OK**.

Pokušajte sad kliknuti na **Start Orb**. Ako ste sve napravili kako treba, vidjet ćete ovaj prikaz:

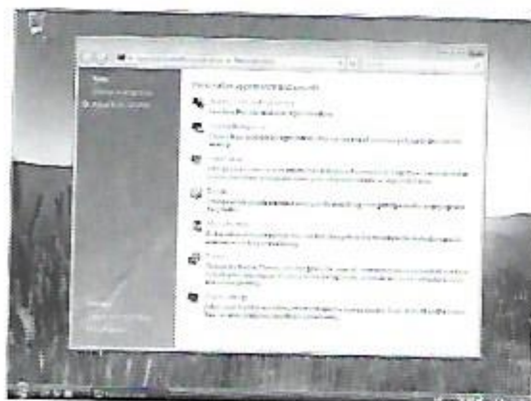
Slika 42. Ovako izgleda novi izbornik Viste

Kao i u Windowsima XP, i u Visti je samo Recycle bin ikona na desktopu kad uključimo standardni izbornik. Kliknite bilo gdje na desktop kako biste zatvorili izbornik start. Kliknite sad bilo gdje na desktopu desnim gumbom miša.

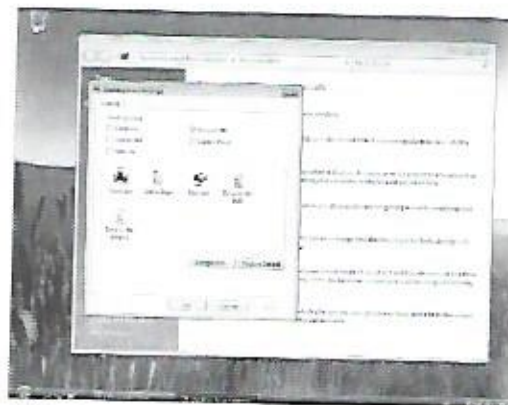
Slika 43. Kliknuli ste desnim gumbom miša bilo gdje na desktopu...

Kliknite sad na opciju **Personalize**.

Slika 44. Klikom na opciju Personalize otvara se ovaj prozor...

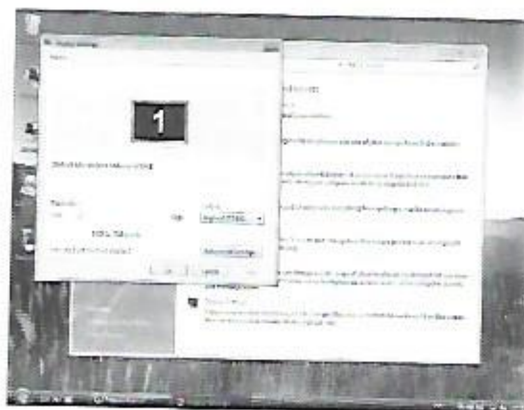
Sad ću vam pokazati kako možete Vistu prilagoditi svojim potrebama i željama. Za početak će vam samo Recycle bin ikona biti premalo na desktopu. Dakle, dodajmo još koju. To ćete napraviti ako kliknete na opciju **Change desktop icons** lijevo pri vrhu prozora.

Slika 45. Ovdje možete odabrati koje će se sve ikone pojavljivati na radnoj površini tj. desktopu

Odaberite ih sve i na kraju potvrdite to klikom na gumb **OK**. Primijetit ćete kako su se uz lijevi rub ekrana odmah pojavile odabrane ikone. Da se razumijemo, nisam ljubitelj pretrpanog desktopa s raznim ikonama ali ipak da se na njemu nalazi samo jedna ikona, mislim da je ovako ipak praktičnije.

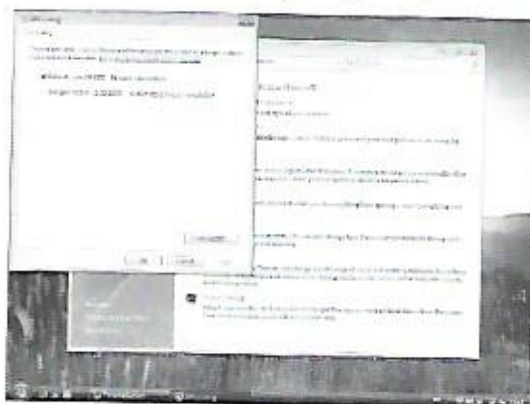
Krenimo dalje redom. Kupili ste veliki 20" LCD monitor i slika vam je mutna? Vjerojatno zato što monitor ne radi na svojoj prirodnoj razlučivosti. Kako to promijeniti? Lako, kliknite na opciju **Display Settings** (posljednja opcija na popisu) i kad se pojavi sljedeći prozor...

Slika 46. Opcija Display Settings

...klizačem u polju **Resolution** namjestite željenu razlučivost. Iskušavajte ovu opciju dok ne budete zadovoljni rezultatom tj. prikazom slike na ekranu. Desno od spomenutog klizača nalazi se opcija **Colors**. Kako bi slika bila što vjernija, uvijek podesite vrijednost ove opcije na **Highest** (32 bit). Želite li saznati još poneki detalj u vezi podešavanja ekrana, slobodno kliknite na opciju **How do I get the best display?** koja se nalazi u donjem desnom kutu prozora **Display Settings**. Nakon završetka podešavanja, ne zaboravite kliknuti na gumb **OK** kako biste potvrdili sve izmjene.

Zadovoljni ste bojama i slikom na ekranu ali su vam sad slova ispod ikona vrlo mala i jedva ih čitate? Nema problema, Vista će i to prilagoditi vašim potrebama. Kliknite na opciju **Adjust font size (DPI)** u prozoru **Personalize**. Kliknite **Continue** kad vas Vista upita želite li pokrenuti **DPI Scaling Control Panel**. Otvorio se sljedeći prozor:

Slika 47. Slova su premala? Ne zadugo

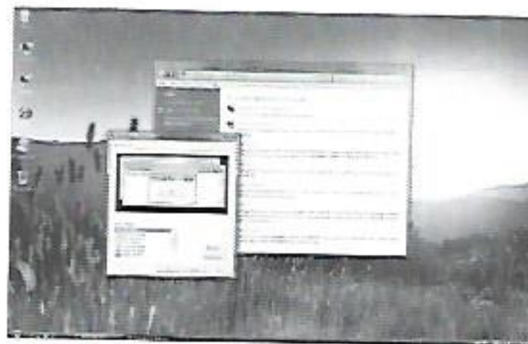
Kliknite na opciju **Large Scale (120 DPI) – make text more readable**. Slova ispod ikona će se povećati i vjerujem da će vam sada čitanje biti lakše na vrlo visokim razlučivostima ekrana. Pri dnu ovog prozora nalazi se opcija **Custom DPI** kojom još možete povećati slova.

Slika 48. Ako vam opcija Larger scale nije dovoljna, ovdje još možete povećati slova ispod ikona

Kad ste gotovi s podešavanjem, kliknite na gumb **OK** (dva puta ako ste otvorili opciju **Custom DPI Setting**) kako biste se vratili u prozor **Personalize**.

Ponovno smo u **Personalize** prozoru. Kliknite sad na opciju **Window Color and Appearance**. Pojavit će se sljedeći prozor:

Slika 49. Podešavanje izgleda Viste...

Ovaj je prozor vrlo sličan isto takvom u Windowsima XP osim jedne novosti. Označena je opcija **Windows Aero**. Jedna od grafičkih novina u Visti. Već smo na početku spomenuli što je zapravo Aero pa ćemo ovdje malo pojasniti o čemu je zapravo riječ. Windows Aero je novi grafički podsustav koji se služi hardverskom akceleracijom za prikaz slike. Laički rečeno, skuplje grafičke kartice namijenjene igranju doći će do izražaja u Visti ako želite raditi s Aerom. Što nam Aero zapravo donosi? Pa za početak, prozori su nekako ljepši, prozračniji. Njihova prozirnost omogućava nam pogled na prozor u pozadini. Sve zapravo izgleda nekako novije i modernije. Međutim postoji i mali nedostatak Aera a to su dosta veliki hardverski zahtjevi. Možda će neki korisnici sa slabijim

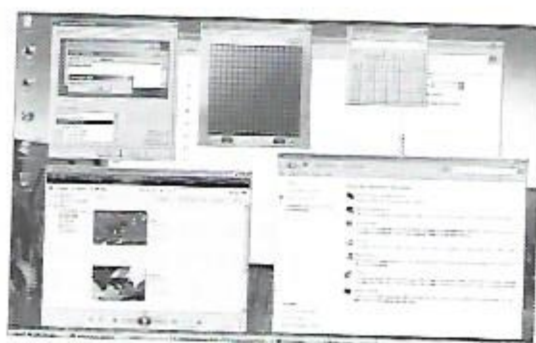
računalima imati poteškoća s prikazom Viste u Aero modu pa će se zbog toga morati odlučiti za neku od ostale tri ponuđene sheme boja. Sad ću vam pokazati isti desktop Viste ali s različitim shemama boja:

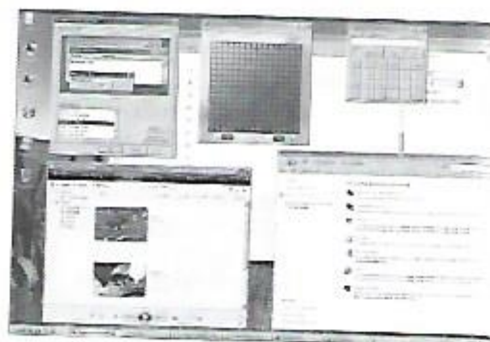
Slika 50. Ovo je desktop s uključenim Aerom...

Slika 51. Ovo je desktop u Windows Vista Basic okruženju...

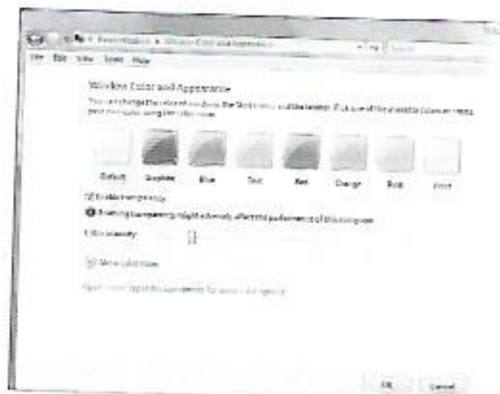
Slika 52. Ovo je izgled Windows Standard sheme boja

Slika 53. Klasičan izgled Windows Classic sheme boja

Možete primijetiti da je razlika u izgledu proz te njihovoj prozirnosti (jedino Aero). Ovisno o snazi vašeg računala, odaberite jednu od ponu nih shema boja. Ja ću se odlučiti za Aero.

Kliknite na **OK** kad ste odabrali željenu shemu boja. Ponovno smo u prozoru **Personalize**. Klikn sad ponovno na prvu opciju (**Window Color and Appearance**). Pojavit će se drukčiji prozor:

Slika 54. Opcije Aera koje možete podešavati.

Zasigurno ste primijetili da se prozor promijeni Pred vama su dodatne opcije za podešavanje Aero sučelja. U prvom redu je boja prozora. Slobodno odaberite. Ja ću postaviti crvenu. Želit li prozirne prozore kliknite (ako nema kvačice) na opciju **Enable transparency**. Odmah ispod nala se upozorenje koje nam govori da bi uključivan prozirnosti moglo utjecati na performanse naše računala. Ispod je sljedeća opcija, **Color intensity**

(intenzitet boje). Povlačenjem klizača automatski vidite promjenu na ekranu. Postavite klizač na željeni položaj. Ako kliknete na **Show color mixer**, otvorit će se tri dodatna klizača za podešavanje boja osim ovih koje su ponuđene. Naposljetku, tu je i opcija **Open classic appearance properties for more color options** kojom vraćamo izgled ovog prozora na prvobitni, tj. prije uključivanja opcije Aero. Kad ste gotovi s podešavanjem, zatvorite prozor **Appearance Settings** ili kliknite plavu strelicu ulijevo na vrhu prozora ako ste u Aero prikazu dodatnih opcija.

Pred vama je ponovno prozor **Personalize**. Ako ste ga zabunom zatvorili, kliknite bilo gdje na desktopu desnim gumbom miša te s izbornika odaberite opciju **Personalize**.

Kliknite sad na opciju **Desktop Background**. Ovdje možemo promijeniti pozadinu naše radne površine.

Slika 55. Odaberite neku sliku za pozadinu vaše radne plohe

Kad ste odabrali pozadinu, kliknite na gumb **OK**. Vratili smo se u prozor **Personalize**. Od ostalih opcija spomenuo bih **Screen Saver** koja sadrži nove čuvare zaslona dok su opcije **Sounds i Mouse Pointers** slične onima u Winodws XP. Opcija **Theme** u Visti je isto što i opcija **Color Scheme** u XP-u. Slobodno istražujte i mijenjajte izgled po vlastitim željama.

Vratite se u prozor **Personalize** i kliknite na opciju **Screen Saver**. U njoj možete odabrati jedan od ponuđenih čuvara zaslona te vrijeme nakon kojeg će se on uključiti.

Dok smo još u prozoru Personalize spomenuo bih opciju **Taskbar and Start Menu** koja se nalazi pri dnu lijevo. Kliknite ju. Pojavio se prozor **Taskbar and Start Menu Properties**:

Slika 56. Ovdje možete promijeniti izgled trake sa zadacima (Taskbar)

Vistina pomoć je na svakom koraku. Želite li saznati više o tome kako podesiti traku sa zadacima, kliknite na opciju **How do I customize the taskbar?** Kad ste gotovi s podešavanjem, kliknite na gumb **OK**!

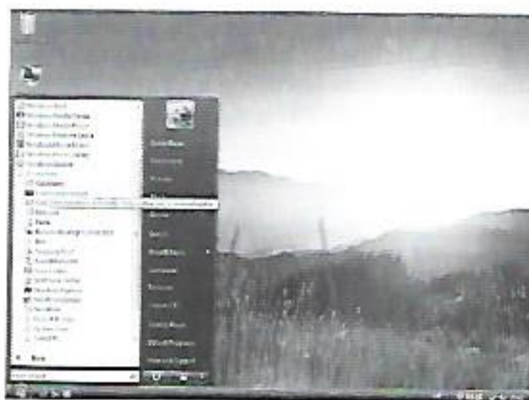
Ako ste gotovi s podešavanjem izgleda Viste, zatvorite prozor **Personalize** klikom na crveni kvadratić u gornjem desnom kutu.

6. Traka sa zadacima (Taskbar)

U prethodnom poglavlju spomenuli smo kako podesiti alatnu traku u pogledu njenog izgleda. Ovdje ću vam pak objasniti osnovne funkcije alatne trake te kako se njome učinkovito služiti.

Traka sa zadacima služi nam za pokretanje te upravljanje aplikacijama koje su instalirane na računalo. Dakle, ako pokrenemo neki program njegov naziv će se pojaviti na traci. Pokušajmo to napraviti.

Kliknite na **Start Orb**. Potom kliknite na opciju **All programs**. Sad kliknite opciju **Accessories** te naposljetku **Calculator**.

Slika 57. Kliknite na kalkulator i uočite kako Vista odmah pokazuje o čemu se radi kad mišem dođete iznad neke opcije

Pokrenuli ste kalkulator i on se otvorio. Na traci se pojavio jahač koji nam govori da je kalkulator pokrenut. U tome je bit trake sa zadacima. Zamislite sad nekoliko programa koji su istodobno otvoreni na vašem desktopu. Bez trake zadataka puno biste se teže snalazili među njima. Pokrenimo još neki program.

Ostavite pokrenut kalkulator te ponovno kliknite na **Windows Orb**. Kliknite na **All programs** pa ovaj put **Games**. Odaberite poznatu igru **Minesweeper**. Otvorimo još jedan program. Opet kliknite **Windows Orb** pa **All Programs** pa **Maintenance**. Ovdje ćemo pokrenuti opciju **Help and Support**. Razmjestite prozore tako što ćete ih mišem povući za dio prozora između naziva lijevo te komandi za upravljanje desno.

Slika 58. Kliknite na ovaj dio prozora i držite lijevu tipku miša. Polako pomičite miša držeći i dalje lijevu tipku pritisnutu. Pomaknuli ste prozor. Jednostavno zar ne?

Postavite prozore tako da izgledaju kao na sljedećoj slici:

Slika 59. Pokrenuli smo tri programa te ih razmjestili po ekranu

Uočite tri jahača na traci sa zadacima. Pokren smo kalkulator, Minesweeper i Windows Help and support. Svaki program ima svog jahača n traci sa zadacima. Sad možete lako kliknuti na bilo koji od jahača i odgovarajući program će postati aktivan. Ovakav način prebacivanja iz programa u program može biti vrlo učinkovit pogotovo kad imate nekoliko programa koji s otvoreni preko cijelog desktopa pa vam zakla ju pogled na ostale prozore. Sad ću vam to pokazati.

Kliknite **Windows Orb** → **All programs** → **Windows Media Player**. Kad se program otvori, povećajte njegov prozor na maksimum ako već nije. To (napraviti klikom na srednju ikonu u desnom gornjem kutu prozora:

Slika 60. Svaki prozor ima ove tri opcije na desnom vrhu. Prva opcija je za minimiziran prozora, druga je za maksimiziranje a trećo gasimo program ili prozor

Kliknuli ste srednju ikonu i prozor se povećao preko cijelog programa. Ovo pravilo vrijedi za sve prozore u Visti (osim onih koji imaju unapr jed zadanu veličinu i ne mogu se mijenjati). Vi ne možete vidjeti kalkulator, igru Minesweeper te Help and Support prozor. Kako doći do njih Vrlo lako. Kliknite na željeni jahač u traci sa zadacima i prozor s programom će se pojaviti ispred ostalih prozora.

Isto možete načiniti ako držite pritisnutu lijevu tipku **Alt** i uzastopce pritišćete tipku **Tab**. Pojavit će se mali prozor u kojem su pak ikone otvorenih programa. Pritiskanjem tipke **Tab** mijenjamo aktivni program.

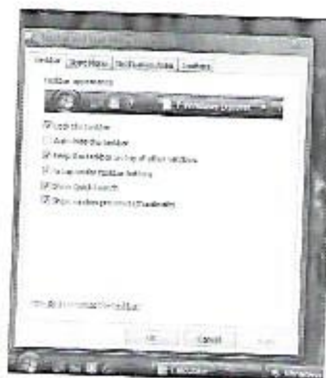
Sad dolazimo do jedne novine koja se prvi put pojavljuje u Visti. Već smo spomenuli Aero i njegovu uporabu malo boljih grafičkih kartica za ljepši prikaz grafičkog sučelja. Dakle, u prethodnom poglavlju smo objasnili kako možete uključiti Aero i koje su njegove mogućnosti. Ako vam Aero nije uključen, uključite ga. Potom spustite sve prozore koji su na desktopu klikom na prvu od tri ikone u gornjem desnom kutu svakog prozora. Uočite drugu ikonu po redu, desno od Windows Orba, na traci sa zadacima. Plavi kvadratić s malim prozorčićima. Kliknite tu ikonu. Što se dogodilo? Dobili ste trodimenzionalni prikaz svih otvorenih prozora. Nešto slično ovome:

Slika 61. Trodimenzionalni prikaz otvorenih programa

Pred vama su svi trenutno otvoreni prozori i dovoljno je kliknuti mišem na onaj koji želite aktivirati. Kliknite na kalkulator. Prikaz se vratio u dvije dimenzije a kalkulator je postao aktivan. Zgodna mogućnost, zar ne?

Kliknite sad na prvu ikonu desno od Windows Orba. Njome možete trenutno minimizirati sve otvorene prozore i dobiti čisti desktop. Napravite to. Kliknite potom na prazan dio trake sa zadacima (mimo jahača s programima) i to desnim gumbom miša. Pojavio se mali izbornik, na njemu odaberite opciju **Properties**. Kad ste kliknuli tu opciju, trebao bi se pojaviti ovaj izbornik:

Slika 62. Izbornik kojim možete mijenjati postavke trake sa zadacima

Ovaj prozor već smo vidjeli u prethodnom poglavlju pa ste ga možda do sad i proučili. Kliknite na opciju **Lock the Taskbar** kako biste otključali traku sa zadacima. Zašto nam to može koristiti? Ako je traka otključana znači da možete mijenjati veličinu područja koje će biti namijenjeno za ikone (od Windows Orba desno) i onoga koje je namijenjeno za jahače otvorenih programa. Nakon isključivanja opcije **Lock the taskbar** pojavile su se dvije okomite linije sitnih točkica s lijeve i desne strane ikona u traci sa zadacima. Kliknite na desnu traku i povucite je mišem udesno. Povećali ste prostor za ikone. Jednakim postupkom navedeni prostor možete i smanjiti. Ostavite malo veći prostor nego je prvobitno bio podešen.

Slika 63. Otključali ste traku sa zadacima... i pojavile su se dvije okomite trake s točkicama...

Sad ćemo na prošireno mjesto postaviti neku ikonu. Recimo kalkulator. Kliknite na **Windows Orb → All Programs →Accessories**. Pronađite ikonu **Calculator** i kliknite na nju desnim gumbom miša. Držeći i dalje desnu tipku, odvucite ikonu na traku sa zadacima. Kad ste na traci, pustite tipku miša. Pojavit će se ovaj izbornik:

Slika 64. Vista vas pita što želite napraviti s odabranom ikonom

Kliknite na opciju **Create Shortcuts Here** jer ne želimo maknuti kalkulator s njegove izvorne pozicije niti ga kopirati. Na traci sa zadacima pojavio se kalkulator. Pokušajte ga pokrenuti. Eto, naučili ste kako jednostavno postaviti prečice na traku sa zadacima.

Sad ću vam pokazati kako možete povećati traku sa zadacima. Postavite strelicu miša na gornji rub trake sa zadacima na mjestu gdje počinje desktop. Kursor se promijenio iz strelice u dvostruku okomitu strelicu. Kliknite sad lijevu tipku miša i držeći je povucite miša malo prema gore. Što se dogodilo?

Slika 65. Povećali ste traku sa zadacima

Za što nam može poslužiti ova mogućnost? Recimo da imate desetak otvorenih programa na traci sa zadacima. Otvorite ih još nekoliko i više se nećete moći snaći. Tada možete malo proširiti traku sa zadacima kako bi svi jahači otvorenih programa imali dovoljno mjesta za prikaz.

Kad ste gotovi s podešavanjem trake sa zadacima, kliknite na nju desnim gumbom miša i odaberite opciju **Lock the Taskbar** kako biste je ponovno zaključali.

Slika 66. Nakon podešavanja zaključajte traku sa zadacima

Da ponovimo. Traka sa zadacima vrlo je korisna i preporučujem da je prilagodite svojim potrebama kako bi vam rad s Vistom bio što ugodniji. Naglašavam uporabu prečice **Alt + Tab** tipki kojom se brzo možete kretati s jednog otvorenog programa na drugi.

Nastavimo sad s upoznavanjem Viste.

7. Ikona Computer

Do sad smo objašnjavali kako možete instalira Vistu i podesiti njen izgled. Sad ću vam poka osnovne detalje o ikoni koju ćete svakodnevn rabiti. Ako je neki od programa ili prozora ost otvoren, zatvorite ga na uobičajen način. Pred vama je prazan desktop. Kliknite sad dvostruk na ikonu **computer**. Pojavit će se sljedeći prozo

Slika 68. Dvostruko ste kliknuli na ikonu Computer

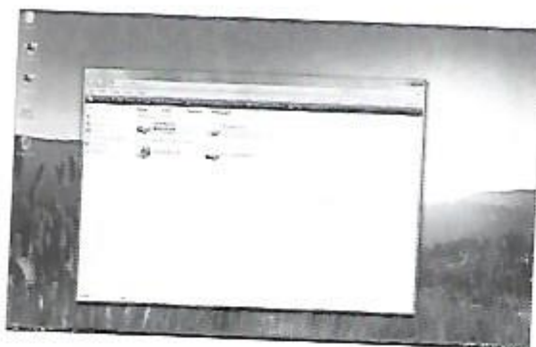
Prikaz na vašem računalu sigurno će se razliko vati. Ovo je prikaz s mojeg prijenosnog računa To možete zaključiti zato što nema ikone za disketnu jedinicu.

Ikona **Computer** je neka vrst polazne točke u ra s vašim računalom. U njoj se nalaze ikone tvrd diska te optičkog pogona (DVD ili CD uređaj) ikona disketne jedinice. Osim tih ikona, mogu s pojaviti još neke. Recimo, želite priključiti vaš memorijski ključ (memory key) na kojem imat pohranjene važne podatke. Nema problema. Ubacite ključ u prvi slobodan USB priključak n računalu i pričekajte nekoliko trenutaka.

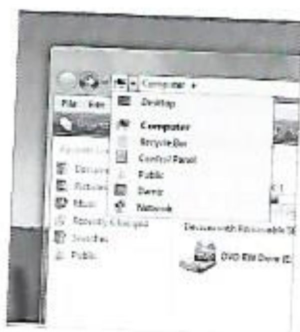
Slika 69. Nakon umetanja memorijskog ključ pojavit će se ovaj prozor

Kliknite na opciju **Open folder to view files** kako biste vidjeli sadržaj memorijskog ključa. Nakon pregledavanja sadržaja zatvorite prozor memorijskog ključa. Pred vama je ostao prozor ikone **Computer**. Uočite novu ikonu koja se pojavila u međuvremenu:

Slika 70. Pojavila se ikona Removable Disk (F:)

Vratimo se sad na prozor ikone Computer. Na samom vrhu prozora su uobičajene strelice koje pokazuju lijevo i desno. One nam služe za navigaciju prozora slično kao pri pretraživanju Interneta. Odmah do tih strelica nalazi se mala ikona s računalom te natpis Computer. Tik do svake od tih ikona je mala strelica prema dolje. Kliknite je.

Slika 71. Kratice prema navedenim ikonama...

Kliknite na neku od ponuđenih kratica. Recimo, Desktop. U prozoru će se pojaviti sve ikone koje su nam na desktopu. Kliknite sad plavu strelicu što pokazuje ulijevo na desnom vrhu prozora Computer. Vratili smo se u početni prikaz. Kliknite sad na malu strelicu prema dolje uz natpis Computer.

Slika 72. Ovdje vidimo kratice prema uređajima u računalu...

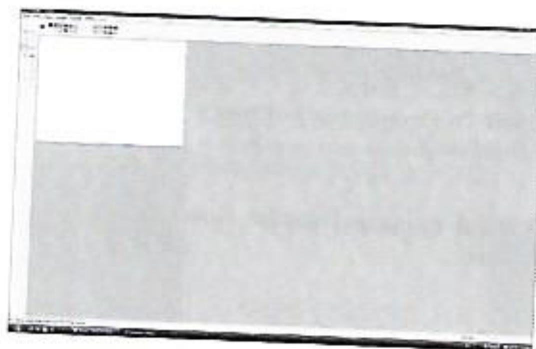
Na kraju praznog polja lijevo od natpisa Computer nalazi se također mala strelica prema dolje. Ona nam pokazuje gdje smo sve bili. Slično kao opcija History prilikom pretraživanja Interneta. Kliknite na nju. Uočit ćete opciju Computer. Ako je kliknete, u prozoru će se pojaviti ikone tvrdih diskova i optičkih uređaja. Dakle, još jedna kratica za prikaz uređaja.

Sasvim desno u prozoru Computer nalazi se polje **Search**. Kliknite u njega mišem i kad se pojavi kursor, upišite pojam **Paint**.

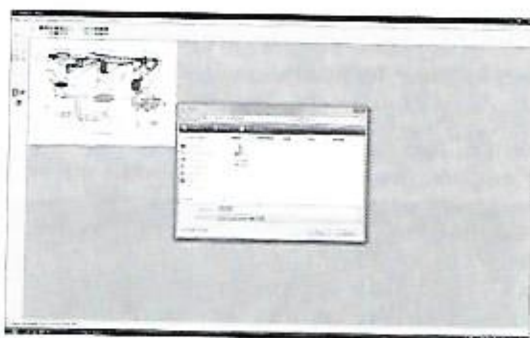
Slika 73. Čim ste upisali Paint, u prozoru se pojavila ikona programa Paint...

Kliknite na ikonu **Paint** koju je Vista pronašla na vašem tvrdom disku.

Slika 74. Program Paint zacijelo je svima poznat...

Ako se želite malo poigrati programom Paint, slobodno to napravite. Kad ste gotovi, zatvorite prozor. Vista će vas pitati želite li spremiti napravljeni crtež. Ako ga ne želite pohraniti, kliknite na opciju **Don't Save**. Ako ipak želite spremiti svoje remek-djelo, onda kliknite **Save**. Otvorit će se sljedeći prozor:

Slika 75. U polju File name upišite naziv slike koju ste napravili maločas

Kad ste upisali naziv slike, odaberite mjesto gdje ćete je pohraniti. Vista je već ponudila mapu Pictures. Ostavimo to za sada kako jest. Kliknite na gumb **Save**. Program Paint se zatvorio. Nastavimo dalje. Ako je pred vama prazan desktop, ponovno kliknite dva puta na ikonu **Computer**. Kliknite potom na ikonu tvrdog diska **C**. Uočavate li kakvu promjenu? Promijenila se traka s opcijama tik iznad ikone. Pogledajte sliku 70 i vidjet ćete razliku.

Slika 76. Promijenila se traka s opcijama iznad ikona

Kliknite na opciju **Properties**. Pojavit će se ovaj prozor:

Slika 77. Pred vama su detalji tvrdog diska

Gornji prikaz će se na vašem računalu razliko ovisno o veličini tvrdog diska u njemu. Ovdje vidimo tvrdi disk C i njegovu veličinu od 24,4 GB. Zauzeto je 10,8 GB dok je slobodno još 13,5 GB podataka. Zbroj nije sasvim točan zbo preračunavanja bitova u bajtove pa onda u kilobajte. Neću vas zamarati time, bitno je da na disku imamo još dovoljno slobodnog prostora

U poglavljima što slijede detaljnije ću vam obj sniti pojedine opcije ovog prozora. Zatvorimo sad taj prozor.

Kliknite na ostale ikone jedim klikom miša i uočite kako se mijenja spomenuta traka s opci ma. Pogotovo kad kliknete na optički pogon.

Slika 78. Pojavila se zanimljiva opcija, Burn disc...

Spomenutu opciju objasnit ću vam kasnije u poglavlju Rad s datotekama i mapama. Kliknite sad na gumb **Control Panel** koji se nalazi sasvim desno na traci s opcijama.

Slika 79. Opcija Control Panel i objašnjenje čemu ona služi…

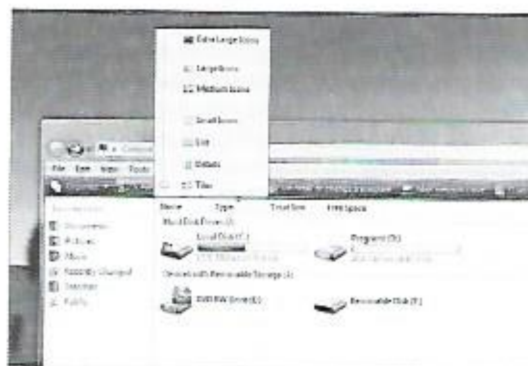
Kliknete li na **Control Panel**, pojavit će se ovaj prozor:

Slika 80. Control Panel ili upravljačka ploča, središnje mjesto za upravljanje Vistom

Opcijama u Control Panelu možete zaista svašta. Kao što vidite, opcija ima zaista puno i trebalo bi nam izuzetno puno vremena za njihovo detaljno objašnjavanje. Zato se poslužite opcijom pomoći i saznajte o svakoj opciji ponešto. Pripazite što ste i gdje kliknuli kako biste se znali vratiti. Također pripazite na poruke koje će vam Vista prikazati prilikom pokretanja funkcija ili opcija koje bi mogle naštetiti sigurnosti ili funkcioniranju računala. Neke od opcija spomenut ćemo kasnije u ovoj knjižici.

Kad ste gotovi s istraživanjem kontrolne ploče vratite se u prethodni prozor klikom na plavu strelicu što pokazuje ulijevo. Kliknite jednom na malu strelicu tik do opcije Views u traci s opcijama. Pojavio se ovaj izbornik:

Slika 81. U ovom izborniku možete promijeniti veličinu ikona u prozoru…

Kliknite svaku od ponuđenih mogućnosti i uočite razliku.

Slika 82. Ako ste slabijeg vida ili na ekranu imate podešenu zaista veliku razlučivost, ovo je veličina ikona za vas…

Odaberite prikaz ikona koji vam najviše odgovara. Spomenimo na kraju i opciju **Uninstall or change a program**. Ona nam služi za uklanjanje ili promjenu instaliranih programa na našem računalu.

Slika 83. Na novoj instalaciji Viste nema baš puno instaliranih programa

S vremenom će se ovaj popis proširivati kako ćete instalirati pojedine programe. Opcijama iznad popisa možete napraviti **Uninstall, Change** ili **Repair** odabranog programa. Ako vam se program ne sviđa ili vam više ne treba, poslužit ćete se opcijom **Uninstall**. Treba vam neka nova funkcija programa? Nema problema, odaberite željeni program s popisa i kliknite opciju **Change** a ako je pak došlo do greške i program više ne radi, kliknite opciju **Repair.**

Toliko o ikoni Computer. Slobodno se još neko vrijeme zadržite na njoj kako biste detaljno otkrili njene mogućnosti. Zbog opsega ove knjižice nisam u mogućnosti detaljno razrađivati pojedine opcije ali vam zato toplo preporučam uporabu pomoći koja je u Visti zaista učinkovita.

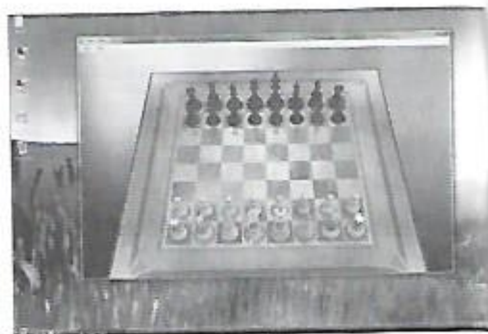
8. Zabavite se

Do sada ste se već djelomično upoznali s Vistom pa predlažem lagani odmor uz zabavu koju vam ona može pružiti. Kliknite na **Windows Orb → All Programs → Games**. Pojavit će se ovaj popis:

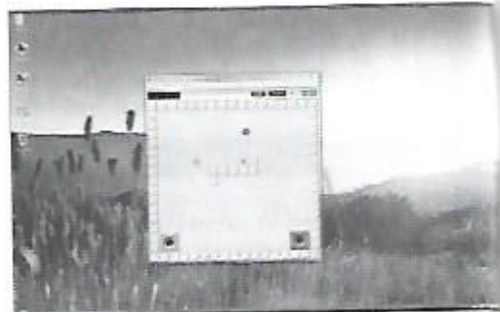
Slika 84. Možda će neki od vas provoditi dosta vremena istražujući sve mogućnosti s ovog popisa

Došli smo i do igara. Oni koji su upoznati s igrama na prijašnjim inačicama Windowsa odmah će primijetiti da ima nekih novosti. Prva od njih je **Chess Titans**, kako mu ime kaže, šah.

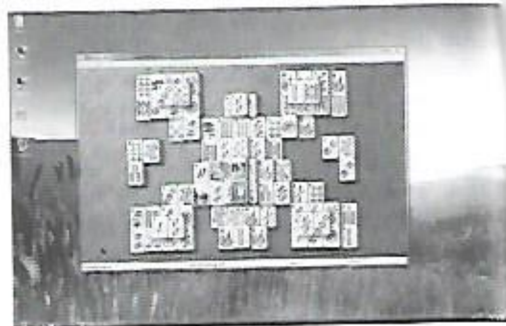
Slika 85. Šah, novost u Visti...

Druga novost je **InkBall**, zanimljiva igra ubaciva kuglica u rupe. Cilj je ugurati plavu lopticu u plavu rupu i crvenu lopticu u crvenu rupu. Loptice slobodno klize poljem, a vi ih možete usmjeravati crtanjem linija olovkom. Kad dođ do nacrtane linije, loptice mijenjaju smjer.

Slika 86. InkBall, zanimljiva igra ubacivanja loptica u rupe...

Tu je još igra **Mahjong Titans** koja je vrlo slična i TaiPei.

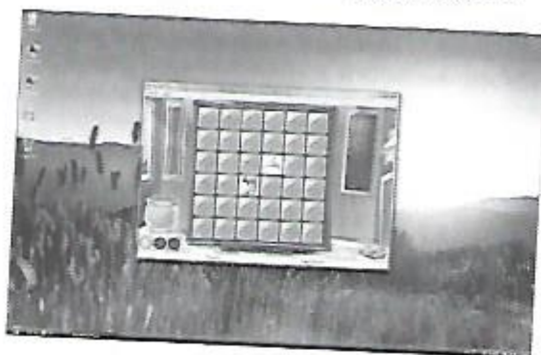

Slika 87. Igra Mahjong Titans, slična je igri memorije, potrebno je oštro oko za uočavanj jednakih pločica...

Mislim da će vas najviše razveseliti igra **Purble Place**. Vrlo zabavna i zarazna igra koja će vas sigurno neko vrijeme držati uz računalo. Igra se sastoji od triju zasebnih igara. Kliknite na kuću gore desno i pojavit će se prva – a to je igra memorije:

Slika 88. Vrlo zabavna igra Purble Place, kliknite na kuću gore desno i pojavit će se...

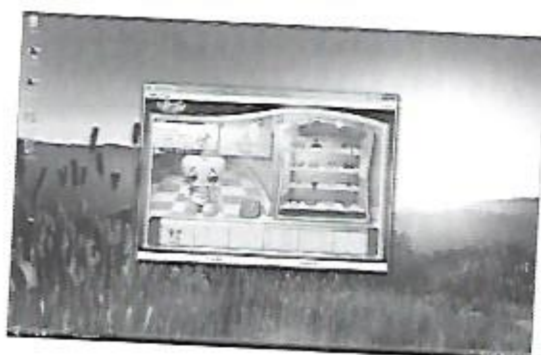
Slika 89. Igra memorije

Kad ste gotovi s igranjem pritisnite tipku F3 kako biste se vratili na početni izbornik prikazan na slici 88. Kliknite sad na kuću u sredini. Pojavit će se igra slaganja torti, vrlo zarazno.

Slika 90. Složite tortu prema uzorku...

Ovom igrom ćete se bez sumnje zabavljati neko vrijeme. Kliknite ponovno F3 kako biste se vratili u glavni izbornik. Kliknite na treću kuću dolje lijevo. Pojavit će igra pogađanja. Cilj je pogoditi koji je lik iza zastora. Na raspolaganju su vam kape, oči, nos i usta. Krenite sa slaganjem Purble čovječuljka.

Slika 91. Složite čovječuljka i provjerite jeste li pogodili njegov izgled

Od ostalih igara tu je standardna postava pasijansa u nekoliko inačica te neizostavni **Minesweeper**.

Slika 92. Neizostavni Minesweeper, igra u kojoj trebate otkriti gdje su mine

Toliko o zabavi u Visti, nadam se da će svatko od vas pronaći neku zanimljivu igru za sebe. Odvojite nešto vremena i poigrajte se Vistom jer ćemo u sljedećem dijelu ove knjige podrobnije otkriti Vistu i njene mogućnosti.

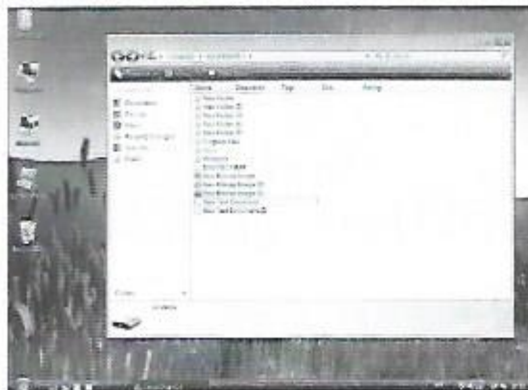
DRUGI DIO

Otkrijte Vistu

U ovom dijelu knjige upoznat ćemo rad s datotekama i mapama, mapu s korisničkim podacima te kako učinkovito pretraživati računalo i podatke na njemu. Reći ćemo ponešto o Internetu, njegovoj sigurnosti te umrežavanju. Na kraju ću vam pokazati kako na vaše računalo jednostavno možete dodati neki novi uređaj. Stoga, krenimo.

9. Rad s datotekama i mapama

Ne znam hoćete li se složiti s mojim mišljenjem ali na tvrdom disku mora postojati red među mapama i datotekama. Tu prvenstveno mislim na njihov raspored te imenovanje. Najviše me smeta kad otvorim nečije računalo, recimo disk C: i ugledam sljedeće:

Slika 93. Uočavate li nešto čudno na ovom prikazu?

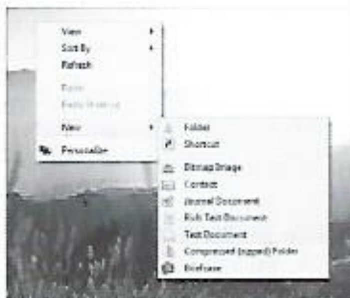
Dakle, čemu pet New Foldera, tri New Bitmap Imagea te dva New Text Documenta? Ovo je samo primjer kako ne treba sortirati i kreirati datoteke. Sjećate li se napomene s početka ove knjige? Rekao sam da uvijek pokušate zapamtiti što i gdje ste kliknuli kako biste se znali vratiti.

Eto, upravo ovdje možete primijeniti to prav[…] Nije bitno ako ste zabunom kreirali nepotre[…] mapu ili datoteku ali nemojte je ostaviti da b[…] veze stoji na tvrdom disku. Ne zbog toga što […] zauzimati enormno puno mjesta već zato št[…] stvarati nered i nepreglednost. Stoga, gdje go[…] možete, imenujte datoteke i mape po nekak[…] redu. Nemojte ostavljati izvorne nazive koje […] Vista nudi jer se nakon nekoliko dana više n[…] moći snaći u šumi sličnih naziva i postoji ve[…] vjerojatnost da ćete izbrisati nešto što vam j[…] vrlo bitno. Malo sam vas prestrašio? To je dob[…] nadam se da će vam zato tvrdi disk izgledati urednije. Krenimo s poslom.

Želite kreirati novu datoteku (mape i datotek[…] s gornjeg prikaza kreirali ste pukim klikanjem […] po mišu dok još niste ovladali ovime što ću v[…] sada objasniti)? Ne znate kamo je smjestiti? E[…] savjeta: prvo sortirajte sve na radnoj površini […] desktopu, a onda jednostavno s nje premjesti[…] podatke na željeno mjesto na tvrdom disku.

Kreiranje datoteka

Kliknite bilo gdje na desktopu desnim gumbo[…] miša. Kad se pojavi izbornik odaberite opciju **New**. Na sljedećem izborniku koji se pojavio odaberite opciju **Text Document**.

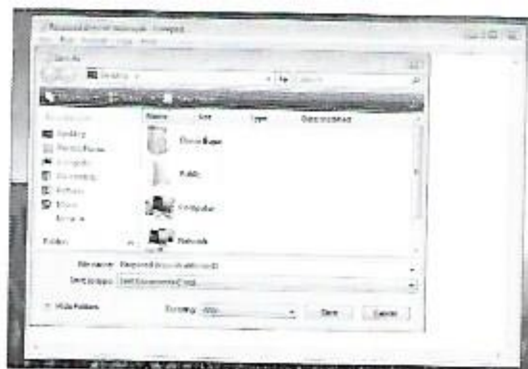
Slika 94. Kreiranje novog tekstualnog dokumenta...

Kad ste kliknuli opciju **Text Document** na ekranu se pojavila ova ikona:

Slika 95. Nova datoteka naziva New Text Document

Na početku poglavlja upozorio sam vas na urednost i pokazao kako ne treba kreirati i sortirati datoteke i mape. Isto bi se dogodilo i s ovom datotekom da je ostavimo nepromijenjenog imena. Pri kreiranju sljedeće takve datoteke Vista bi nam ponudila naziv »**New Text Document (2)**« i već smo krenuli nepravilno. Uočite kako je naziv datoteke označen plavim. Ako nije, onda kliknite na ikonu jednom te pritisnite funkcijsku tipku **F2**. Ta tipka pokreće funkciju **Rename** (preimenuj). Sad je naziv opet označen i možete ga promijeniti. Upišite »**Probni tekst**« (bez navodnika) i pritisnite **Enter**. Kad ste to načinili, kliknite dvostruko na ikonu kako biste je otvorili. Vista je prepoznala da se radi o tekstualnoj datoteci i odmah pokrenula odgovarajući program, **Notepad**. Da kojim slučajem na računalu imate instaliran Microsoft Office paket, Vista bi pokrenula Word. Datoteka je otvorena u Notepadu pa iskoristimo nekoliko trenutaka i napišite, na primjer, **raspored vaših današnjih aktivnosti** kako ne bismo pohranjivali potpuno praznu datoteku. Kad ste gotovi s pisanjem, kliknite na opciju **File** → **Save As**. Na prozoru koji se pojavio kliknite opciju **Browse Folders** dolje lijevo. Prozor će se povećati i prikazati popis mapa u koje možete spremiti svoju datoteku. U prvom redu je vidljivo da će datoteka biti pohranjena na **Desktopu** jer smo je ondje i kreirali. Ako želite, možete je ondje ostaviti ili je pohraniti na prikladnije mjesto, u korisničku mapu. Ostavite je za sada na desktopu jer ću vam kasnije pokazati kako se datoteke premještaju pa ćemo je onda smjestiti na spomenuto mjesto. U polju **File name** stoji natpis **Probni tekst** označen plavom bojom. To je zbog toga što smo odabrali opciju **Save As** koja nas pita za promjenu imena datoteke. Želite li promijeniti ime datoteke, možete to napraviti sada. Upišite **Raspored dnevnih aktivnosti** i kliknite na gumb **Save**.

Slika 96. Pohranjivanje tekstualne datoteke na radnu površinu...

Kad ste kliknuli na gumb **Save**, prozor se zatvorio i pred vama je opet Notepad s tekstom. U pozadini možete vidjeti novu ikonu, **Raspored dnevnih aktivnosti**. Zatvorite Notepad klikom na opciju **File** → **Exit** ili klikom na crveni kvadratić u gornjem desnom kutu prozora. Na radnoj površini sad su dvije tekstualne datoteke, **Probni tekst** i **Raspored dnevnih aktivnosti**. Kliknite jednom na ikonu **Raspored dnevnih aktivnosti** i držeći lijevu tipku miša odvucite je bliže ikoni **Probni tekst**.

Slika 97. Dvije novonastale ikone...

Spomenuti način kreiranja datoteka može se primijeniti na ostale nove datoteke koje se nude pritiskom na opciju **New**. Jedina razlika je u tome što će se za drugi tip datoteke otvoriti drugi program za njen prikaz. Dakle, ako odaberete **New Bitmap Image**, otvorit će se program **Paint**.

Od ostalih mogućnosti koje se nude klikom na **New**, zanimljiva je opcija **Contact**. Ispunite polja s vašim osobnim podacima i kliknite na gumb **OK**.

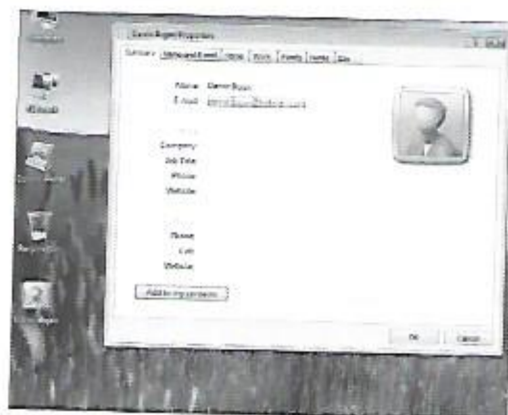

Slika 98. Opcija Contact za pohranjivanje podataka o vašim poznanicima, prijateljima, poslovnim kolegama i slično...

Na desktopu se pojavila ikona s imenom kontakta koji ste kreirali maločas. Kliknite dvostruko na tu ikonu.

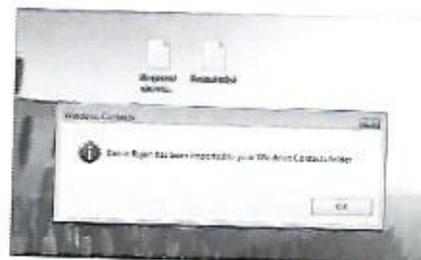

Slika 99. Novi kontakt koji smo upravo kreirali...

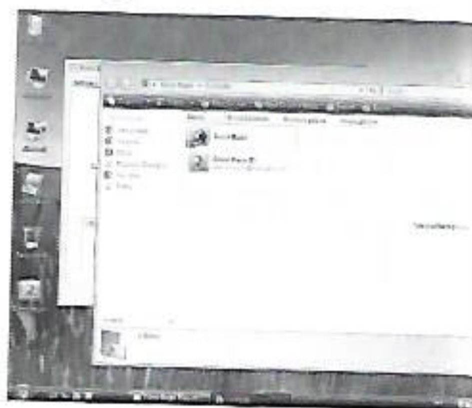
Slika 100. ...i osnovni podaci

Kliknite na opciju **Add to my contacts**.

Slika 101. Potvrda da je kontakt prebačen mapu s ostalim kontaktima

Kliknite gumb **OK**.

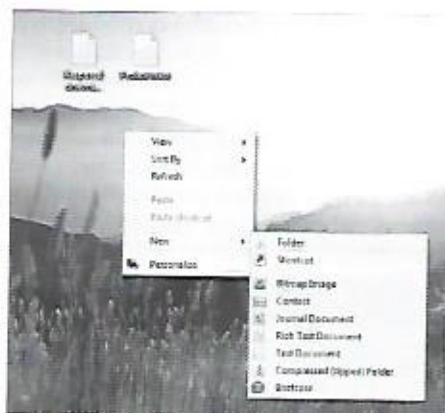

Slika 102. Popis svih kontakata u vašem računalu

Zatvorite sve otvorene prozore na uobičajen način. Eto objasnio sam osnovna načela kreir datoteka. Prilikom kreiranja novih datoteka n zaboravite promijeniti unaprijed zadani naziv koji Vista uvijek ponudi jer ćete se samo tak kasnije lakše snalaziti.

Kreiranje mapa

Što su zapravo mape? Mape su, kako i sama riječ govori, spremnici u kojima se pohranjuj datoteke. Želimo li koliko toliko držati red na tvrdom disku, kreirane datoteke uputno je pospremati u odgovarajuće mape. Kreiranje mapa identično je kreiranju datoteka. Dakle, na desktopu kliknite bilo gdje desnim gumbo miša. Pojavio se isti izbornik kao i pri kreiranj datoteka. Kliknite na opciju **New** i potom **Folde**

Slika 103. Kreiranje nove mape

Kao i prilikom kreiranja nove datoteke, pojavila se ikona (ovaj put u obliku mape) s nazivom **New Folder** označenim plavom bojom. Umjesto ponuđenog naziva upišite »**Tekstovi**« (opet bez navodnika) i pritisnite tipku **Enter**. Kreirali ste novu mapu. Kliknite dvostruko na nju.

Slika 104. Nova mapa je prazna

Uspješno ste kreirali novu mapu koja se nalazi na desktopu. To je vidljivo iz prvog reda u prozoru gdje se nalazi cijela putanja do vaše mape (**C:\Users\Damir Bujan\Desktop\Tekstovi**, kod vas će vjerojatno pisati drugačije).

Zatvorite mapu klikom na crveni kvadratić u gornjem kutu desno. Sada pomaknite ikonu mape tako da bude uz dvije ikone datoteka koje smo napravili ranije.

Ako ste pratili i točno napravili sve korake, na ekranu biste trebali imati dvije ikone datoteka, jednu mapu te jedan novi kontakt. Nešto vam nedostaje? Uočite što i pokušajte ponovno. Kad je sve u redu, možete nastaviti.

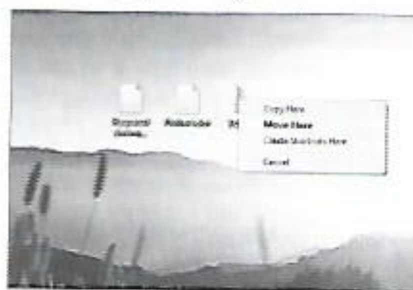
Kopiranje i premještanje datoteka

Ovim postupkom ćete se služiti zasigurno svaki put kad ćete raditi na računalu. Kako bi datoteke bile koliko toliko uredno razmještene po tvrdom disku (ne zbog toga jer bi računalo lakše pretraživalo te datoteke već da se vi lakše možete snaći), potrebno ih je razmjestiti u odgovarajuće mape. Kako smo već spomenuli, na ekranu biste trebali imati dvije tekstualne datoteke i jednu mapu. Kliknite lijevo iznad prve datoteke i držeći tipku miša načinite okvir oko obje datoteke i pustite tipku miša kad ste ispod i desno od druge tekstualne datoteke.

Slika 105. Označili ste dvije tekstualne datoteke

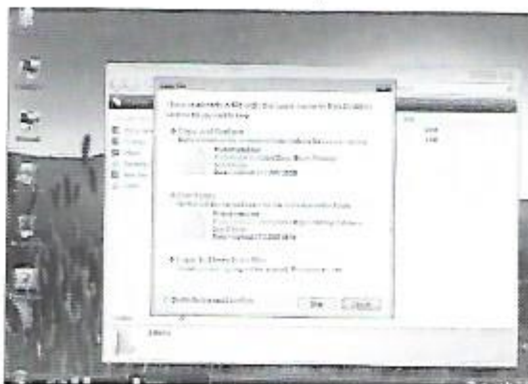
Pustite tipku miša i kliknite na jednu od dvije označene ikone desnim gumbom miša. Držite tipku pritisnutu i pomaknite miša iznad mape Tekstovi. Pustite tipku miša iznad mape. Sad bi se trebao pojaviti ovaj prozorčić:

Slika 106. Vista vas pita što želite s označenim datotekama

Kliknite na opciju **Copy Here**. Otvorite sad mapu **Tekstovi** i vidjet ćete dvije datoteke koje ste kopirali maločas. Zatvorite mapu **Tekstovi**. Ostale dvije

opcije na prethodnoj slici su **Move Here** i **Create Shortcuts Here**. Prvom opcijom biste uklonili datoteke s desktopa i prebacili ih na novu lokaciju u mapu Tekstovi bez izrade njihovih kopija. Drugom opcijom biste u mapi Tekstovi napravili prečice do datoteka na desktopu. Pokazat ću vam još jedan način kopiranja datoteka. On se zove **CP** što je skraćenica od **Copy/Paste** ili **Kopiraj/Zalijepi**. Vrlo je zgodan kad se naviknete rabiti kratice na tipkovnici. Kliknite bilo gdje na desktopu kako biste uklonili označenost sa datoteka ako već niste. Ponovno označite datoteke okruživši ih okvirom kako sam ranije objasnio. Ovaj put nećete rabiti miša već tipkovnicu. Pritisnite kombinaciju tipki **Ctrl + C**. Na ekranu se neće ništa pojaviti ali računalo je zapamtilo što ste mu naredili. Kliknite dvostruko na mapu **Tekstovi**. U mapi se nalaze dvije datoteke koje smo ranije kopirali. Pritisnite kombinaciju tipki **Ctrl + V**. Pojavit će se sljedeći prozor:

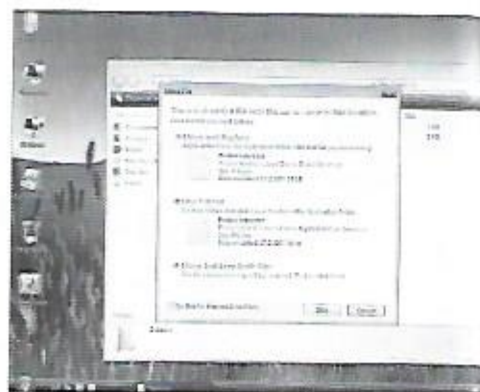

Slika 107. Vista vas pita želite li kopirati i zamijeniti, ne kopirati ili kopirati i zadržati obje kopije dokumenata

U mapi **Tekstovi** već se nalaze kopije datoteka koje želite ponovno kopirati pa vas računalo pita što želite napraviti. Kliknite na opciju **Copy and Replace** za obje datoteke.

Upravo objašnjen način kopiranja datoteka možete primijeniti na sve programe. Bilo da je u pitanju tekst, slika, internetska stranica ili nešto drugo, **Copy/Paste** procedura kombinacijama tipki **Ctrl + C** za kopiranje i **Ctrl + V** za lijepljenje ubrzat će vaš rad na računalu. Kad već spominjem kratice objasnit ću i čemu služi **Ctrl + X**. Tom kraticom možete pokrenuti naredbu **Cut** (izreži) koja je slična naredbi **Move** (premjesti). Pokušajmo je iskoristiti na našim datotekama.

Označite dvije tekstualne datoteke na deskt
kako je objašnjeno. Pritisnite kombinaciju ti
Ctrl + X. Uočite kako su datoteke postale pro
ne. Kliknite dvostruko na mapu **Tekstovi** kak
biste je otvorili. Kad ste u mapi, pritisnite ko
naciju tipki **Ctrl + V**. Vista će vas, kao i maloč
opet pitati ali ovaj put: želite li premjestiti p
jeće datoteke. Odaberite opciju **Move and Rep**
za obje datoteke.

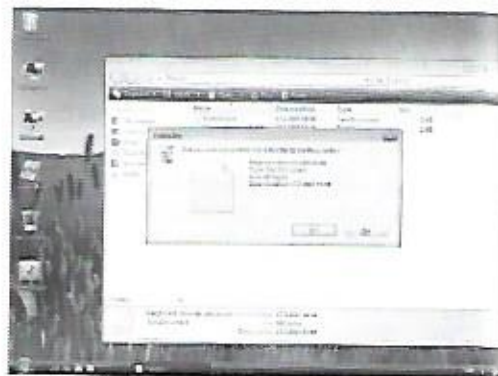

Slika 108. Ovaj put Vista pita: želite li prem
li označene datoteke

Brisanje datoteka

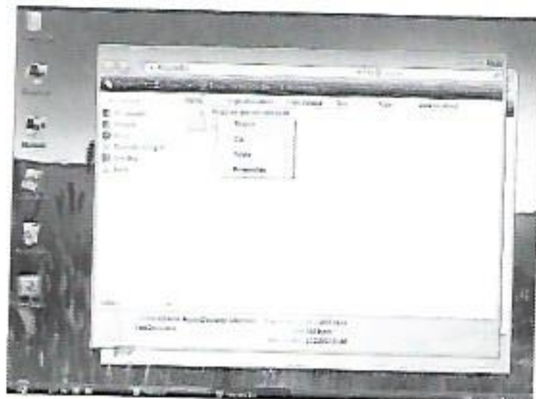
Brisanje datoteka je vrlo jednostavno samo p
pazite što brišete. Ako ste slučajno obrisali n
važno, i niste ispraznili kantu za smeće, može
to vratiti natrag. Evo kako.

Ako nije otvorena, otvorite mapu **Tekstovi** dvo
strukim klikom miša na njenu ikonu. Kliknite
nom na datoteku **Raspored dnevnih aktivnosti** ka
biste je označili. Pritisnite tipku **Delete** ili klikn
desnim gumbom i odaberite opciju **Delete**.

Slika 109. Vista traži potvrdu o brisanju označene datoteke

Kliknite na gumb **Yes** i datoteka je izbrisana. Dakle, ovo smo željeli napraviti. Međutim, što ako ste slučajno izbrisali tu datoteku? Jedan način vraćanja je ako odmah pritisnete kombinaciju tipki **Ctrl + Z** (**Undo**, vraćanje zadnje naredbe). Napravite to, pritisnite kombinaciju tipku **Ctrl + Z**. Proći će nekoliko trenutaka i datoteka će se pojaviti tamo gdje je i bila. Što ako je prošlo neko vrijeme i više ne možete vratiti zadnju naredbu? Kliknite dvostruko na ikonu **Recycle Bin** (kanta za smeće) kako biste je otvorili.

Slika 110. Kad ste otvorili Recycle Bin, pronađite datoteku koju ste zabunom izbrisali i kliknite na nju desnom tipkom miša. Potom odaberite opciju Restore

Datoteka će nestati, zatvorite potom **Recycle Bin** i vidjet ćete da se datoteka pojavila na izvornom mjestu u mapi **Tekstovi**.

Kopiranje i premještanje mapa

Ostalo je još pokazati kako se premještaju mape. U načelu, isto kao i datoteke. Nema neke razlike. Sva pravila objašnjena za datoteke možete primijeniti i na mape. Dakle, označite mapu **Tekstovi** stvaranjem okvira oko nje ili jednim klikom lijevim gumbom miša. Kad je mapa označena, možete se poslužiti spomenutim kraticama tipkovnice (**Ctrl + C**, **Ctrl + V** te **Ctrl + X**) ili je možete odvući mišem na željeno mjesto. Mi ćemo je smjestiti u mapu s korisničkim podacima. Odaberite kako želite premjestiti mapu, tipkovnicom ili mišem. Ja ću to učiniti tipkovnicom. Mapa je označena, pritisnite **Ctrl + X** kako biste maknuli mapu s desktopa. Otvorite sad mapu s korisničkim podacima koja se nalazi na desktopu i nosi naziv trenutno prijavljenog korisnika.

Slika 111. Otvorili ste mapu s korisničkim podacima. Kliknite na podmapu Documents

Kad se otvori podmapa **Documents** pritisnite kombinaciju tipki **Ctrl + V**. Nakon par trenutaka pojavit će se mapa **Tekstovi** koja je maločas bila na desktopu. Zatvorite mapu s korisničkim podacima.

Eto, objasnio sam osnovne radnje s datotekama i mapama. Nadam se da ste razumjeli načelo rada s njima te vam preporučam uporabu kratica tipkovnice (**Ctrl + C**, **Ctrl + V**, **Ctrl + X**, **Ctrl + Z**) kako biste ubrzali rad na računalu.

Vrste datoteka

Na kraju ovog poglavlja pokazat ću vam s kakvim se sve vrstama datoteka možete susresti. Prvo i osnovno: svaka se datoteka sastoji od imena i ekstenzije. Ime može biti razumljivo poput onog koje smo nadjenuli našoj datoteci – **Raspored dnevnih aktivnosti.doc** – ili može biti potpuno nerazumljivo kao – **dfsshlex.dll**. Primijetili ste ekstenziju **.doc**, to je ovaj tekst iza imena odvojen točkom. Konkretno .doc ekstenzija označava **tekstualnu datoteku** baš kao i ekstenzija **.txt**. Ekstenzija **.dll** namijenjena je **sistemskim datotekama** i označava kraticu za **Dynamic Library Link**. Jedino što vam mogu reći u vezi s tim datotekama jest – **nemojte ih nipošto brisati!** U protivnom postoji velika vjerojatnost da će Vista prestati raditi i morat ćete ponoviti instalaciju objašnjenu na početku knjižice.

Od ostalih vrsta datoteka spomenuo bih izvršne datoteke koje imaju ekstenziju **.exe**, **.com**. Većina tih datoteka su programi ali ponekad se može potkrasti i virus koji će se lažno predstavljati. O njima ćemo više govoriti u jednom od sljedećih poglavlja.

10. Mapa s korisničkim podacima

U ovoj inačici Windows operativnog sustava, mapa s korisničkim podacima više ne nosi ime My Documents, kao u XP-u, već se naziva po imenu korisnika koji je trenutno prijavljen. Dakle, u mojem slučaju se mapa zove Damir i nalazi se u gornjem lijevom kutu ekrana. Vaša mapa ima drugi naziv jer ste ga odredili pri instalaciji Viste upisivanjem vlastitog korisničkog imena. Pogledajmo što se nalazi u toj mapi. Kliknite dvostruko na spomenutu mapu:

Slika 112. Svaki korisnik ima mapu sa svojim podacima koja nosi njegovo ime...

Slika 113. Ista mapa ali različit naziv jer je prijavljen drugi korisnik...

Kliknite na mapu s korisničkim podacima. Kad se otvori, pred vama bi trebao biti prikaz sličan ovome:

Slika 114. Ovako bi trebala izgledati vaša mapa s korisničkim podacima...

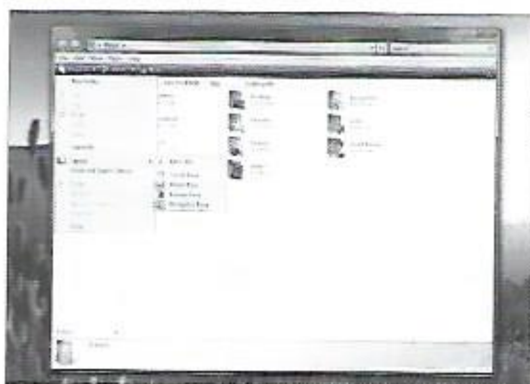
Jedina razlika trebala bi biti u nazivu. Ostalo sve isto. Počnimo s upoznavanjem. Prvi red funkcija u ovoj mapi jednak je kao i u ostal mapama a objasnili smo ih u poglavlju 7. Dr red opcija sadrži opciju **Organize**, **Views** i **Burn** ako u računalu imate ugrađen CD ili DVD snimač. Kliknite na **Organize**, pojavit će se slj izbornik:

Slika 115. Izbornik koji se pojavio klik na opciju Organize

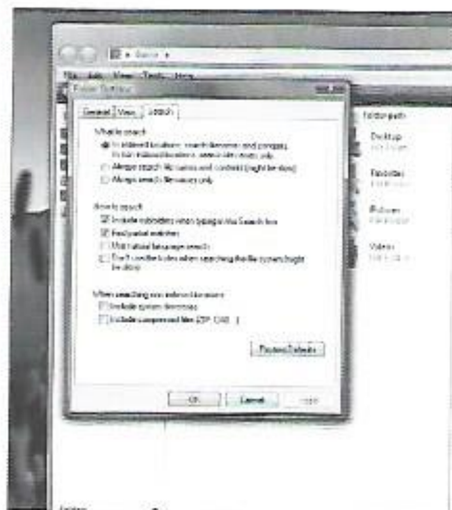
Opcije koje su vam na raspolaganju čine baš ono što im piše u nazivu. Komandom **New Fol** možete u trenutno otvorenoj mapi načiniti n mapu. Ova je opcija jednaka onoj koju smo obradili u prethodnom poglavlju. Ondje smo je pokretali desnim klikom na desktopu pa odabirom opcije **New** i naposljetku **Folder**.

Niže u izborniku **Organize** stoji opcija **Layout**. Poigrajte se raznim postavkama prozora i odaberite onu koja vam najviše odgovara.

Slika 116. Opcija Layout nudi vam nekoliko različitih postavki prozora

Ispod opcije **Layout** nalazi se opcija **Folder** and **Search Options**. Njome možete također izmijeniti izgled prozora te promijeniti način pretraživanja računala. Kliknite na opciju **Folder and Search Options** te potom na jahač **Search**. Pri dnu prozora vidjet ćete opciju **Restore Defaults**. Njome se možete poslužiti ako ste promijenili neku postavku i sad sve želite vratiti u prvobitno stanje.

Slika 117. Opcija Restore Defaults može vam puno pomoći ako ste promijenili previše postavki

Opcija Burn

Kako sam spomenuo ranije, u traci sa opcijama nalazi se i funkcija **Burn**. Ona će se pojaviti samo ako u računalu imate ugrađen CD ili DVD snimač. Kliknite na gumb **Burn** desno od opcija **Organize** i **Views**. Vista vas traži da ubacite prazan medij za snimanje:

Slika 118. U optički uređaj (CD/RW ili DVD/RW ubacite prazan medij za snimanje)

Kad ste ubacili medij Vista će ga analizirati i tražiti od vas ime diska:

Slika 119. U odgovarajuće polje upišite naziv diska

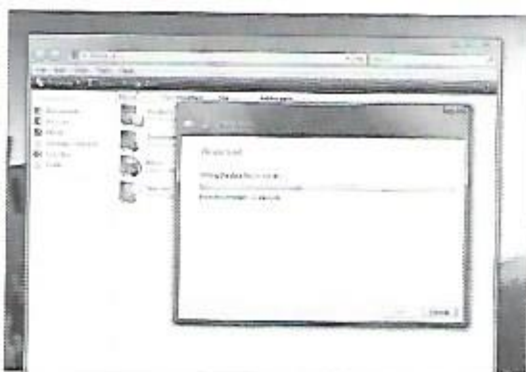
Kliknite na opciju **Show formatting options** i odaberite opciju **Mastered** jer će na taj način CD biti čitljiv na svim operativnim sustavima a jedini nedostatak je nemogućnost brisanja pojedinačnih datoteka nakon njihovog zapisivanja na disk. Kliknite na gumb **Next**. Nakon nekoliko trenutaka pojavit će se prozor sličan mapi korisničkih podataka u kojima su iste datoteke ali su im ikone prozirne. Radi se o međuspremniku datoteka koje su spremne za snimanje. Dakle, pokrenuli smo opciju Burn iz mape s korisničkim podacima pa je stoga sadržaj te mape sada u međuspremniku za snimanje. Ako iz neke druge mape također pokrenemo opciju **Burn** i dodamo još datoteka i mapa, u međuspremniku će se također pojaviti i one. Klikom na opciju **Delete temporary files** možemo očistiti međuspremnik i početi

iznova. Brisanjem međuspremnika ne brišemo izvorne datoteke, one ostaju tamo gdje su bile. Ako želite snimiti trenutan sadržaj međuspremnika, na prazan medij koji smo maločas umetnuli, pritisnite opciju **Burn to disc**.

Slika 120. Vista nas još jednom pita za naziv diska te brzinu snimanja

Ostavite naziv kakav jest i odaberite odgovarajuću brzinu snimanja sukladno mogućnostima medija koji ste ubacili (npr. ako je medij 32x speed, odaberite jednaku ili manju brzinu). Ako ne želite više snimati, nakon ovog diska možete uključiti i opciju **Close the wizard after the files have been written**.

Slika 121. Vista snima odabrane datoteke na disk

Kraticama tipkovnice (**Ctrl + C, Ctrl + V, Ctrl + X**) spomenutim u prethodnom poglavlju možete bilo koje datoteke umetnuti u međuspremnik i tako ih pripremiti za snimanje. Osnovne mogućnosti snimanja zadovoljit će većinu korisni Za one kojima je potrebno više opcija, pr čam izvrstan program **Ahead Nero Burning R** Njime ćete zasigurno iscrpiti sve mogućno vašeg snimača.

Ikone u mapi s korisničkim podacima

U glavnom prozoru mape s korisničkim po ma nalazi se desetak različitih ikona. Ispro svaku i upoznajte se s njihovim mogućnos Predlažem da se nastavite služiti rasporedo mapa koji je Vista već odredila za nas. To zn da biste svoje slike trebali pohranjivati u m **Pictures** (možete je preimenovati u **Slike** ak nete na nju desnim gumbom miša i odaber opciju **Rename**), svoju glazbu u mapu **Music** (ili **Glazba** ako vam je draže), itd. U mapu **Documents** u prethodnom smo poglavlju pr rali mapu **Tekstovi** koju smo načinili na radn površini. Rabite mapu **Documents** za sve vaš dokumente i jedino ćete se na taj način lak snalaziti među datotekama. Mnogi će reći, s tim sortiranjem, stavit ću datoteku ovdje se baš sviđa. To vrijedi dok imate mali broj tih datoteka na disku. Kad taj broj prijeđe liko tisuća, onda ćete se zapitati, eh da sam od početka sortirao svoje dokumente i dat

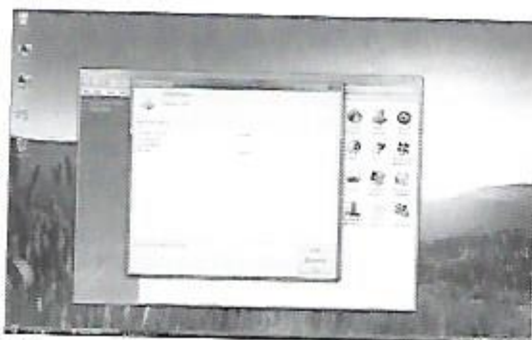
11. Napredno pretraživanj tvrdog diska

Kad nakon nekog vremena svladate osnovn vještine kreiranja datoteka i mapa, postavit si sljedeće pitanje: kako ću naći točno ono tražim u svim tim silnim mapama i datoteka U tome će nam pomoći Vista i njen napred sustav pretraživanja. Naime, Vista pretražuje disk indeksiranjem podataka. Što to zapravo znači? Slijedi objašnjenje:

Indeksiranje

Slično kao i Windows XP, Vista ima u svoj **Se engine** (algoritam za pretraživanje) ugrađenu funkciju indeksiranja (**Indexing Service**) koja unaprijed pregledava i istražuje datoteke i t znatno ubrzava odgovor na upite korisnika. Taj servis, tj. funkcija, radi u pozadini i koris

uopće nije svjestan njenog postojanja. Također, ne indeksira se cijeli prostor tvrdog diska već samo određene lokacije na disku. Do sučelja te funkcije možete doći na sljedeći način. Zatvorite sve prozore kako bi pred vama bio prazan desktop. Kliknite na **Start Orb** i s desne strane izbornika odaberite opciju **Control Panel**. Ako Vista traži potvrdu, kliknite na **Yes** ili **OK**. Ušli ste u Control Panel. Pred vama je mnoštvo ikona. Pronađite onu s nazivom **Indexing Options** (ikone su sortirane po abecedi). Dvostruko kliknite na nju kako biste je otvorili.

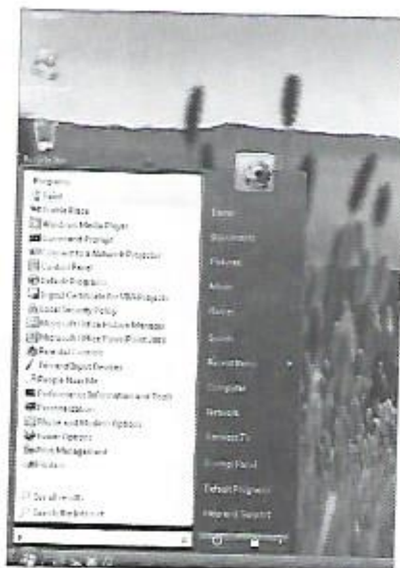
Slika 122. Svojstva indeksiranja...

Za sada ostavite postavke kako jesu. Kad se nakon nekog vremena bolje upoznate s Vistom, možete slobodno istraživati ovu funkciju. Zatvorite sve prozore kako biste očistili radnu površinu.

Primarni alat za pretraživanje

U Windows XP morali ste prvo kliknuti na gumb Start pa potom na ikonu Search kako biste uključili funkciju pretraživanja. Kad se prozor pojavio, morali ste odrediti kriterij pretrage i naposljetku stisnuti gumb Search Now. Uporabom pretraživača, u Visti ta četiri koraka činit će vam se kao cijela vječnost.

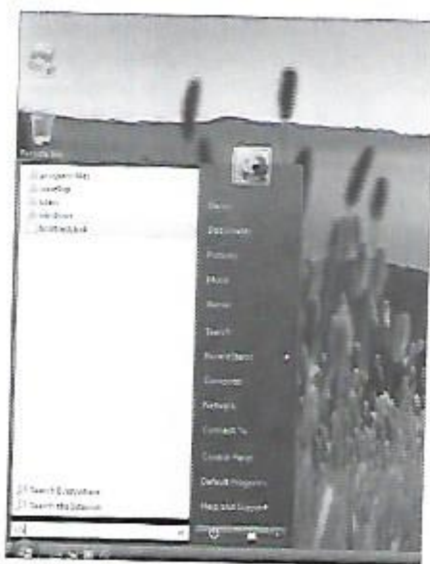
Kliknite na gumb **Start Orb** i odmah iznad njega uočit ćete polje u kojem piše **Start Search**. Čim počnete upisivati slova, algoritam za pretraživanje će automatski sastaviti popis aplikacija, mapa i dokumenata koji počinju sa slovom koje ste upisali te ih prikazati u popisu na vrhu izbornika **Start**. Taj popis je istodobno i prozor s rezultatima vaše pretrage. Probajte u polje **Start Search** upisati samo slovo »p« (bez navodnika). Uočite što se dogodilo:

Slika 123. Možda će vaš popis izgledati drukčije

Nastavite s upisivanjem pojma. Algoritam za pretraživanje, sukladno vašem unosu, mijenja popis na vrhu izbornika. Poigrajte se ovom zaista učinkovitom funkcijom Viste. Probajte upisati pojmove Paint, Notepad i slično. Na kraju utipkajte početak naziva datoteke Raspored dnevnih aktivnosti koju smo kreirali u jednom od prethodnih poglavlja.

Prilikom upisivanja pojmova vidjet ćete kako algoritam za pretraživanje automatski izdvaja najbližeg kandidata za vaš upit na dnu popisa. Pritisnete li u tom trenutku tipku **Enter**, Vista će učitati odabranu aplikaciju ili otvoriti mapu.
U polje za upisivanje pojma možete postaviti putanju neke mape. Recimo, upišite **C:** i dobit ćete sadržaj izvorišnog direktorija tvrdog diska C. Pokušajte to načiniti, trebali biste na popisu dobiti nešto poput ovoga:

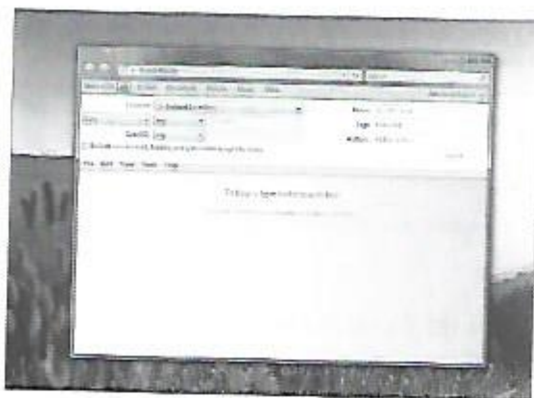

Slika 124. Sadržaj tvrdog diska C prikazan u izborniku Start

Uočite također i opciju **Search Internet** koja se može pojaviti na samom dnu spomenutog popisa. Kliknete li na nju (uz uvjet da ste spojeni na Internet), proslijedit ćete upit na **MSN Search** (Internetski pretraživač tvrtke Microsoft) i u prozoru Internet Explorera vidjeti rezultat pretrage.

Sekundarni alat za pretraživanje

Kliknete li pak na **Start Orb** i odaberete opciju **Search** s popisa na desnoj strani izbornika, otvorit ćete prozor **Search** kako je prikazano na sljedećoj slici:

Slika 125. Prozor Search

Kako biste otvorili ovaj dodatni dio pri vrh zora, kliknite na opciju **Advanced Search** des vrhu. Ovdje vam je sad na raspolaganju cij opcija kojima možete točno odrediti željen pojam pretrage. Možete odabrati lokaciju d menta ili programa, datum promjene, veliči datoteke, ime datoteke te ime autora. Mogu su neograničene i vjerujem da ćete uvijek pronaći ono što tražite.

Pretraživanje iz Explorera i Control Panela

Opcija **Search** se u **Windows Exploreru** nalazi desnom vrhu prozora. Uvijek je tu kad se sl Explorerom, uključujući **Documents Explorer, Explorer, Pictures Explorer,** te novi **Search Explor** Baš kao da se služite pretraživačem iz start izbornika koji smo objasnili ranije. Potrebno upisati tek nekoliko slova traženog pojma i odmah će se pojaviti najvažniji rezultati. Ako pronađeni rezultat nije ono što ste tražili, pr živač će vam odmah ustupiti moćniji alat k ćete lakše pronaći ono što tražite ili pak pr ti Internet uz pomoć pretražnika po vašoj ž

Pretražnik se pojavljuje i u promijenjenom **Control Panelu** (upravljačkoj ploči) također u njem desnom kutu. Upišite samo riječ ili fra vezanu uz zadatak koji želite izvršiti a Contr Panel će odabrati odgovarajuću komandu.

Pretraživač možete pronaći i u programima poput **Internet Explorer 7, Windows Photo Gallery** čak i **Windows Media Player**. Gdje god vidite p **Search**, dovoljno je da počnete tipkati pojam ubrzo ćete naći što tražite.

Da ponovimo. Poslužite se naprednim sustav pretraživanja u Visti jer će vam posao na taj način biti lakši i brži. Indeksirano pretraživan je brzo i učinkovito. Baš kakvo bi trebalo bit

Za kraj ovog dijela htio bih vam preporučiti jedan trik. Ako kojim slučajem u računalu im više tvrdih diskova, onda možete indeksiranje podataka prebaciti na brži disk i time još povećati performanse Viste. Ideja je jednosta brži disk će brže indeksirati i još brže pronal tražene podatke. Evo kako to možete načiniti

1. Kliknite **Windows Orb** i odaberite **Control Pa** (ako Vista traži neku potvrdu kliknite **Ok**)
2. Odaberite opciju **System and Maintenance**.
3. Odaberite opciju **Indexing Options**.
4. Kliknite gumb **Advanced**.

5. Kad Vista zatraži potvrdu, kliknite **Continue**.
6. U polju Indeks location, kliknite gumb **Select new**.
7. Odaberite brži disk i kliknite gumb **Make New Folder**.
8. Upišite ime mape koja će sadržavati indeksirane podatke.
9. Kliknite **OK**.
10. Kliknite **OK** kako biste zatvorili prozor **Advanced Options**.
11. Kliknite gumb **Close** kako biste zatvorili prozor **Index Options**.
12. Ponovno pokrenite operativni sustav (**restart**).

12. Mreža, sigurnost i Internet

Do sada smo se bavili općenitim radnjama u Visti pa vam stoga želim pokazati na što ćete zapravo trošiti više od 80 posto vremena uz računalo. Puno ljudi kupuje računala kako bi na njima zaista računali, bavili se obradom fotografija, pisali tekst ili pak igrali neke zahtjevne 3D igre. Međutim, milijuni ljudi u svijetu služe se računalom zbog dviju stvari. To su Internet i mreža. Pretpostavljam da ste upoznati s Internetom i njegovim načelom rada. Pokušajte si predočiti njegovu sveobuhvatnost i odmah ćete vidjeti koliko je Internet danas važan. Jednako tako važno je na Internetu biti siguran od napada virusa, trojanskih konja ili raznih dosadnih crva. Sve su to nazivi za maliciozni softver koji vas može napasti s mreže svih mreža. U ovom poglavlju ću vam objasniti kako postaviti jednostavnu kućnu mrežu za spajanje na Internet te kojim se programima možete učinkovito zaštititi od spomenutih napada.

Vrste pristupa Internetu

Kabelski Internet: ako kojim slučajem imate kabelsku televiziju, onda vjerojatno imate i mogućnost pristupa Internetu. Vi ste na Internetu zapravo odmah po uključenju računala, praktično to može biti i 24 sata dnevno.

ADSL Internet: većina pružatelja telefonskih usluga danas pruža i DSL (Digital Subscriber Line) pristup Internetu. Ovakav način spajanja se od kabelskog razlikuje po tome što trebate kliknuti određenu ikonu kako biste se spojili na Internet. Brzina prijenosa podataka ovisi o udaljenosti između korisnika i telefonske centrale. Što je udaljenost veća, brzina pada.

Prednosti širokopojasnog Interneta

Brzina – kabelski i ADSL modemi rade od 5 pa čak do 50 puta brže od klasičnih analognih modema.

Nema biranja brojeva – nema biranja brojeva, nema mogućnosti malverzacije dialerima (posebna vrsta virusa koji preusmjeravaju pozive upućene pružatelju Internet usluga na pozive prema zemljama u inozemstvu i time drastično povećavaju telefonski račun).

Puno lakše postavljanje – kabelska ili ADSL veza prema Internetu može se jednostavno podesiti i obično to rade tehničari tvrtki koje pružaju usluge pristupa Internetu.

Ušteda – danas možete kvalitetno gledati televiziju i pretraživati Internet velikom brzinom za tek nešto više od 150 kn mjesečno. Toliko bi vam bio i telefonski račun da ste ostali na starom analognom načinu spajanja.

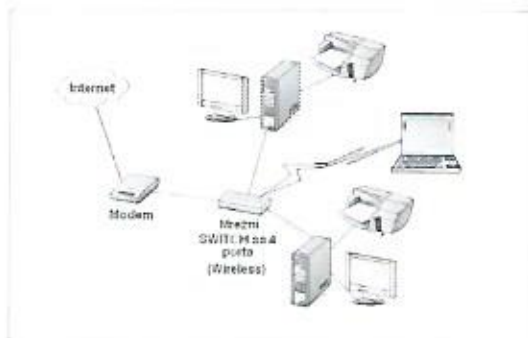
Postavljanje jednostavne mreže za ADSL pristup Internetu

Recimo da kod kuće imate računalo, a na poslu ste upravo dobili prijenosno računalo za rad. Donijeli ste prijenosno računalo kući i željeli biste s njim pristupiti Internetu i pregledati poštu ili pak napraviti neki posao za tvrtku u kojoj radite. Budući da je danas dosta raširen širokopojasni Internet, pretpostavit ćemo da kod kuće imate priključak na nekog od pružatelja usluga (T-Com, Iskon, VIP i slično). Sad ću navesti što vam je sve potrebno za spajanje i osposobljavanje male kućne mreže.

1. Stolno računalo
2. Prijenosno računalo
3. Priključak na širokopojasni Internet
4. Mrežni razdjelnik (switch ili hub) ako modem za širokopojasni Internet ima samo jednu mrežnu utičnicu
5. Dva mrežna kabela kategorije 5

Stavke pod brojem 1, 2 i 3 imate jer je to osnovni preduvjet. Ako vaš modem za širokopojasni Internet ima samo jednu utičnicu, morat ćete

kupiti mrežni razdjelnik tj. switch. Cijena nekim osnovnim modelima vrlo je prihvatljiva i kreće se od 100 ili 200 do 300 ili 400 kuna ovisno o mogućnostima pojedinih modela. Predlažem da kupite neki model tvrtke D-Link. Na sljedećoj slici prikazana je jednostavna kućna mreža.

Slika 126. Jednostavna kućna mreža

Na slici vidimo dva stolna i jedno prijenosno računalo spojeno na **bežični mrežni switch** (mrežni razdjelnik koji usmjeruje promet po mreži). Stolna računala su spojena mrežnim kabelima a prijenosno je računalo spojeno bežičnim putem. U ovoj knjižici nećemo obrađivati bežičnu mrežu i spajanje na istu pa ćemo stoga prijenosno računalo spojiti na switch mrežnim kabelom kao i ostala dva stolna računala (u našem slučaju jedno).

Kao što smo već spomenuli, ako vaš modem za širokopojasni Internet ima samo jednu mrežnu utičnicu, onda će mreža izgledati baš kao ova gore. Ako pak modem ima više mrežnih utičnica, onda možemo preskočiti switch (ne morate ga kupovati) i sva računala spojiti u modem širokopojasnog Interneta. Provjerite kakav ja vaš modem i, sukladno tome, priključite sva računala prema gornjem crtežu. Napominjem, ako modem ima više utičnica, ne morate rabiti switch. Dovoljno je sva računala spojiti s modemom.

Računala spajate mrežnim kabelima kategorije 5. Najbolje ih je kupiti u trgovini informatičkom robom. Prodavača samo tražite kablove dovoljne duljine (to ćete odrediti prema rasporedu vaših prostorija te smještaja modema za Internet) i recite da vam treba za spajanje dvaju računala. Takav se kabel zove još i **patch kabel**. Kupite onoliko kablova koliko mislite računala spojiti na modem ili switch.

Pažljivo spojite sva računala i modem kab
Kad ste ih spojili, na mrežnim priključnic
trebale početi treperiti lampice (ili svijetl
Ako uopće ne svijetle, znači da ste nešto
spojili. Treperenje lampica označava mrež
aktivnost. Nećemo ulaziti u dubinu temat
prijenosa podataka mrežnim putem jer b
tome mogli dugo raspravljati. Bitno je da
možete pristupiti Internetu kako biste m
raditi, istraživati, razmjenjivati podatke i s
U ovoj knjižici nećemo obrađivati prijeno
podataka između računala u mreži jer bi
zahtijevalo puno prostora a i potrebna je
razina predznanja samog korisnika. Među
ako vas mreže zanimaju, probajte pronaći
od naslova, sličan ovoj knjižici, koji se ba
tematikom.

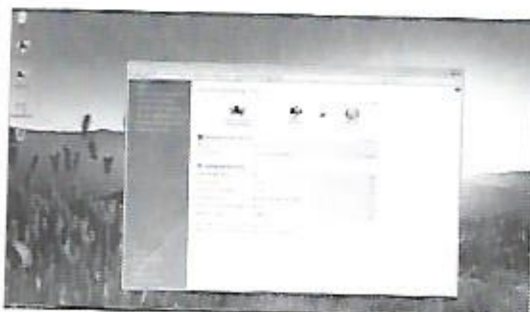
Ako ste sve dobro spojili i spomenute la
trepere, mreža je uspostavljena. Spremni
pokušaj uspostavljanja veze s Internetom
pokušaj? Zato jer do spajanja na Internet
treba napraviti određene predradnje. Kre
redom. Prvo trebamo kreirati vezu prema
Internetu. To ćete napraviti na sljedeći na

Na desktopu desnim gumbom miša klikn
ikonu **Network**. Pojavit će se izbornik na k
odaberite opciju **Properties**.

Slika 127. Izbornik na kojem treba oda
opciju Properties

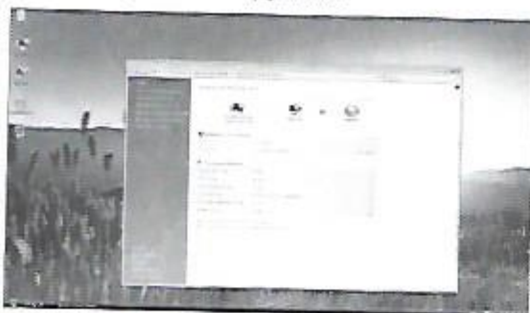
Kad ste odabrali spomenutu opciju, poja
ovaj prozor:

Slika 128. Network and Sharing Center je pred vama

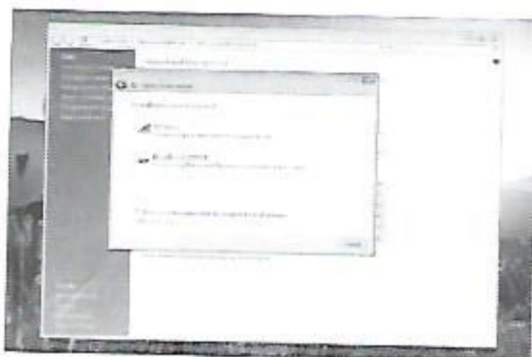
Ovdje možete vidjeti grafički prikaz vaše mreže. Ako je sve dobro spojeno, trebali biste imati identičnu sliku na vašem ekranu. Opcije u desnom dijelu ekrana za sada ostavite kakve jesu.

Kako bismo se spojili na Internet potrebno je kreirati vezu.To ćemo napraviti klikom na opciju **Set up a connection or network** u lijevom dijelu prozora. Pojavio se ovaj prozor:

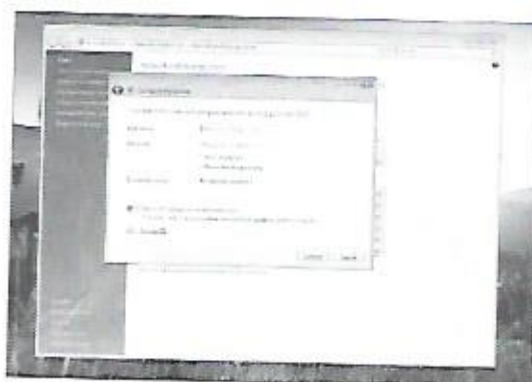

Slika 129. Prozor u kojem odabirete vrstu veze...

Kliknite opciju **Connect to the Internet** ako već nije označena. Potom kliknite gumb **Next**.

Slika 130. Ovdje odaberite Broadband (PPPoE) (širokopojasni Internet)

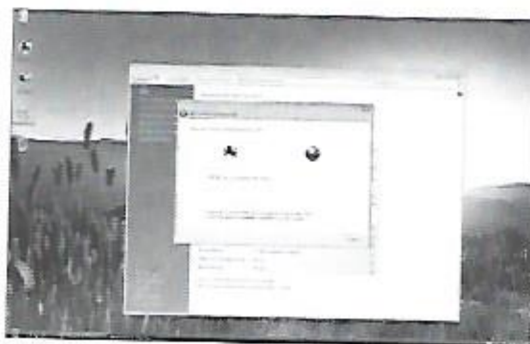

Slika 131. Prozor u kojem ćete navesti podatke potrebne za spajanje...

Nakon potpisivanja ugovora s nekim od pružatelja usluga širokopojasnog Interneta, dobit ćete na kućnu adresu dokument s podacima potrebnim za spajanje na Internet.Ti podaci uključuju **korisničko ime (User name), lozinku (Password)** te **adresu elektroničke pošte**. Prva dva podatka trebaju nam za spajanje na Internet. Dakle, vaše korisničko ime upišite u polje **User name**. Pripazite da bude točno kao na dokumentu koji ste dobili od pružatelja usluge. Nakon toga lozinku upišite u polje **Password**.Ako imate specifičnu lozinku (s posebnim znakovima kao što su %, &, $ i slično) možete uključiti opciju **Show characters** koja se nalazi ispod polja **Password**. Uključivanjem te opcije znakovi lozinke postat će vidljivi. Nije uputno tu opciju uključivati pred nekim tko je ne bi smio vidjeti. Također, možete uključiti opciju **Remember this password** kako ne biste pri svakom spajanju morali nanovo upisivati lozinku. U polje **Connection name** upišite neki naziv ove veze prema Internetu. Na primjer, ADSL Internet ili slično. Ako želite, možete uključiti i opciju **Allow other people to use this connection** kako biste uporabu ove veze prema Internetu omogućili svima koji se služe vašim računalom. Provjerite još jednom točnost upisanih podataka i pritisnite gumb **Connect**.

Slika 132. Ako ste sve podatke točno upisali, pričekajte nekoliko trenutaka...

Slika 133 ... i spojeni ste na Internet

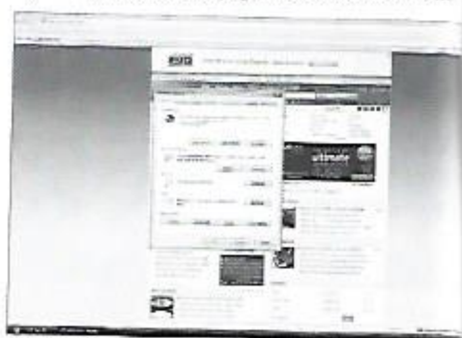
Želite li odmah početi s pretraživanjem kliknite na opciju **Browse the Internet now**. U pozadini se otvorio **Internet Explorer**. Pred vama je još jedan prozor na kojem su ponuđene tri vrste lokacija za upravo kreiranu vezu prema Internetu, odaberite najprikladniju. Vista će vas tražiti potvrdu za nastavak. Kliknite **Continue** i pojavit će se prozor u kojem stoji da ste uspješno postavili mrežnu konekciju. Kliknite na gumb **Close** kako biste zatvorili prozor. U pozadini je ostao otvoren prozor **Network and Sharing Center**, zatvorite ga.

Na desktopu je sada samo umanjeni prozor Internet Explorera. Kliknite na srednju ikonu u gornjem desnom kutu prozora kako biste ga povećali preko cijelog ekrana. Početna stranica Internet Explorera je **www.msn.com**. Ako želite neku drugu to ćete napraviti ovako. Za početak uključite opciju za prikaz izbornika ako ih slučajno nema. Kliknite desnim gumbom miša na traku u produžetku jahača MSN.com.

Slika 134. Prikaz izbornika uključit ćet klikom na opciju Menu Bar

Kad se izbornik pojavio, odaberite opciju → **Internet Options**. Pojavio se prozor **Interne Options** u kojem možete promijeniti početr stranicu Internet Explorera. To ćete napra upisivanjem željene Internet adrese u pol **page**. Izbrišite tekst koji se sad nalazi u tor i upišite, recimo, **www.google.hr**, moj omilj ujedno i najpoznatiji pretražnik Interneta.

Slika 135. Promjena početne stranice Inte Explorera

Kad ste upisali željenu stranicu, kliknite gu **OK**. Kako biste vidjeli promjenu, kliknite na kućice u desnom dijelu trake s jahačima.

Slika 136. Ikona Home, možete je uključit kraticom Alt + M na tipkovnici

Ako ste sve napravili ispravno, pred vama bi trebala osvanuti početna stranica poznatog Internet pretraživača – Google.

Slika 137. Moj omiljeni a i svjetski poznat pretraživač Interneta – Google

Sad kad smo spojeni, ujedno smo i vrlo ranjivi od napada raznih virusa, trojanskih konja i sličnih malicioznih programa koji vrebaju na bespućima Interneta. U današnje vrijeme nezaštićeno računalo na Internetu može preživjeti samo dvadesetak minuta prije nego bude zaraženo. Vi ne morate apsolutno ništa raditi, dovoljno je da računalo bude spojeno na Internet i virus će ga napasti. Dakle, trebamo što prije organizirati kvalitetnu i učinkovitu zaštitu. Prvo ćemo pronaći i preuzeti s Interneta neki komercijalni antivirusni program. Po nekim istraživanjima, jedan od moćnijih besplatnih antivirusnih programa jest **AVG Antivirus**. Možete ga pronaći na Internet stranici **free.grisoft.com**. Utipkajte tu stranicu u prvi red Internet Explorera i pritisnite **Enter**.

Slika 138. Besplatni antivirusni program AVG

Kliknite na opciju **AVG Anti-Virus Free** u gornjem dijelu prozora.

Slika 139. Popis mogućnosti i »nemogućnosti« besplatne inačice antivirusa

Kad ste se upoznali s prednostima i nedostacima besplatne inačice ovog antivirusnog programa, kliknite na gumb **Download free version** pri dnu ekrana. Na sljedećem ekranu kliknite na datoteku **avg75free_446a965.exe** (ako je slučajno izašla novija inačica, ime datoteke razlikovat će se samo u brojevima koji su navedeni).

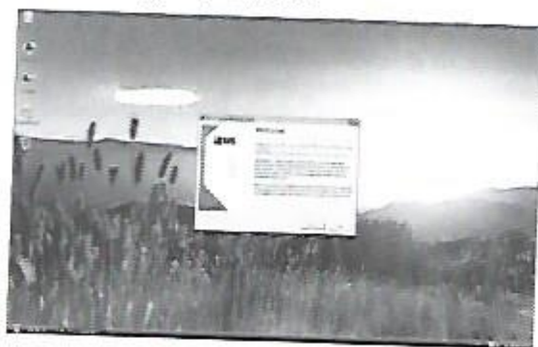
Slika 140. Vista vas pita želite li pokrenuti ili pohraniti ovu datoteku

Kliknite opciju **Save**. Odaberite lokaciju **Downloads** u vašoj mapi s korisničkim podacima. Datoteka je veličine 18,8 MB i preuzimanje u prosjeku traje oko 3 do 5 minuta. Kad ste datoteku preuzeli na tvrdi disk, kliknite na opciju **Run** prozora **Download complete** koji se pojavio po završetku preuzimanja.

Slika 141. Na ovaj upit odgovorite Run...

Zatvorite sve otvorene prozore Internet Explorera. Pred vama je sad početak instalacije antivirusnog programa AVG.

Slika 142. Instalacija AVG Antivirusa

Kliknite gumb **Next**. Na sljedećem prozoru kliknite gumb **Accept**. Kad se pojavi prozor s dvije opcije, odaberite opciju **Standard Installation (recomended)** i kliknite **Next**. Upišite tražene podatke u predviđena polja te kliknite **Next**. Na kraju kliknite gumb **Finish** kako biste završili instalaciju. Program se instalira. Kad je instalacija gotova pojavit će se ovaj prozor:

Slika 143. Instalacija je gotova, kliknite gumb OK

Na desktopu se pojavila ikona antivirusn grama **AVG**, a program od vas sad zahtijev malo pažnje. Na prozoru koji se pojavio, kako je instalacija prošla uspješno. Klikni **Next**. Na sljedećem prozoru također klikn jer želite odmah obnoviti virusne defini ritmi za pretraživanje virusa). Dakle, klik gumb **Next**. Na sljedećem prozoru ostavit odabranu opciju **Low Priority** te opet klikn Ako želite odmah skenirati računalo, klik opciju **Scan computer**! Naša je instalacija n i do sada nismo bili na Internetu pa stog potrebe za skeniranjem. Kliknite gumb **Ne** ne želite registrirati vašu kopiju AVG anti kliknite **Next**. U protivnom kliknite **Register free**. Naposljetku će se pojaviti ovaj prozo

Slika 144. Vaše je računalo sada zaštićen

Kliknite na gumb **Continue** i potom na iko **Check for Updates**. Na prozoru koji se pojav kliknite gumb **Internet**. Pojavio se prozor s natpisom **Priority update**, kliknite gumb **Upd**

Slika 145. Preuzimanje novih virusnih def

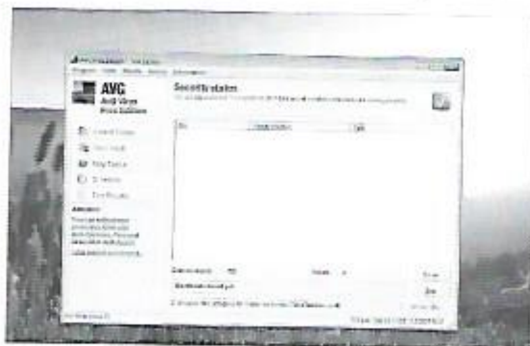
Izađite iz programa i ponovno ga pokrenit kom na ikonu. AVG se ponovno pokrenuo i

donjem desnom kutu možete vidjeti datum i verziju virusne definicije koja je trenutno instalirana. Želite li skenirati računalo i tako provjeriti je li zaraženo, kliknite na ikonu **Scan Computer** u glavnom prozoru programa AVG. U desnom dijelu programskog prozora pojavit će se bijeli okvir u kojem će biti navedene eventualne zaražene datoteke.

Slika 146. Skeniranje može potrajati i više od pola sata, budite strpljivi

Nakon skeniranja pojavit će se ovakav prozor:

Slika 147. Skeniranje je završeno, trajalo je više od 18 min

Kao što sam spomenuo, skeniranje može trajati i više od pola sata pa stoga budite strpljivi. Za vrijeme skeniranja najbolje je ostaviti računalo da odradi svoje jer nećete moći ništa raditi. Naime, postupak skeniranja je iznimno zahtjevan za diskovni sustav i resurse računala pa je najbolje pričekati dok se ne završi. Zatvorite AVG klikom na **crveni x** u gornjem desnom kutu prozora. Zatvaranjem prozora samo ste maknuli sučelje antivirusnog programa, program ostaje aktivan u pozadini tijekom cijelog vremena rada računala.

Konačno, računalo je sad relativno sigurno od napada s Interneta. Zašto relativno? Pa stoga što niti jedan antivirusni program nije 100 posto učinkovit u otkrivanju virusa. Kako tome doskočiti? Jednostavno, instalirajte još koji program za detekciju spywarea i barem jednom tjedno skenirajte cijeli tvrdi disk. Sad ću vam pokazati još dva besplatna programa kojima se još više možete zaštititi kad ste spojeni na Internet.

Prvi program je **AD-Aware**. Možete ga preuzeti s Internet stranice **www.lavasoftusa.com**. Kad se stranica učita, kliknite na opciju **Products** i odaberite **Select your Product**. Nakon otvaranja stranice, kliknite na poveznicu **Ad-Aware SE Personal (Free Download)** koja se nalazi u desnom dijelu ekrana. Na sljedećoj stranici kliknite gumb **Download**. Prebacili ste se na stranicu **www.download.com**. Pronađite gumb **Download Now** i kliknite ga. Vista vas pita želite li program pokrenuti ili pohraniti. Pohranite ga kao i AVG. Dakle, kliknite gumb **Save**. U prozoru koji se pojavio već se nalazi instalacija programa AVG. Ime datoteke ostavite kako je zadano i kliknite gumb **Save**. Program se sad preuzima s Interneta. Nakon nekoliko trenutaka pojavit će se prozor s porukom da je preuzimanje završeno. Sad možete kliknuti gumb **Run**. Na sljedećem prozoru također kliknite **Run**. Vista će vas pitati želite li da neidentificirani program pristupi vašem računalu. Kliknite opciju **Allow**. Program se počeo instalirati. U prvom instalacijskom prozoru kliknite gumb **Next**. Nakon toga slijedi čitanje licenčnog ugovora. Ako se slažete sa svime, kliknite **I accept the license agreement** i potom gumb **Next**. Zatim upišite ime i prezime. Uključite opciju **Anyone who uses this computer** ako slučajno već nije uključena. Kliknite gumb Next. Na upit za smještaj programa ostavite postavke kakve jesu (**C:\Program Files\Lavasoft**) i kliknite gumb **Next**. Još jednom kliknite **Next**. Program se instalira. Nakon instalacije pojavit će se poruka da je sve prošlo ispravno. Kliknite gumb **Finish** kako biste pokrenuli program. Prije pokretanja programa vjerojatno će se pojaviti ova poruka:

Slika 148. Program javlja da su definicije stare 37 dana te pita želite li ih obnoviti

Kliknite **OK** a na sljedećem prozoru kliknite gumb **Connect** (ako ste još na Internetu, ako niste, spojite se). Na upit želite li preuzeti nove definicije, odgovorite potvrdno. Definicije se preuzimaju a to ćete vidjeti po tome što se promijenio datum koji je naveden u produžetku natpisa »**Installed definitions file:**«. Kliknite gumb **Finish**.

Program je instaliran i spreman za rad. Kliknite na opciju **Scan now**. Odaberite opciju **Perform full system scan** i potom kliknite gumb **Next**. Program je počeo skenirati računalo u potrazi za **Adwareom** (vrsta »nametnika« koji vam samo zagorčavaju rad na računalu, kradu vaše podatke kako bi kasnije mogli na ekranu prikazivati hrpu reklama i oglasa). Nakon desetak minuta pojavit će se prozor sličan ovome:

Slika 149. Ad-Aware je pronašao 18 kritičnih objekata

Ne morate se brinuti, ovih 18 (kod vas m
više ili manje) kritičnih objekata nije op
Kliknite gumb **Next**. Na sljedećem prozor
označite sve opcije ispod natpisa **Target f**
detected on this system i kliknite **Next**. Prog
pita želite li izbrisati označene objekte.
Odgovorite potvrdno.

Slika 150. Program pita želite li izbrisat
pronađene objekte

Ovime smo završili s upoznavanjem prog
Ad-aware. Možete ga zatvoriti na uobičaje
način.

Još ću vam pokazati jedan iznimno dobar
besplatni program za detekciju **Spywarea** (
ware je sličan adwareu, cilj mu je napasti
ti vaše računalo). Zove se **Spybot** i možete
pronaći na Internet stranici **www.spybot.inf**
se otvori stranica s desne strane, možete i
jezik. Pronađite hrvatski i kliknite na njeg
stranici koja se potom otvorila, kliknite op
Download s lijeve strane. Kliknite potom na
kockicu s potpisom **Download** u produžetk
naslova **Spybot – Search & Destroy 1.4 – Opis**
da. Sad odaberite lokaciju s koje želite pre
program. Možete odabrati bilo koju. Ponov
postupak kao i kod preuzimanja programa
aware. Prvo pohranite program na disk kli
na gumb **Save**, a potom pokrenite njegovu
laciju klikom na gumb **Run**. Vista će vas pit
želite li instalirati program. Odgovorite pot
Instalacija programa je počela. Na prvom p
ru odaberite jezik instalacije (English) i kli
OK. Na sljedećem prozoru kliknite **Next**. Ako
vaćate licenčne uvjete, kliknite **I accept the a**

ment i kliknite **Next**. Mjesto instalacije ostavite kako jest i kliknite **Next**. Opet kliknite **Next**. I još jednom. I potom još jednom. Na kraju kliknite gumb **Install**. Malo je zamorno ali još koji klik mišem i program će biti instaliran. Kad je instalacija gotova, kliknite gumb **Finish** kako biste pokrenuli program. Kad se program otvori, zatvorite sve programe i prozore u pozadini. Prije samog pokretanja programa pojavit će se prozor **Legal stuff**. Označite opciju **Don't show this message again** i kliknite **OK**. Slijedi sedam koraka kreiranja zaštitne kopije registra Viste. Mi to nećemo napraviti jer je registar relativno prazan a i računalo nam nije dugo na Internetu pa nije bilo vremena da ga virusi napadnu. Kliknite nekoliko puta **Next**. Kad se pojave tri opcije, kliknite na **Start using the program**. Ova cijela procedura mora se obaviti samo prilikom instalacije programa. Naposljetku, program je pred vama. Instalacija mu možda nije baš intuitivna ali glavno da je program učinkovit.

Prvo što ćemo sada napraviti jest provjera definicija. Naime, nema smisla na računalu imati pet antivirusnih programa ako su im virusne definicije zastarjele. To je isto kao da novu bolest pokušavate izliječiti starim lijekovima koji jednostavno ne djeluju. Vratimo se programu Spybot. U glavnom prozoru programa kliknite na opciju **Language** i odaberite hrvatski ako vam je tako lakše. Ja ću ostaviti engleski jezik. Odaberite potom opciju **Search for updates**. Pojavit će se popis sličan ovom:

Slika 151. Popis novih definicija

Označite sve opcije s popisa i na vrhu prozora odaberite server s kojeg će se preuzimati definicije.

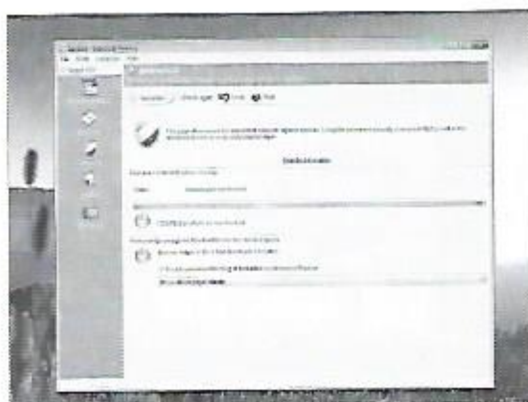
Slika 152. Odaberite jedan od ponuđenih poslužitelja s kojeg će se preuzimati definicije

Nakon odabira poslužitelja kliknite na opciju **Download Updates**.

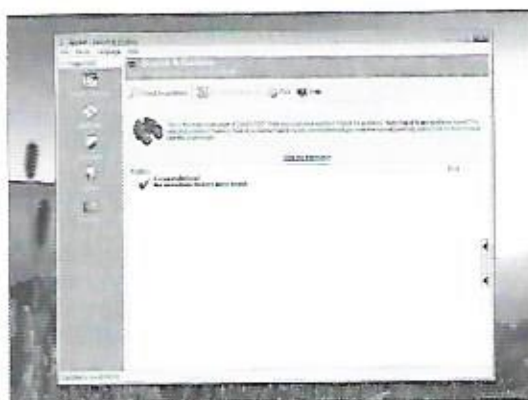
Slika 153. Program preuzima nove definicije

Kad je preuzimanje definicija gotovo, kliknite opciju **Don't show this message again** i potom **OK**. Kliknite sad na opciju **Immunize** u lijevom dijelu programskog prozora. Pojavit će se upozorenje, pročitajte ga i kliknite **OK**. Kliknite sad na zeleni križ pri vrhu prozora. Njima ćete Vistu načiniti imunom na razne spyware ili adware koji mogu napasti vaše računalo.

Slika 154. Vista je sad imuna na napade s Interneta

Još ću vam objasniti kako programom Spybot možete skenirati računalo. Kliknite na gumb **Spybot – S&D** kako biste se vratili u početni prozor programa. Kliknite sad na opciju **Check for problems**. Program je počeo skeniranje. Na dnu prozora vidljiv je napredak postupka skeniranja. Kad linija dođe sasvim desno, skeniranje je završeno. Ako je program našao neki spyware ili adware, pojavit će se na popisu. Kliknite potom na opciju **Fix selected problems** i program će ih pokušati očistiti. Ako nije ništa pronađeno, pojavit će se ovakav prozor:

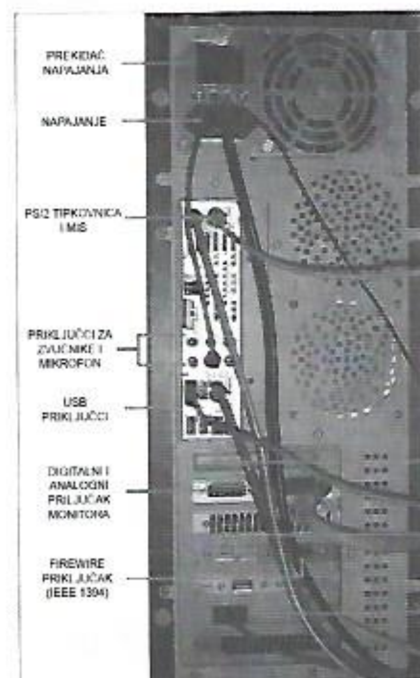

Slika 155. Spybot nije pronašao ništa...

Eto, pokazao sam vam jedan od učinkovitijih načina kako zaštititi računalo od napada s Interneta. Dakako, vi možete kupiti nek antivirusni program te ga instalirati na Licenca takvih programa obično traje j nu. Nakon toga je treba obnoviti. Ako s za takav program, preporučio bih vam Izvrstan program koji nije skup. Stoji o kuna i po nekim testovima jedan je od antivirusnih programa. Više informacija pronaći na Internet stranici **www.nod32.** Želim vam ugodno i sigurno surfanje In

13. Priključivanje novih uređaja

U ovom ću vam poglavlju pokazati kako računalo možete priključiti ili postaviti uređaj te ga osposobiti za rad. Za početa vam objasniti čemu služi šuma priključa stražnjoj strani svakog računala. Evo kak izgleda moje računalo:

Slika 156. Priključci sa stražnje strane računala

Počnimo od vrha:

- **Prekidač napajanja** – njime možete prekinuti dotok struje u napajanju računala, poželjno ga je postaviti u položaj 0 kad vas kod kuće nema više od 7 dana
- **Napajanje** – služi za pretvaranje napona gradske mreže (220 V, izmjenična struja) u napon pogodan za računalo (3.3 V, 5 V, 12 V, istosmjerna struja), osjetljivi su na udar groma pa bi za vrijeme grmljavine trebalo iskopčati strujni kabel iz napajanja
- **PS/2 tipkovnica i miš** – priključci za spajanje tipkovnice i miša, okruglog su oblika i mogu se utaknuti samo na jedan način
- **Priključci za zvučnike i mikrofon** – ovi su priključci označeni različitim bojama kako bi vam bilo lakše spojiti zvučnike i mikrofon, zelena boja – zvučnici, ružičasta boja – mikrofon, plava boja – audio ulaz. Neke matične ploče imaju još 3 dodatna priključka za surround zvučnike. Za točan raspored priključaka pogledajte u priručnik matične ploče računala
- **USB priključci** – Universal Serial Bus ili univerzalna serijska sabirnica. Služi nam za spajanje perifernih uređaja poput miša, tipkovnice, pisača, skenera, kamere, digitalnog fotoaparata i slično
- **Digitalni i analogni priključak monitora** – posjedujete li novi LCD monitor velika je vjerojatnost da na sebi ima DVI (digitalni) priključak. Ako pak imate stari CRT monitor, vjerojatno ćete ga spojiti na običan VGA (analogni) priključak
- **Firewire (IEEE 1394) priključak** – sličan je USB priključku ali veće propusnosti, služi nam za spajanje digitalnih video kamera, skenera i sličnih uređaja
- **Mrežni priključci** – na nekim matičnim pločama postoje čak dvije mrežne kartice međutim, na većini ćete pronaći samo jednu. Mrežna kartica nam služi za spajanje u mrežu s drugim računalima ili pak za spajanje na Internet kako je objašnjeno u prethodnom poglavlju
- **Dodatni USB priključci** – zbog sve veće prodaje USB uređaja, proizvođači matičnih ploča primorani su na svoje proizvode postavljati sve više USB priključaka, ovdje ih vidimo ukupno sedam
- **Priključak modema** – modemom se možete spojiti na Internet, poslati ili primiti faks te primiti govornu poruku. Jedan priključak je za telefonsku liniju dok je drugi samo prolaz na utičnica u koju možete spojiti telefonski aparat

Upoznali ste osnovne priključke sa stražnje strane računala i spremni ste za priključivanje novih uređaja.

Priključivanje digitalnog fotoaparata

Recimo da ste upravo kupili novi digitalni fotoaparat. Snimili ste nekoliko slika i želite ih prebaciti na računalo. Ako uz fotoaparat nije došao USB (ili Firewire) kabel za spajanje s računalom, morat ćete ga kupiti. Najbolje je u trgovinu informatičkom opremom uzeti fotoaparat i pokazati trgovcu kakav je priključak na njemu. Trgovac će vam na osnovi priključka ponuditi odgovarajući kabel.

Sad imamo sve: računalo, fotoaparat te kabel. Uključite računalo i pričekajte podizanje operativnog sustava. Uključite sada fotoaparat i jedan kraj kabela uključite u njega. Drugi kraj kabela uključite u odgovarajući priključak na stražnjoj (ili prednjoj) strani računala. Na ekranu bi se trebalo pojaviti nešto slično ovome:

Slika 157. Vista je prepoznala novi uređaj i počela instalirati odgovarajuće upravljačke programe

Nakon nekoliko trenutaka na sredini ekrana trebao bi se pojaviti ovakav prozor:

Slika 158. Na raspolaganju vam je nekoliko mogućnosti, odaberite jednu...

Ako niste sigurni što odabrati, kliknite na opciju **Import pictures** i pričekajte nekoliko trenutaka.

Slika 159. Vista pretražuje karticu na fotoaparatu...

Pronađena je jedna slika (stražnji dio mog računala). Želite li navesti prefiks svim slikama (recimo da ste na moru snimili 100 fotografija, možete prefiksom svim slikama postaviti početak naziva, na primjer, More_2007), to možete u ovom prozoru:

Slika 160. Prozor za upisivanje prefik svih slika

Kad ste upisali željeni prefiks, kliknite g **Import**. Vista će potom sve slike prebacit disk računala. Nakon prebacivanja pojav ovaj prozor:

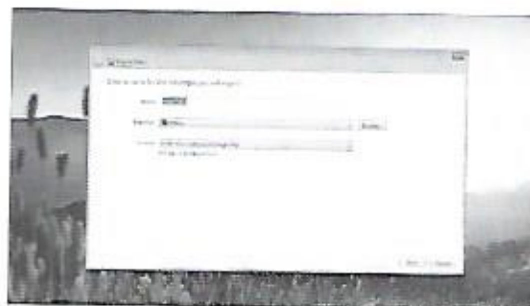

Slika 161. Slika koju sam snimio preba na računalo

Nalazite se u prozoru **Windows Photo Galler** kojem možete pretraživati te sortirati sve koje se nalaze na računalu. Više o Window Photo Gallery možete pročitati u 22. pogl ove knjižice. Zatvorite prozor Photo Galle uobičajeni način.

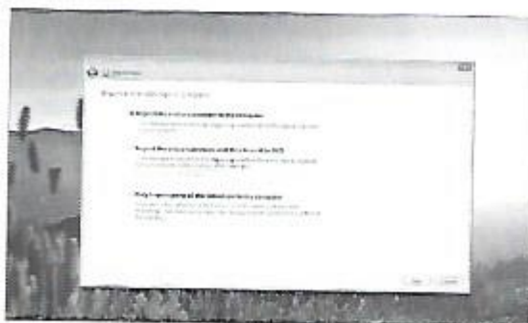
Priključivanje digitalne video kamere

Scenarij je isti kao i maločas. Ovaj put ste kupili digitalnu video kameru. Snimili ste nešto zanimljivo i taj video isječak sada želite prebaciti na računalo kako biste ga mogli obraditi u nekom programu. Kao i kod fotoaparata, potreban vam je kabel za spajanje. Ako nije došao s kamerom, morat ćete ga kupiti. Najvjerojatnije će to biti **Firewire kabel**. Kad imate sve potrebno, napravite sljedeće: uključite računalo i pričekajte da se Vista podigne. Potom u kameru priključite jedan kraj kabela. Priključite drugi kraj kabela u odgovarajući priključak na računalu. Uključite kameru u položaj za reprodukciju (**Play**). Vista će prepoznati kameru i odmah instalirati pripadajuće upravljačke programe. Prvo će se pojaviti prozor kao na slici 159. a potom prozor **Import Video**.

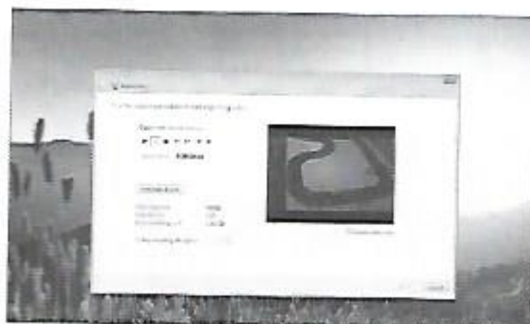
Slika 162. Prozor Import Video koji se pojavio nakon uključivanja kamere

U polju **Name** upišite naziv video isječka koji ćete preuzeti s kamere. Potom izaberite mjesto na tvrdom disku gdje će video biti pohranjen (padajući izbornik **Import to:**) i na kraju odredite format zapisa. Opcija Audio Video Interleaved zauzima oko 13 GB diskovnog prostora za jedan sat snimke. Ostale dvije opcije zauzimaju oko 2 GB za jedan sat snimke. Ovisno o količini raspoloživog prostora na vašem tvrdom disku, odaberite željenu opciju. Na kraju kliknite gumb **Next**.

Slika 163. Dodatne opcije prilikom prebacivanja video zapisa u računalo

Vista vas pita želite li prebaciti cijelu video kazetu ili samo njene dijelove. Odaberite željenu opciju i kliknite **Next**. Ja sam se odlučio za treću opciju, prebacivanje dijelova kazete.

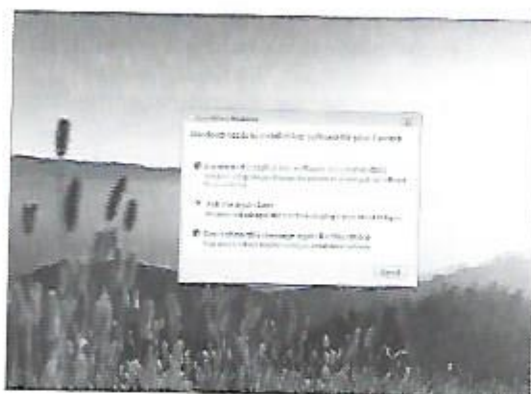
Slika 164. Posljednji korak prebacivanja video zapisa s kamere

Došli smo do posljednjeg koraka u prebacivanju video zapisa s digitalne kamere na računalo. Pred vama je jednostavan prozor u kojem se nalazi pregled snimke (okvir s desne strane) i kontrole za upravljanje kamerom (play, pause, stop, rewind, fast forward). Kontrolama možete postaviti traku u željeni položaj, a točnost odabira pratite na prozoru desno. Kad želite prebaciti neki dio trake, kliknite **play** i potom gumb **Start Video Import**. Traku ćete potom zaustaviti klikom na **stop** (kvadratić).

U prozoru se nalazi još i opcija **Stop importing after** (min) kojom, nakon određenog vremena, automatski možete zaustaviti prebacivanje. Kad ste gotovi s prebacivanjem, kliknite gumb **Finish**. Nova datoteka s video zapisom kreirana je u mapi **Windows Photo Gallery**. Možete je pokrenuti dvostrukim klikom na njenu ikonu. Nakon pregledavanja snimke zatvorite sve otvorene prozore na uobičajeni način.

Priključivanje web kamere

Sad ćemo pokušati spojiti web kameru i računalo. USB priključak web kamere utaknite u odgovarajući utor na računalu. Vista će prepoznati novi uređaj, ali u ovom slučaju nema upravljačke programe u svojoj bazi. Pojavio se ovaj prozor:

Slika 165. Vista za ovaj uređaj nema upravljačke programe

Ako niste spojeni na Internet, spojite se i potom kliknite opciju **Locate and install driver (recomended)**. Pojavit će se upozorenje u kojem Vista traži vaše dopuštenje za nastavak. Kliknite **Continue**. Pri donjem desnom kutu ekrana pojavit će se ova poruka:

Slika 166. Vista na Internetu traži upr programe za uređaj koji ste upravo pr (web kamera)

Slika 167. Nakon nekoliko minuta, Vist Internetu našla odgovarajući upravlja gram

Pojavom poruke s prethodne slike Vista poručuje kako je novi uređaj uspješno in i spreman za rad. Gore navedeni postupa instalaciju web kamere možete rabiti za uređaj koji želite spojiti na računao. Tu sp dodatne kartice koje možete ugraditi u r Kako ugraditi karticu u računalo nećemo obrađivati u ovoj knjižici. Ako je računalo jamstvom, a želite ugraditi neku karticu (TV tuner, profesionalna zvučna kartica i najbolje je da se obratite ovlaštenom serv

Vista u svojoj bazi ima na tisuće upravljačkih programa za većinu hardvera na tržištu. Ako se pak dogodi kao maločas s našom web kamerom, pokušajte preuzeti na računalo upravljačke programe s Interneta klikom na spomenutu opciju. Nema li ni tako uspjeha a uređaj i dalje ne radi, ne preostaje nam ništa drugo nego da ubacimo CD s upravljačkim programima od samog proizvođača. Međutim, ovdje morate biti oprezni. Već sam ranije spomenuo da upravljački programi pisani za Windows XP ili neku raniju inačicu Windowsa neće raditi na Visti. Upravljački programi za neki uređaj moraju biti napisani isključivo za Vistu. Stoga se morate pomiriti da neko vrijeme nećete moći naći upravljačke programe za baš sav hardver koji želite spojiti na računalo s Vistom.

Tako je uvijek prilikom izlaska novog operativnog sustava. Proizvođači hardvera uvijek kasne s pisanjem upravljačkih programa koji će raditi na novom operativnom sustavu. Mora proći određeno vrijeme (obično oko šest mjeseci do godine dana) nakon kojega će skoro sav hardver dostupan na tržištu imati upravljačke programe za Vistu.

Priključivanjem novih uređaja na računalo došli smo do kraja ovog poglavlja. U sljedećem poglavlju pokazat ću vam koliko je Vista moćna kad je multimedija u pitanju.

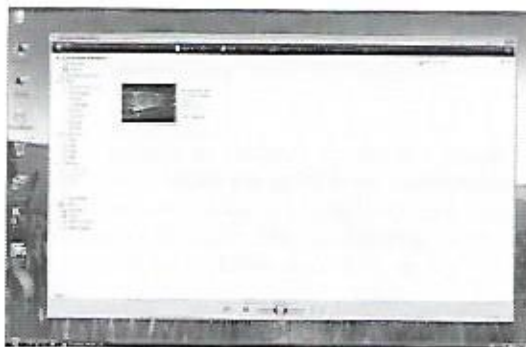
TREĆI DIO

Multimedija

Multimedija je u današnjem svijetu računala vrlo zastupljena. Gdje god pogledate naći ćete neku animaciju, video zapis, sliku ili slično. Vista ima zaista moćne alate za reprodukciju i kreiranje multimedijalnog sadržaja. U ovom ću vam poglavlju predstaviti programe koji će u vama zasigurno probuditi kreativnost i pružiti nezaboravne trenutke uz računalo. Počnimo redom.

14. Windows Photo Gallery

Kao što nam i naslov govori, riječ je o virtualnom foto i video albumu. Windows Photo Gallery možete pokrenuti ako kliknete **Start Orb → All Programs → Windows Photo Gallery** ili klikom na bilo koju sliku odnosno video zapis. Pokušajte:

Slika 168. Windows Photo Gallery

Dakle, otvorili smo virtualnu galeriju i ako ste sa svog foto aparata prebacili neke slike, pred vama bi se trebale pojaviti fotografije. U mojoj galeriji je fotografija stražnjeg dijela računala koju sam upotrijebio za sliku 158. Ako ste pratili upute za prebacivanje video zapisa u računalo, kad klikne-
te opciju **Videos** pri dnu prozora s lijeve s
trebao bi se pojaviti prebačeni video ma
Kliknite spomenutu opciju. Želite li repr
video, samo dvostruko kliknite na njegov
Kad ste gotovi s pregledavanjem zapisa, k
plavu strelicu **Back to Gallery** pri vrhu proz
lijeve strane. Vratili smo se u galeriju. Up
se pobliže s opcijama na lijevoj strani pro
galerije. Kliknite na opciju **Pictures** ispod
All Pictures and Videos. Vista je prikazala sve
koje se nalaze u galeriji, vaše i one koje s
unaprijed postavljene u računalo samom
lacijom operativnog sustava. Uočite sad p
prozora komande za upravljanje multime
sadržajem. Kliknite desnim gumbom i dr
pritisnutim na povećalo (prva komanda n
noj traci pri dnu prozora).

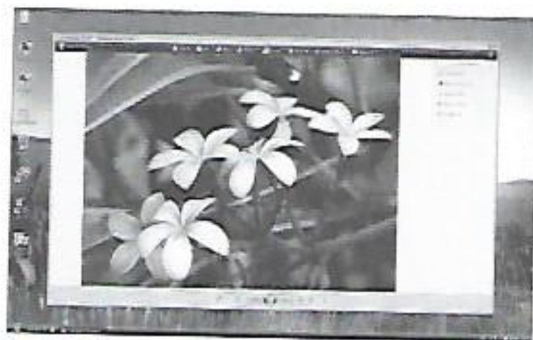
Slika 169. Klizač za određivanje veličin umanjenih prikaza

Spomenutim klizačem možete određivati
prikaza umanjenih slika u prozoru galerij
Probajte se poigrati njime i postavite ga u
položaj. Opcijom desno od povećala vrać
umanjene slike na njihovu prvobitnu veli

Krug u sredini alatne trake služi nam za pokretanje slijeda slika. Dakle, ako ga kliknete, sve slike u galeriji počet će se izmjenjivati. Opcijama lijevo i desno od tog kruga možete slijed vraćati ili ga vrtjeti unaprijed. Zavinutim strelicama možete sliku, koja je trenutno na ekranu, rotirati ulijevo ili udesno. Crvenim znakom **X** brišete označenu sliku ili video zapis.

Vratimo se još malo opcijama s lijeve strane prozora. Klikom na opciju **Videos**, pri vrhu stupca sa zadacima, u desnom dijelu prozora pojavit će se svi video zapisi u galeriji. Opcija **Tag** odnosi se na dodjeljivanje oznaka fotografijama ili video zapisima. Ovom opcijom olakšat ćete si sortiranje i potom pretraživanje materijala. Nakon označavanja, jednostavno ćete kliknuti na oznaku cvijeće i u prozoru desno će se pojaviti sve fotografije i video zapisi na kojima ima cvijeća. Opcija **Date Taken** služi nam također za lakše snalaženje. Ne znate koju fotografiju tražite ali znate kad ste je snimili? Nema problema, samo kliknite na odabrani datum i pojavit će se sav materijal tada snimljen odnosno prebačen s kamere ili fotoaparata. Opcija **Ratings** također nam služi za lakšu kategorizaciju materijala. Neke slike će vam se zasigurno više sviđati od drugih. Zašto ih ne biste ocijenili? Na taj način ćete moći pretraživati slike i po tom kriteriju. Na kraju popisa opcija nalaze se mape u kojima su pohranjene fotografije i video zapisi.

Sad ću vam objasniti i opcije na vrhu prozora. **File** nam služi, kao i u većini drugih programa, za učitavanje (umetanje), brisanje, preimenovanje te označavanje elemenata mape. Opcijom **Fix** možete jednostavnim alatom popraviti neke sitne pogreške na svojim fotografijama. Odaberite neku sliku iz galerije i potom kliknite opciju **Fix**.

Slika 170. Opcijom Fix možete ispraviti neke pogreške na slici

Poigrajte se opcijama s desne strane slike i uočite kako utječu na izgled fotografije. Kad ste gotovi, kliknite plavu strelicu pri vrhu prozora kako biste se vratili u galeriju. Opcijom **Info** otvorit će se stupac s desne strane prozora u kojem će biti prikazani detalji odabrane slike ili video zapisa (rezolucija, trajanje i sl.). Opcijom **Print** možete otisnuti odabranu sliku na pisaču a opcijom **E-mail** možete je poslati elektroničkom poštom. Opcija **Burn** služi nam za snimanje odabranog materijala na CD ili DVD medij (snimanje smo opisali u 10. poglavlju Mapa s korisničkim podacima). **Make a Movie** služi nam za izradu video zapisa odabranih slika (ili video isječaka) koji možemo pohraniti na DVD ili CD medij. Detalje oko izrade video zapisa objasnit ću vam u 16. poglavlju. Windows Movie Maker i DVD Maker. Opcijom **Open** možete pokrenuti **Paint** ili pak neki drugi program za obradu slika. Ispod spomenute opcije nalazi se polje **Search** čiju smo funkciju već ranije objasnili.

Poigrajte se virtualnom galerijom, istražite je i upoznajte njene mogućnosti. Poželjet ćete sve slike iz vaših albuma skenirati i ubaciti u ovaj zaista moćan alat. Uživajte.

15. Windows Media Player

Media Player je od prvog pojavljivanja (1991. godine u inačici Windows 3.0) bio program za reprodukciju multimedijalnog sadržaja. Prva inačica osnovno je sadržavala funkcije; eject, pause, start i stop no, i to je početak. Inačica 11 koja dolazi s Vistom osim imena nema ništa zajedničko sa svojim pretkom iz Windowsa 3.0. Media Player možete pokrenuti klikom na **Start Orb** → **All Programs** → **Windows Photo Media Player** ili klikom na bilo koji video ili audio zapis. Prilikom prvog pokretanja pojavit će se ovaj prozor:

Slika 171. Želite li automatske postavke (preporučeno) ili pojedinačne...

Kliknite na opciju **Express Setup (Recomended)** i potom na gumb **Finish**. Nakon nekoliko trenutaka pojavit će se prozor Media Playera. Uočite veliku sličnost s prozorom Picture Gallery. S desne strane nalazi se slična traka sa zadacima, a pri vrhu i dnu su slične opcije kao u virtualnoj galeriji. Opcije u skupini **Library** s lijeve strane služe nam za lakše snalaženje. Klikom na neku od ponuđenih opcija možete sortirati bazu prema odabranom kriteriju (primjerice izvođač, album, pjesme, godina izvedbe i sl.). Opcije na dnu prozora istovjetne su onima koje možete naći na svakom linijskom CD ili DVD čitaču. Dakle, to su redom: **shuffle** (random, nasumičan izbor pjesme koja će se reproducirati), **repeat** (ponavljanje pjesme ili video zapisa koji se reproducira), **stop, previous, play, next** a sasvim desnom je klizač kojim možemo pojačati ili stišati ton.

Posvetimo se sad malo opcijama na vrhu prozora. Klikom na opciju **Now Playing** možete u prozoru prikazati pjesmu ili video koji se upravo izvodi. Opcijom **Library** dobivamo početan izgled prozora. Funkcija **Rip** služi za konverziju audio formata. Dakle, ako želite pjesmu s omiljenog CD-a pretvoriti u MP3 format, poslužit ćete se ovom funkcijom. Za više detalja, spomenutoj funkciji kliknite na **Rip → Help with Ripping**. Opcija **Burn** već nam je poznata. Funkcijom **Sync** možete sinkronizirati vaš iPod ili sličan uređaj za reprodukciju zvuka, s računalom. Za detalje oko ovog postupka kliknite **Sync → Help with Sync**.

Reprodukcija glazbe s CD-a

Kad ste stekli uvid u osnovne mogućnosti Media Playera, red je da isprobamo kako radi. Odaberite neki muzički CD i ubacite ga u optički uređaj vašeg računala. Ako niste na Internetu, spojite se. Pričekajte nekoliko trenutaka nakon ubacivanja CD-a. Ja sam u optički uređaj stavio CD grupe Depeche Mode. S lijeve strane na dnu popisa sa zadacima pojavio se album koji je ubačen u CD uređaj.

Slika 172. Depeche Mode, The Singles 19 1998

Kliknite dvostruko na album koji se pojav Ako ste spojeni na Internet, u prozoru će pojaviti naslovnica albuma s popisom pje te će glazba početi svirati.

Slika 173. Media Player je s Interneta pr naslovnicu albuma te započeo reproduk glazbe

Klikom na bilo koju pjesmu s popisa prek se reprodukcija i počet će novo odabrana ma. Zbog kasnijih potreba za glazbom, isk ćemo spomenutu funkciju **Rip** i prebaciti s albuma koji je umetnut u optički pogon dok glazba svira, kliknite na opciju **Rip** pri prozora. Postavke ostavite kakve jesu i pri oko 45 sekundi za svaku pjesmu s albuma bi Vista napravila konverziju u WMA forma pohranila glazbu na tvrdi disk. **Upozorenje: o postupak smatra se nelegalnim kopiranjem i mo služiti samo kao izrada sigurnosne kopije vaših o**

nih CD-a. Nakon uspješnog pohranjivanja svih glazbenih brojeva na tvrdi disk, kliknite na gumb **Library** (lijevo od opcije Rip) i potražite novonastalu mapu s glazbom koju ste upravo prebacili sa CD-a. Poigrajte se potom i s ostalim opcijama Media Playera.

Reprodukcija filma s DVD-a

Vjerujem da većina čitatelja želi pogledati poneki film na računalu. S Media Playerom to će biti dječja igra. Ako je Media Player ostao otvoren, zatvorite ga na uobičajen način. Odaberite neki film na DVD-u i umetnite ga u optički uređaj računala. Pričekajte nekoliko trenutaka.

Slika 174. Vjerujem da će se Allo, Allo svidjeti svima ...

Kliknite opciju **Play DVD movie using Windows Media Player**. S desne strane pojavila su se poglavlja a u glavnom prozoru je počela reprodukcija filma. Dalje je jednostavno, upravljanje filmom jednako je kao i na bilo kojem linijskom DVD čitaču. Kliknite desnim gumbom u prozoru gdje se reproducira film i dobit ćete ovakav izbornik:

Slika 175. Izbornik kojim možete mijenjati podnaslove, pojačavati ton i slično...

Ako je film preko cijelog ekrana, kliknite dvostruko bilo gdje i prikaz će se vratiti u prozor. Klikom na poglavlja navedena u desnom dijelu prozora možete se lakše kretati filmom. Istražite ostale opcije i uživajte u filmu.

Kad ste gotovi s gledanjem filma, možete kliknuti na opciju **Media Guide** ako ste još uvijek spojeni na Internet. Učinite to. Nakon nekoliko trenutaka trebao bi se pojaviti prozor sličan ovome:

Slika 176. Media Guide ili multimedijalni vodič...

Media Guide može nam poslužiti za pretraživanje Interneta, kao izvor informacija o multimedijalnim sadržajima i slično.

Kao i u slučaju virtualne galerije koju smo upoznali u prethodnom poglavlju, Windows Media Player će vas zasigurno neko vrijeme prikovati uz ekran računala. Iskoristite to vrijeme i upoznajte se s moćnim programom za reprodukciju multimedije.

16. Windows Movie Maker i DVD Maker

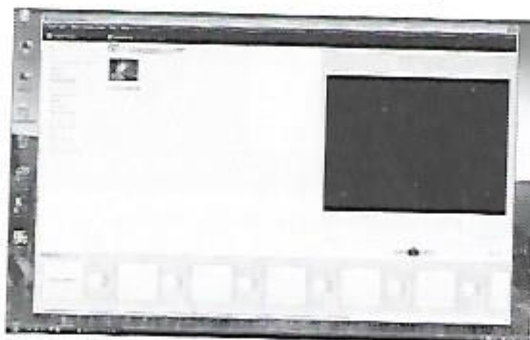
U prethodnim poglavljima pokazao sam vam osnove rada s Picture Gallery i Media Player programima u Visti. Sada ćemo se poigrati s jednim starim i jednim novim programom. Riječ je o **Windows Movie Makeru** koji je poznat iz Window sa XP te **DVD Makeru** koji je dostupan samo u Visti Premium ili Ultimate. Ostale inačice Viste ne dolaze s ovim programom.

Dakle, svladali ste način prebacivanja slika s foto aparata i video zapisa s digitalne kamere i sad je došao red na obradu tih materijala kako bi imali

glavu i rep. To ćete napraviti uz pomoć **Movie Makera**. Kad ste zadovoljni svojom kreacijom, pomoću **DVD Makera** možete je snimiti na DVD medij i potom reproducirati na većini linijskih DVD čitača proizvedenih nakon 2002. godine. Slijedi kratak prikaz osnovnih funkcija oba programa.

Windows Movie Maker

Ako je na ekranu otvoren neki prozor, zatvorite ga na uobičajeni način. Kliknite zatim **Start Orb → All Programs → Windows Movie Maker**. Nakon nekoliko trenutaka ugledat ćete ovakav prozor:

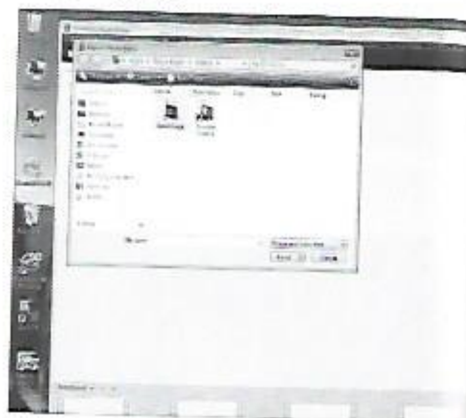
Slika 177. Početni prozor Windows Movie Makera

Izgled prozora vrlo je sličan programima Photo Gallery i Media Player. S lijeve strane nalazi se popis zadataka, desno je prozor za pregled video zapisa a na dnu je slijed događaja (Storyboard). Na prvom prozorčiću u nizu piše »**Drag media here**«, dakle, sav materijal koji želite u svojem filmu potrebno je odvući na liniju slijeda događaja. Prvo odaberite što želite umetnuti u svoj film. S desne strane prozora odaberite jednu od ponuđenih opcija s popisa **Import**. Ako imate još materijala snimljenog na video kameri, odaberite opciju **From digital video camera** i ponovite ranije objašnjen postupak. Ako pak želite umetnuti već prebačeni video, sliku ili audio zapis, odaberite odgovarajuću opciju.

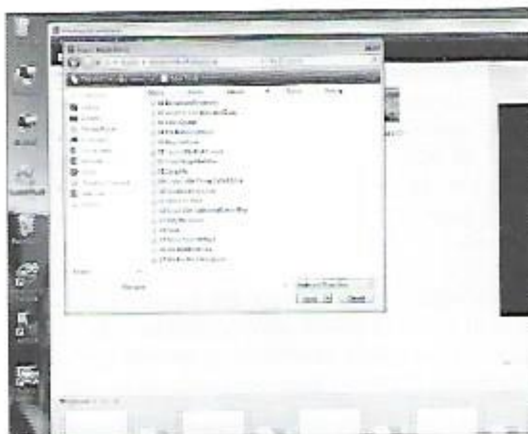
Slika 178. Ja sam kliknuo na opciju Vide

Dvostruko kliknite na mapu **Video Tape** (m ova mapa kod vas zove drukčije). Otvorit njen sadržaj. Odaberite željenu video sekv kliknite gumb **Import**. U glavnom prozoru **M Makera** pojavila se odabrana video sekvenc Kliknite sad na opciju **Pictures** u popisu **Im** Otvorite mapu **Sample Pictures** i odaberite od ponuđenih slika. Kad ste odabrali sliku kliknite na gumb **Import** (ako želite, možete označiti više slika i potom ih uvesti u **Movie Maker**). Nakon nekoliko trenutaka, uz video se pojavila i slika koju smo pronašli u map **Sample Pictures**.

Slika 179. Izgled Movie Makera nakon uvođenja video sekvence i slike (druga sli je od početka bila u programu)

Još ćemo ubaciti i malo zvuka kako ne bismo imali »nijemi« film. Kliknite na opciju **Audio or Music** s popisa **Import**. Pojavit će se popis albuma koje ste prebacili (opcijom **Rip**) pomoću **Media Playera** i pohranili na tvrdi disk. Otvorite mapu željenog albuma dvostrukim klikom na njegovu ikonu. Ja sam se odlučio za glazbeni broj grupe Queen, Bohemian Rapsody. Na kraju kliknite gumb **Import**.

Slika 180. Bohemian Rapsody grupe Queen svirat će u pozadini filma

Sad imamo sve potrebno za kreiranje malog filmskog zapisa: video sekvencu, statičnu sliku i audio zapis. Možemo krenuti s izradom našeg prvog redateljskog uratka.

Slika 181. Izgled Movie Makera nakon dodavanja video sekvence, slike i video zapisa...

Na slijed događaja, **Storyboard**, prvo odvucite glazbeni zapis. Lijevim gumbom miša kliknite na ikonu s notom i odvucite je na prvi kvadrat u nizu na dnu prozora.

Slika 182. Movie Maker nas upozorava, pročitajte poruku i kliknite gumb OK

Slijed događaja malo je izmijenio izgled. Ništa drugo nije se promijenilo. Sada umjesto okvira imamo vremenski slijed u sekundama. Uočite s lijeve strane trake prostor za umetanje video sekvenci te ispod toga traku za glazbu ili zvuk.

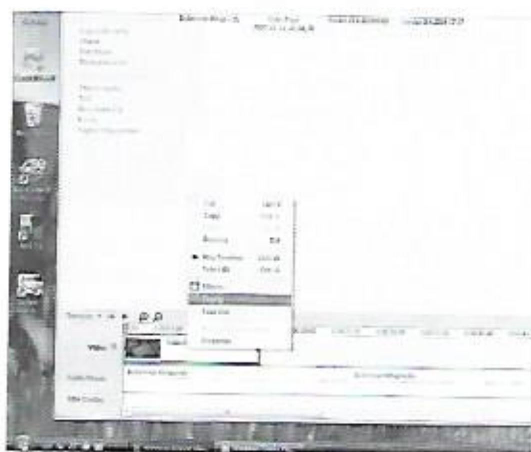
Kliknite sada na video sekvencu i na jednak je način odvucite na željeni položaj u traci **Storyboard** (pripazite da ikonu spustite u ravnini natpisa **Video**).

Slika 183. Video sekvenca ubačena je u slijed događaja...

Uočite male crne trokute na rubovima video sekvence (s lijeve i desne strane okvira). Njihovim povlačenjem možete skratiti trajanje sekvence. Drugim riječima, možete odrezati višak ili nepotreban dio. Napravite neku promjenu i potom kliknite gumb **Play** ispod prozora za pregled (**Preview prozor**). Opcijom **Edit** → **Undo** možete poništiti učinak zadnje komande.

Kliknite sada desnim gumbom na video zapis u traci **Storyboard**. Pojavio se ovaj izbornik:

Slika 184. Ovim izbornikom možete u svoj film umetati razne efekte

Opcijom **Fade In film** počinje iz crnine, a opcijom **Fade Out** završava u crninu. Ovi se efekti obično rabe za početak i kraj video zapisa. Kliknite na opciju **Effects**...

Slika 185. Dostupni efekti, zaista ih ima mnogo

Neću detaljno objašnjavati svaki efekt već ću vam objasniti kako se njima možete služiti. S desne strane prozora **Add or Remove Effects** nalazi se popis efekata. Odaberite željeni i kliknite **Add**. Efekt će se potom pojaviti na lijevoj strani. Ako želite dodati još koji, učinite to. Potom efekte s lijeve strane možete pomicati gumbima **Move Up** i **Move Down**, gore dolje i tako im mijenjati redoslijed. Efekti će se zadanim redom izvoditi na odabrani video zapis. Jednostavno, zar ne? A želite dodavati efekte, kliknite gumb **Cancel** biste zatvorili prozor.

Umetnimo sada sliku u naš film. Postupak je kao i kod ubacivanja video zapisa. Kliknite gumbom miša na odabranu sliku te je povu na slijed događaja. Postavite je ispred ili iza zapisa – bolje iza. Sad ću vam pokazati kak možete napraviti jednostavan prijelaz iz vid sekvence u statičnu sliku. Kliknite lijevim g bom miša na sliku koju ste maločas ubacili vucite je lijevo preko završetka video sekv Što se dogodilo? Pojavila se plava strelica k nam označava trajanje prijelaza. Postavite sl tako da jedna polovica bude postavljena pr video sekvence. Kliknite sada na plavi gum kako biste reproducirali cjelokupan video z Glazba traje predugo. To ćemo popraviti ak nemo desni rub okvira glazbenog broja u li **Audio/Music** i povućemo ga ulijevo do mjest kojem završava prikaz umetnute slike (kod je to 24 sekunda). Ako ste sve napravili ispr **Storyboard** bi trebao izgledati ovako ili slično

Slika 186. Vaš prvi Storyboard bi trebao iz dati ovako...

Sada ćemo na početak i kraj filma dodati m teksta. Kliknite na opciju **Titles** na **credits** u p **Edit**. Pojavilo se nekoliko novih opcija. Klikn **Title at the beginning**. U odgovarajuća polja up željeni tekst.

Slika 187. Polja za upisivanje teksta koji ć prikazati u filmu

Kad ste upisali željeni tekst, kliknite na opciju **Change the title animation** kako biste odabrali način prikaza teksta. Jednako kliknite i na **Change the text font and color** kako biste promijenili boju pozadine i samog teksta. Kad ste zadovoljni izgledom, kliknite gumb **Add Title**. Na isti način dodajte završni tekst ili, ako želite, tekst na neki od objekata u filmu (video zapis ili sliku). Kad završite, **Storyboard** bi trebao izgledati ovako:

Slika 188. Završni izgled našeg filma

Kliknite na **Play** i uživajte u svojoj kreaciji. Ako ste nečim nezadovoljni, ispravite to i ponovno pogledajte film. Kad ste gotovi s pregledavanjem pohranite cijeli projekt klikom na opciju **File → Save Project**. Pridružite mu željeno ime i kliknite gumb **Save**. Sada, kad imamo pohranjen film, red je da ga distribuiramo na DVD medij kako bismo ga mogli pogledati na bilo kojem linijskom DVD čitaču. Tu će nam pomoći program **Windows DVD Maker**.

Windows DVD Maker

Ostanite još u programu Movie Maker. Uočite popis komandi Publish to s lijeve strane prozora. Kliknite na opciju DVD. Pojavit će se ovaj prozor:

Slika 189. Vista nas upozorava da će pohraniti projekt, zatvoriti Movie Maker i pokrenuti DVD Maker

Kliknite na gumb **OK** i pokrenut će se **Windows DVD Maker**.

Slika 190. Glavni prozor Windows DVD Makera

Klikom na gumb **Add items** možete dodavati još sekvenci ili filmova koje ste kreirali. Mi ćemo snimiti samo naš film. Kliknite na gumb **Next**. Na sljedećem prozoru odaberite izgled početnog izbornika DVD-a.

Slika 191. Odabran je početni izbornik DVD-a

Ako želite, možete promijeniti izgled teksta na glavnom izborniku klikom na opciju **Menu text**. Opcijom **Customize menu** možete malo izmijeniti izbornik dodavanjem video zapisa u prednjem ili stražnjem planu. Istražite opcije i njene mogućnosti. Pohranite izmjene na vašem filmu (dodali ste početni izbornik) klikom na opciju **File → Save**. Potom kliknite gumb **Burn** kako biste film snimili na DVD medij.

Slika 192. Vista upozorava kako na ubačeni medij nije moguće zapisivati

Ubacite u optički pogon odgovarajući medij (DVD-R, DVD+R ili DVD/RW) i pokušajte ponovno. Eto, snimili ste svoj prvi DVD. Čestitam!

Iskušajte i ostale mogućnosti upravo prikazanih programa te se usput dobro zabavite.

17. Windows Media Center

Windows Media Center je zapravo puno jača inačica Media Playera. Njime možete gledati i snimati TV program, gledati DVD, slušati glazbu, pregledavati virtualne foto albume i još puno toga. Ovaj je dodatak u Visti dostupan samo u inačicama Premium i Ultimate. U ovom ću poglavlju pokazati samo osnove Media Centra jer bi za potpuno objašnjenje bila potrebna cijela ovakva knjižica.

Zatvorite sve otvorene prozore na uobičajen način. Kliknite **Start Orb → All Programs → Windows Media Center.** Pričekajte nekoliko trenutaka kako bi se program otvorio.

Slika 193. Windows Media Center, vrlo moćan multimedijalni sustav

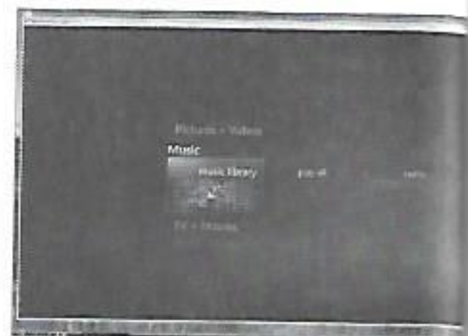
Media Center će se pokrenuti preko cijel
ekrana. Ako želite, možete kliknuti na sred
ikonu u gornjem desnom kutu kako biste
njili Media Center u prozor.

Pred vama je pozdravni ekran i tri opcije
nastavak. Kliknite na **Express setup** i pažlji
odgovorite na sva pitanja. Postupak podeš
neću objašnjavati jer ima jako puno opcij
možete odabrati (individualno podešavan
zaslona, zvučnika, TV signala i slično). Kad
gotovi s podešavanjem, pred vama bi se t
pojaviti ovakav prizor:

Slika 194. Početni ekran Media Centra

Postavite miša malo ispod natpisa koji se
blijedo (na slici je to **Tasks**) i pojavit će se
kojom možete odabrati ostale komande. P
te. Odaberite opciju **Music** i potom klikni
okvir koji se pojavio.

Slika 195. Odabrana je opcija Music

Pojavio se popis svih albuma u vašem raču
(albume možete kreirati komandom RIP o
njenom u poglavlju o Media Playeru). Oda
neki album i kliknite na njegovu ikonu.

Slika 196. Slušat ćemo U2

Slika 197. Kliknete li na gumb Play Album, glazba će početi

Želite li prekinuti reprodukciju, kliknite na gumb **View Queue**. Potom kliknite na gumb **Clear queue** i vratit ćete se na popis albuma. Želite li se vratiti na glavni izbornik **Media Centra**, pomaknite miša u gornji lijevi kut prozora i pojavit će se plava strelica te **Windows Orb**. Kliknite na strelicu. Umetnite sad u optički pogon neki film na DVD-u. Pomicanjem opcija gore-dolje, kako je maločas objašnjeno, odaberite opciju **TV + Movies** i potom **play dvd**. U pozadini ćete čuti kako je film već počeo, ali slika je i dalje na glavnom izborniku. Naime, **Windows Media Player** automatski je prepoznao film na DVD-u i pokrenuo ga. Mi ne želimo gledati film pomoću **Media Playera** pa ga stoga zatvorite. Nakon odabira opcije **play dvd** u **Windows Media Centru**, pojavit će se ovakav prozor:

Slika 198. Ja sam odabrao Band of Brothers

Uočite komande za upravljanjem filma slične onima na linijskom DVD čitaču. Gore lijevo je strelica kojom se možete vratiti na glavni izbornik. Napomena: mišem možete kliknuti na bilo koju komandu na ekranu (odabir podnaslova, jezika i slično). Odmorimo se i pogledajmo odabrani film. Za vrijeme trajanja filma možete kliknuti lijevom tipkom miša na ekran i pojavit će se ovakav izbornik:

Slika 199. Izbornik s opcijama i prikazom vremena trajanja filma te trenutnog poglavlja

Kliknite na svaku od ponuđenih opcija i saznajte što nudi.

Nakon završetka filma kliknite na plavu strelicu, gore lijevo, kako biste se vratili u glavni izbornik te izvadite film iz optičkog uređaja.

Ako slučajno niste, vratite se u početni izbornik **Media Centra**. Kretanjem po izborniku dođite do opcije **Pictures + Videos**. Pojavit će se tri opcije: **picture library, play all** i **video library**. Kliknite na **picture library**. Kliknite dvostruko na okvir **Sample Pictures**. Pred vama bi trebao biti ovakav prikaz:

Slika 200. Sve slike iz mape Sample Pictures...

Kliknite na opciju **play slide show** iznad slika. Slijed slika počeo se prikazivati preko ekrana. Uočite kako je napravljena tranzicija između pojedinih slika. Želite li prekinuti slijed slika, kliknite na plavu strelicu u gornjem lijevom kutu prozora (trenutno nije vidljiva, ali će postati kad mišem dođete u gornji lijevi kut).

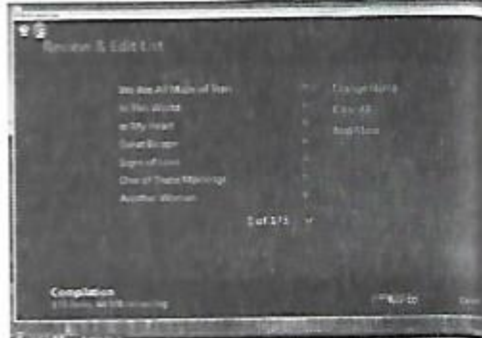
Vratite se u početni izbornik **Media Centra**. Kliknite na opciju **Tasks**. Ovdje možete mijenjati postavke **Media Centra** (opcija **settings**), gasiti i paliti **Media Centar** (**shutdown**) ili snimiti CD/DVD (**burn cd/dvd**). Odaberite ovu posljednju opciju.

Nakon ubacivanja praznog medija u optički uređaj, pojavit će se sljedeće:

Slika 201. Odaberite što želite snimiti na ubačeni medij

Odaberite **Dana** i kliknite **Next**. U traženo polj koje se pojavilo, upišite naziv CD-a. Potom odaberite opciju **Music Library** i kliknite **Next**. Odaberite pjesme (ili albume) koje u MP3 formatu želite snimiti na CD (sjetite se opcij RIP iz 15. poglavlja). Kad ste u nekom album i potom se želite vratiti u popis, kliknite, kao i uvijek, plavu strelicu na vrhu lijevo. Kad st gotovi s odabirom pjesama, kliknite **Next**.

Slika 202. Ovako izgleda moja kompilacij

Želite li nešto dodavati, izbrisati cijeli popis i promijeniti ime neke pjesme, kliknite odgov juću opciju. Potom kliknite **Burn CD**. Snimanj počelo i pojavio se ovakav prikaz:

Slika 203. Snimanje kompilacije MP3 glaz na CD

Snimljeni CD stavite u linijski DVD čitač i provjerite njegovu ispravnost. Ako je sve u redu, možete cijelu kolekciju glazbenih CD-a opcijom RIP pohraniti na tvrdi disk računala u MP3 ili WMA formatu i potom svu glazbu snimiti na jedan, dva ili više DVD-a. Uštedjeli ste puno na prostoru i nepotrebnom stavljanju i vađenju CD-a u glazbenu liniju. Dakle, kreirali ste kolekciju svih muzičkih CD-a na nekoliko DVD medija. Nakon uspješnog snimanja, ladica optičkog uređaja će se otvoriti i možete izvaditi medij.

Ako više ne želite istraživati mogućnosti Media Centra i želite isključiti cijelo računalo (ovo je praktično kad je na računalo spojen TV), kliknite na opciju **Tasks**, pa odaberite **shutdown**. Kliknite crveni gumb **shutdown**. Nakon nekoliko trenutaka Media Centar će se zatvoriti, a potom isključiti i cijelo računalo. Uključite potom računalo na uobičajeni način i pričekajte da se Vista podigne.

Eto, došli smo do kraja poglavlja o multimediji. Nadam se da ste barem malo stekli dojam o Visti i njenim multimedijalnim mogućnostima. U sljedećem ćemo poglavlju upoznati od svega pomalo. O čemu se radi? Čitajte dalje, zanimljivo je.

DODATAK

Od svega pomalo

Došli smo i do posljednjeg poglavlja u našem upoznavanju Viste. Kako i naslov govori, ovdje ću vam pokazati od svega ponešto kako biste stekli uvid u gotovo sve mogućnosti operativnog sustava. Ovaj dio priručnika opisnog je karaktera i savjetujem vam da ga pročitate u cijelosti.

18. Pomoćni alati

U ovom ću poglavlju navesti pomoćne programe kojima ćete se služiti svakodnevno. Spomenut ću i kako možete zaštititi svoje podatke izradom sigurnosne kopije te kako na lak način spojiti računalo i neki Bluetooth uređaj (npr. mobitel) te prebacivati podatke. Krenimo prvo s upravo spomenutim spajanjem Bluetooth uređaja.

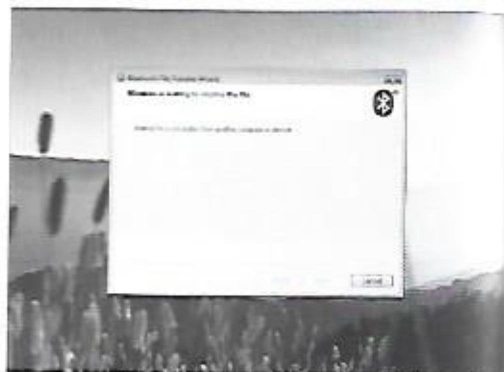
Bluetooth File Transfer Wizard

Vjerujem da većina čitatelja posjeduje mobitel s ugrađenom **Bluetooth tehnologijom**. Današnji mobiteli mogu poslužiti i kao vrlo moćni fotoaparati. Međutim, sva ta tehnologija pada u vodu ako slike načinjene na mobitelu ne možete ili ne znate prebaciti u neki drugi oblik ili pohraniti na računalo. **Bluetooth adapteri** mogu se danas kupiti za stotinjak kuna i zaista nisu veliki trošak. Ako pak kojim slučajem posjedujete prijenosno računalo s ugrađenim Bluetooth uređajem, onda ste dio problema već riješili. Preduvjet za sljedeću vježbu je ispravno instaliran Bluetooth uređaj. Kliknite na **Start Orb → All Programs → Accessories → Bluetooth File Transfer Wizard**. Otvorit će se ovakav prozor:

Slika 204 Dobrodošli u Bluetooth File Trans... Wizard

Kliknite **Next**. Čarobnjak za prijenos podataka pita želite li primiti ili poslati datoteku. Odaberite opciju **Receive a file** i kliknite **Next**. Otvorit će se prozor u kojem Vista čeka spajan... s drugim računalom ili uređajem.

Slika 205. Vista čeka vezu s drugim računal... ili uređajem

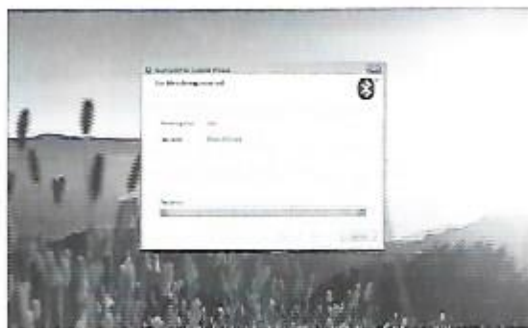
Uzmite vaš mobitel, uključite na njemu **Blueto...** ako već niste i pošaljite neku sliku. Odaberite

slanje putem Bluetootha i pokrenite pretraživanje novih uređaja.

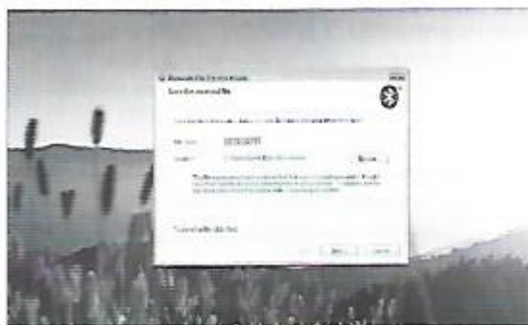
Slika 206. Moj Samsung mobitel je pronašao prijenosno računalo

Uređaji su se prepoznali i slika je s mobitela prebačena na prijenosno računalo.

Slika 207. Prebacivanje slike je u tijeku

Nakon uspješnog prebacivanja otvorit će se ovaj prozor.

Slika 208. Vista pita gdje želite pohraniti upravo prebačenu sliku

Ako želite, promijenite naziv slike i mjesto gdje će biti pohranjena. Potom kliknite **Next**.

Slika 209. Uspješno prebacivanje datoteke s mobitela na računalo

Kliknite na gumb **Finish**. Otvorite mapu u kojoj ste pohranili sliku i provjerite je li sve u redu.

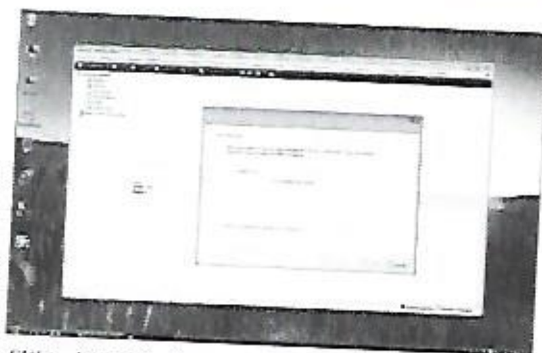

Slika 210. Kakvoća slike nije baš najbolja ali može poslužiti, fotoaparati na mobitelima ipak nisu za profesionalnu uporabu

Windows Mail

U ranijim inačicama Windows operativnog sustava klijent za pregledavanje elektroničke pošte zvao se Outlook Express. U Visti je to izmijenjeno. Novi klijent je **Windows Mail**.

Ako je otvoren neki prozor ili program, zatvorite ga na uobičajeni način. Kliknite potom na **Start Orb** → **All Programs** → **Windows Mail**. Nakon nekoliko trenutaka pojavit će se ovaj prozor:

Slika 211. Windows Mail traži od nas neke podatke kako bi mogao raditi ispravno

U predviđeno polje upišite svoje ime i prezime i potom kliknite **Next**. Nakon toga pojavio se još jedan prozor u kojem trebate navesti vašu e-mail adresu. Upišite je u predviđeno polje i kliknite **Next**. Slijedi upisivanje adresa poslužitelja. Te podatke pronaći ćete na papiru koji ste dobili od vašeg pružatelja internetskih usluga. Pogledajte u rubrike **Incoming mail server** i **Outgoing mail server** te odgovarajuće podatke upišite u polja. Kad ste gotovi, kliknite **Next**. U polja E-mail username upišite korisničko ime kojim se inače spajate na Internet (to je samo korisničko ime, bez dodatka za spajanje na ADSL, npr. dbujan4@htnet-dsl, korisničko ime je samo dbujan4). U polje Password upišite lozinku i označite opciju **Remember Password** ako već nije označena. Kliknite **Next**.

Slika 212. Uspješno ste na svoje računalo postavili novi račun elektroničke pošte

Kliknite gumb **Finish** kako biste se počeli služiti elektroničkom poštom.

Slika 213. Windows Mail prima 17 novih poruka

Izgled klijenta Windows Mail jednak je Outlook Expressu. Razlika je samo u nazivu. Vjerujem da ste upoznati s načinom rada e-mail klijenta pa stoga neću ulaziti u detalje. Pokazat ću samo osnove.

Slika 214. Prozor koji se otvara klikom na gumb Create Mail

Dakle, ako kliknete na gumb **Create Mail**, pojavit će se gornji prozor. U polje To: upišite e-mail adresu primatelja, u polje Cc: upišite e-mail adresu primatelja kopije ove poruke te u polje Subject: upišite naslov poruke. Nakon toga u prazan prostor ispod spomenutih polja upišite tekst poruke. Ispod trake izbornika prozora New Message nalazi se ikona spajalice. Kliknite je. Otvorio se prozor Open. Pozicionirajte se na neku mapu (npr. mapa Pictures, lijevo na popisu) i odaberite datoteku koju ćete pridružiti poruci. Potom kliknite na gumb **Open**. Odabrana datoteka je pridružena poruci. Kad ste upisali adresu i tekst poruke, možete kliknuti gumb **Send**, gore lijevo pri vrhu prozora. Uočite kako je poruka

prebačena u mapu Outbox s lijeve strane. Ako ste spojeni na Internet, poruka će se automatski poslati. Ako pak niste spojeni, spojite se na Internet i kliknite gumb **Send/Receive**.

Slika 215. Windows Mail provjerava ima li novih poruka i automatski šalje one koje se nalaze u mapi Outbox

Ako ste završili sa slanjem poruka, zatvorite Windows Mail.

Windows Contacts

U 9. poglavlju ove knjižice već smo govorili o programu **Windows Contacts**. Riječ je o virtualnom adresaru. Naime, jednostavnim upisivanjem svih podataka o vašim poslovnim kontaktima, prijateljima, rodbini, možete stvoriti bazu podataka koju ćete lako pretraživati. Kliknite na **Start Orb** → **All Programs** → **Windows Contacts**. Otvorit će se ovaj prozor:

Slika 216. Windows Contacts

Na popisu bi se trebao nalaziti kontakt s vašim podacima ako ste pratili upute iz 9. poglavlja.

Unesimo još jedan kontakt. Kliknite na gumb **New Contact**.

Slika 217. Prozor Properties u koji ćete upisati podatke o novom kontaktu

Nakon upisivanja svih podataka, kliknite **OK**. U popisu bi se trebao pojaviti novi kontakt. Klikom na opciju **New Contact Group** možete kreirati novu grupu korisnika. Ta je opcija korisna, jer lako možete razvrstati kontakte kolega s posla, prijatelje, rodbinu i slično.

Slika 218. Opcija New Contact Group

U polje **Group Name** upišite **Posao** i kliknite **Ok**. Na popisu kontakata pojavila se nova grupa. Kliknite na malo čas kreirani kontakt desnim gumbom miša i odvucite ga u novu grupu. Dok ste s ikonom iznad nove grupe, pojavit će se natpis **Link**. Pustite tipku miša. Otvorite sad novu grupu kontakata i u njoj bi trebao biti kontakt koji smo maločas kreirali.

Kad ste gotovi s upisivanjem novih kontakata, zatvorite program Windows Contacts na uobičajeni način.

Windows Calendar

Windows Calendar možete pokrenuti klikom na **Start Orb** → **All Programs** → **Windows Calendar**. Riječ je o virtualnom rokovniku. Kad se program otvori, pred vama bi trebao biti ovakav prozor:

Slika 219. Windows Calendar, virtualni rokovnik

Pogledajmo sada što nam nudi ovaj program. U sredini prozora nalazi se niz redaka koji označavaju sate u danu. Kliknite lijevom tipkom miša, na primjer, 9 sati ujutro. Potom pri vrhu prozora lijevo kliknite na opciju **New Appointment**. U 9 sati pojavio se natpis New Appointment. Desno, u stupcu **Details**, u prvo polje upišite naziv ovog unosa. Upišite »**Sastanak**«. U polje **Location** upišite »**Ured**«. U polju **Appointment Information** odaberite trajanje sastanka te odredite ponavljanje ovog unosa (npr. sastanak imate svaki dan u isto vrijeme). U polju **Reminder** odaberite vremensko razdoblje nakon kojeg će vas Vista podsjetiti na upravo kreirani unos. Na kraju u polju **Participants** upišite sve sudionike sastanka te ispod u polju **Notes** navedite bilješke.

Kliknite sada na opciju **View** i odaberite **Work Week**. Prikaz će se promijeniti i više se ne vidi današnji dan već tekući radni tjedan. U polju **Details**, na desnoj strani prozora, odaberite drugu boju za upravo kreirani sastanak. Recimo, crvenu. Kliknite ponovno na opciju **New Appointment** i na jednak način napravite podsjetnik za još jedan sastanak.

Kad ste unijeli još jedan sastanak, kliknite na opciju **New Task** desno od opcije **New Appointment**. Na lijevoj strani prozora pojavio se natpis **New Task**. U polju **Details** na desnoj strani prozora upišite naziv nove radnje (posla) te u polju **Task Information** odredite vrijeme početka i završetka te radnje. U polju **Reminder** odredite želite li da vas Vista podsjeti na zadano te u polje **Notes** unesite eventualne bilješke. Kad ste sve to napravili, pred vama bi trebao biti prikaz sličan ovome.

Slika 220. Sastanak u 9, večera u 21:30 i pranje auta, sve se treba stići pa je lakše uz Windows Calendar

Nadam se da će vam upravo opisana pomoć u Visti dobro poslužiti za organiziranje dnevnih obaveza.

Windows Mobility Center

Ako je neki program pokrenut, zatvorite ga na uobičajeni način. Posjedujete li prijenosno računalo, ovaj će vam uslužni program uvelike pomoći. O čemu se radi? Kliknite na **Start Orb** → **All Programs** → **Accessories** → **Windows Mobility Center**. Nakon nekoliko trenutaka pojavit će se ovakav prozor:

Slika 221. Upravljanje prijenosnim računalom nikad nije bilo lakše

U prvom polju nalazi se kontrola za jačinu zvuka. Drugo polje pokazuje nam trenutno stanje bate-

rije te način rada prijenosnog računala. Kliknite na strelicu uz natpis **Balanced** (ili neki drugi ako je različit) i odaberite drugi način rada računala. Trajanje baterije ovisi o odabranom načinu rada. Treće polje pokazuje nam status bežične mreže. Kliknite na gumb **Turn wireless off** kako biste isključili bežičnu mrežu. Četvrtim poljem možete upravljati s vanjskim zaslonom koji je spojen na vaše prijenosno računalo. Peti okvir služi nam za sinkronizaciju s drugim uređajem (npr. dlanovnikom), a šesti okvir je bitan prilikom prezentacija. Naime, njime možemo upravljati s projektorom koji je spojen na računalo.

Za više pojedinosti u vezi Windows Mobility Centra kliknite na plavi upitnik u donjem desnom kutu prozora i pojavit će se pomoć.

Slika 222. Pomoć pri uporabi Windows Mobility Centra

Backup and Restore Center

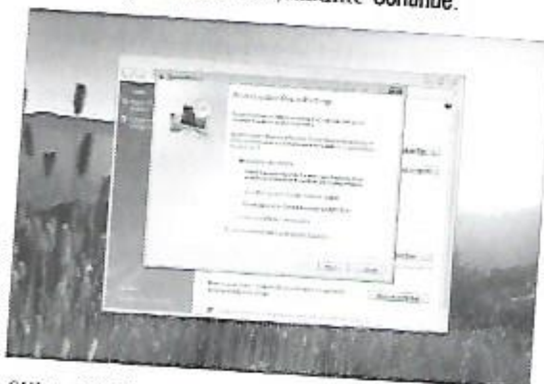
Zatvorite sve prozore na uobičajeni način. Kliknite na **Start Orb** → **All Programs** → **Maintenance** → **Backup and Restore Center**. Otvorit će se ovakav prozor:

Slika 223. Backup and Restore Center, vrlo važan program kojim možete osigurati podatke

O čemu se zapravo radi? Zamislite ovakav scenarij: kupili ste novo računalo i počeli raditi iznimno važan posao. Prošlo je šest mjeseci i vi ste napokon završili projekt. Jedno jutro sjeli ste za računalo i ugledali poruku: **Error writing disk C** ili nešto slično tome. Podaci su izgubljeni, posao od šest mjeseci otišao je u vjetar. Da se to ne bi dogodilo, postoje razni programi za izradu sigurnosnih kopija podataka. Jedan od njih je i **Backup and Restore Center** koji dolazi s Vistom.

Upoznajmo se pobliže s programom. Uočite s lijeve strane prozora dvije opcije: **Repair Windows using System Restore** i **Create a restore point or change settings.** Kliknite na prvu opciju. Vista traži dopuštenje za nastavak, kliknite **Continue.**

Slika 224. Pojavio se prozor System Restore

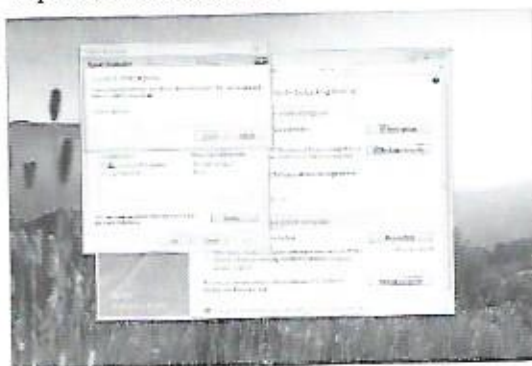
Označena je opcija **Recommended restore** kojom bi se sistem vratio na datum i poziciju kakav je bio prije posljednje promjene. Kliknite na **Choose a different restore point** i potom na gumb **Next**. Na prozoru koji se pojavio kliknite **Show restore points older than 5 days.** U tablici se pojavilo nekoliko točaka.

Slika 225. Popis točaka za vraćanje sustava u prvobitno stanje

Kako zapravo System Restore radi? Evo kratkog objašnjenja. Svaka promjena u operativnom sustavu se bilježi. Ako slučajno dođe do neke greške u radu, System Restore može vratiti stanje kakvo je bilo prije te greške. Na taj način jednostavno možemo uočiti i otkloniti nastali problem. Međutim, postoje situacije kad nam čak ni System Restore ne može pomoći. Na primjer, ako je računalo izrazito zaraženo virusima, System Restore nam rijetko može pomoći u cijelosti. Naš sustav je trenutno ispravan pa ga ne želimo vraćati na neku od ponuđenih točaka. Kliknite **Cancel**.

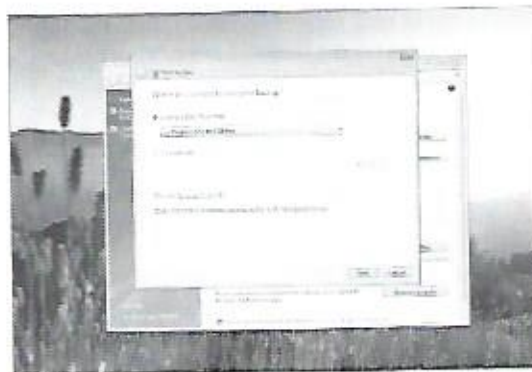
Kliknite sad na opciju **Create a restore point or change settings**. Opet potvrdite nastavak klikom na gumb **Continue**. U popisu diskova ispod natpisa **Available Disks** označite disk **C:** ako već nije. Potom kliknite na gumb **Create**. U prozoru koji se pojavio upišite naziv nove točke za povrat sustava. Napišite, »**Sustav ispravan**«.

Slika 226. Kreiranje nove točke za povrat sustava

Nakon nekoliko trenutaka Vista će kreirati novu točku povrata. U prozoru koji nam potvrđuje uspješno kreiranu točku, kliknite gumb **Ok**. Zatvorite prozor **System Properties** klikom na gumb **Ok**. Kliknite sad na opciju **Repair Windows using System restore** i na maločas opisani način provjerite da li se na popisu nalazi upravo kreirana točka za povrat. Ako ste pažljivo pratili upute, prva točka za povrat trebala bi biti »**Sustav ispravan**«. Kliknite **Cancel** kako biste zatvorili prozor.

Kliknite sad na opciju **Back up files** s desne strane prozora. Potvrdite nastavak klikom na gumb **Continue**.

Slika 227. Gdje želite pohraniti sigurnosnu kopiju vaših podataka

Želite li podatke prvo pohraniti na tvrdi disk, pa onda na DVD medij ili izravno na DVD? Odaberite **DVD RW (ili CDRW) drive**, ubacite prazan medij (DVD ili CD) u optički uređaj i kliknite **Next**. U prozoru koji se pojavio, označite diskove s kojih želite pohraniti podatke. Kliknite **Next**. Pojavio se popis vrsta podataka koji će se pohraniti u sigurnosnu kopiju. Sad su označene sve vrste, ako želite, možete neke podatke izuzeti (npr. TV shows). Kliknite **Next**. Odaberite koliko često želite kreirati sigurnosnu kopiju, kojeg dana i u koliko sati. Kliknite gumb **Save settings and start backup**.

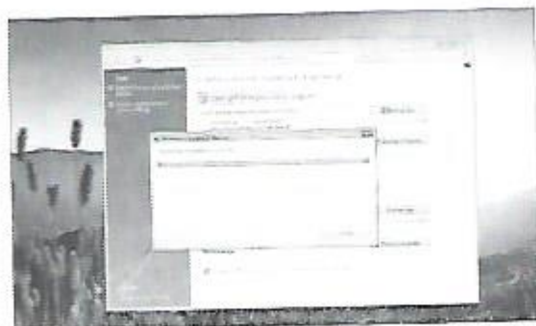

Slika 228. Izrada sigurnosne kopije je u tijeku

Kad je izrada kopije gotova, izvadite DVD (ili CD) iz uređaja ili provjerite jesu li pohranjeni svi dokumenti.

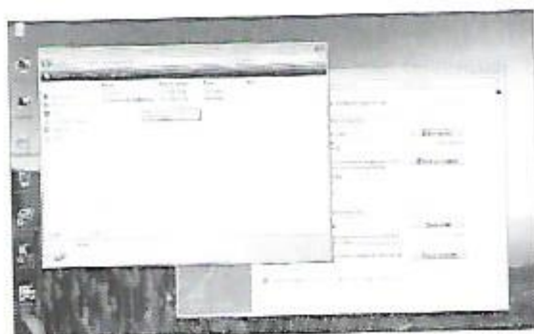
Zatvorite prozore koji su otvoreni kako biste se vratili u početni prozor **Backup and Restore Center**.

Kliknite sad na opciju **Back up computer**. Potvrdite nastavak klikom na gumb **Continue**. U sljedećem prozoru Vista pita gdje želite pohraniti sigurnosnu kopiju cijelog računala, na tvrdi disk ili na nekoliko DVD medija. Odaberite opciju **On hard disk** te iz padajućeg izbornika odaberite **disk D**: (ili drugi ako postoji). Kliknite gumb **Next**. Napomena: ovaj postupak vjerojatno neće biti moguć ako na računalu imate samo jednu particiju (npr. samo disk C:). Potvrda izrade sigurnosne kopije, provjerite jesu li svi parametri ispravni i potom kliknite gumb Start backup. Izrada sigurnosne kopije je počela a, ovisno o količini podataka na disku, može potrajati i do pola sata.

Slika 229. Nakon dvadesetak minuta izrada sigurnosne kopije je završena

Kliknite gumb **Close**. Otvorite ikonu **Computer** i potom otvorite sadržaj **diska D**: (ili nekog drugog na kojem ste pohranili sigurnosnu kopiju). Uočite novu mapu: **WindowsImageBackup**.

Slika 230. Nova mapa na D: disku, u njoj se nalazi sigurnosna kopija C: diska

Pokušajte ući u novu mapu. Ne možete, Vista ne dopušta pristup. Naime, to je i smisao izrade sigurnosne kopije. U stvarnosti je pametnije sigurnosnu kopiju kreirati na DVD medije jer se tvrdi disk može pokvariti. Ovdje sam pokazao i ovaj drugi način koji je praktičan jer novu mapu možete (ako nije prevelika) snimiti na DVD medij naknadno. Zatvorite prozor koji prikazuje sadržaj D: diska. Opcijama u donjem dijelu prozora možete vratiti podatke iz sigurnosnih kopija koje smo upravo kreirali. Kliknite na opciju **Restore computer**. Pojavilo se upozorenje. Vista pita jeste li potpuno sigurni da želite vratiti presliku cijelog računala. Ako to doista želite, vaš će se tvrdi disk formatirati i podaci će biti vraćeni iz sigurnosne kopije koju smo maločas napravili. U tom slučaju gubite sve podatke koje ste kreirali u međuvremenu, tj. nakon izrade sigurnosne kopije. To ne želimo napraviti pa stoga kliknite na gumb **Close**. Vraćanje sustava iz sigurnosne kopije obično se pokreće samo u slučaju potpunog kvara tvrdog diska. Zatvorite **Backup and Restore Center** na uobičajeni način.

Napominjem da je izrada sigurnosne kopije podataka vrlo važna i pokušajte je kreirati što prije i što češće. Nakon kvara tvrdog diska, moguće je pristupiti podacima, pa čak ih i spasiti, ali to je vrlo skup postupak.

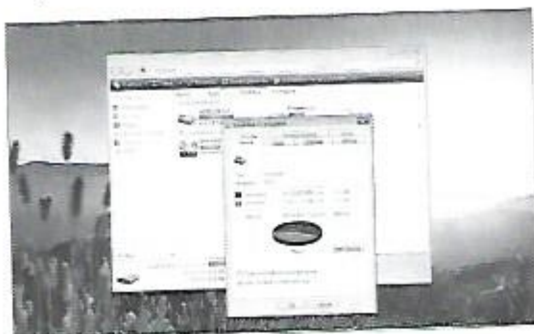
19. Održavanje računala i operativnog sustava u formi

U ovom ću se poglavlju poslužiti usporedbom računala i automobila. Uzmimo za primjer novi automobil sa 0 prijeđenih kilometara. Vozite taj auto 100.000 kilometara bez servisa i vjerujem da ćete ga tada moći baciti. Isto je i s računalom. Prosječno računalo danas ima barem dva (neka i po deset) ventilatora. Ti ventilatori uvlače zrak na jednoj strani kućišta te ga ispuhuju na drugoj. Dakle, kućište je ponekad potrebno otvoriti i počistiti nakupljenu prašinu. Drugi problem je održavanje operativnog sustava. On također zahtijeva »servise« kao i automobil iz našeg primjera.

Defragmentiranje

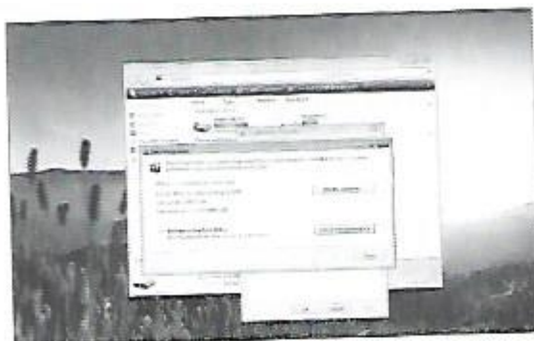
Zapisivanje podataka na tvrdi disk uzrokuje njegovo fragmentiranje (dijeljenje na sitne komade). Pristup fragmentiranim podacima s vremenom je

sve sporiji. Kako bismo to izbjegli, potrebno je disk **DEFRAGMENTIRATI** (ponovno postaviti u cjelinu). To možete ovako. Zatvorite sve prozore i kliknite dvostruko na ikonu **Computer**. Kliknite desnim gumbom miša na ikonu diska **C:**. S izbornika koji se pojavio, odaberite opciju **Properties**. Otvorit će se ovakav prozor.

Slika 231. Svojstva diska C:

Kliknite na jahač **Tools**. Kliknite na gumb **Defragment Now**. Potvrdite nastavak klikom na gumb **Continue**. Na prozoru koji se pojavio, kliknite opciju **Defragment Now**.

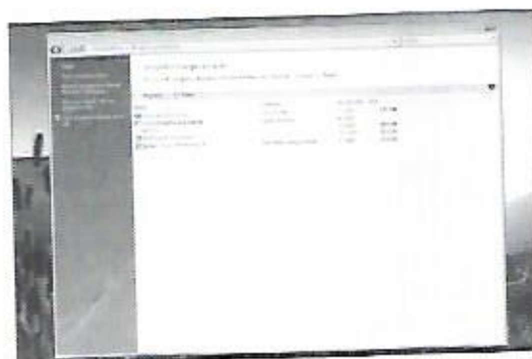

Slika 232. Defragmentacija je u tijeku, može trajati od nekoliko minuta do nekoliko sati

Nakon završetka defragmentacije, kliknite gumb OK. Isti postupak ponovite na svim particijama (D:, E: i slično) tvrdog diska. Defragmentiranje tvrdog diska trebalo bi načiniti barem jednom u dva mjeseca kako bi disk radio punim kapacitetom.

Uklanjanje programa koji se ne rabe

Vjerujem da većina korisnika instalirani program više nikad ne deinstalira nakon prestanka uporabe. Takav odnos prema operativnom sustavu dovest će do drastičnog usporenja. Naime, svaki instalirani program zauzima dio resursa računala. Zato vam predlažem deinstalaciju programa kojim se više ne služite. Zatvorite sve prozore i kliknite **Start Orb** → **Control Panel**. Kliknite opciju **Classic view** pri vrhu prozora lijevo. Na popisu pronađite ikonu **Programs and Features** te je dvostruko kliknite.

Slika 233. Popis programa instaliranih na moje računalo

Ako se ovaj popis opasno približi dnu prozora, vrijeme je za deinstalaciju. Program možete deinstalirati ako kliknite na njegovo ime i odaberete opciju **Uninstall/Change**. Nakon toga pratite upute jer se svaki program deinstalira na drukčiji način.

Preventivno skeniranje računala protiv virusa

U 12. poglavlju objasnio sam kako možete s Interneta preuzeti te instalirati antivirusni program. S vremena na vrijeme pametno je pokrenuti preventivno skeniranje. Naime, postoje virusi koji vam neće dati do znanja da su na računalu. Preventivno skeniranje poželjno je napraviti jednom tjedno.

Općenite upute

Postoji nekoliko pravila kojih bi se trebalo držati ako želite bez problema raditi na računalu:

- pažljivo čitajte sve poruke operativnog sustava

- ne brišite i ne ulazite u sistemske datoteke ako niste sigurni što radite
- držite red na tvrdom disku
- čitajte upute pri uporabi novog softvera ili hardvera

Eto, nadam se da će vam pridržavanje ovih osnovnih pravila pomoći i uvelike olakšati rad na računalu. I još jedna napomena: ako se ipak dogodi problem i računalo više ne radi, bez brige. Lošom uporabom softvera ne možete naškoditi računalu.

20. Performanse,

Performanse

U poglavlju o instalaciji Viste spomenuo sam **Performance Indeks** (Windows Experience Index). O čemu se radi? Vista u tom pogledu donosi novost. Današnji proizvođači softvera zahtijevaju sve jača računala koja će pokretati njihove aplikacije. Pogledajte samo kutiju neke novije igre i vidjet ćete ovakav tekst: Minimal configuration: Intel P4 3.4 GHz, 2 GB RAM, 512 MB DirectX 10 card and 5000 dollar joystick. Ovo je karikirana informacija, ali nije daleko od istine. Kako se običan korisnik ne bi izgubio u toj šumi podataka, Microsoft je razvio **Windows Experience Index**. To je indeks brzine računala i možete ga vidjeti ako kliknete desnim gumbom miša na ikonu **Computer** i odaberete opciju **Properties**. Napravite to.

Slika 234. Moje računalo ima indeks 2,6

Dakle, indeks iskustva (u slobodnom prijevodu) označava brzinu najsporije komponente računala. Detalje možete vidjeti ako kliknete natpis **Windows Experience Index.**

Slika 235. Indeksi brzine za sve komponente računala, najslabija je grafička kartica

Novije igre će vjerojatno na kutiji imati istaknut ovaj indeks što će značiti da tu igru nećete moći igrati ako imate računalo sa slabijim indeksom.

Isto se odnosi i na softver za profesionalnu uporabu (npr. AutoCad) koji će raditi sporo ili uopće neće raditi ako računalo ne udovoljava kriterijima.

Kompatibilnost

Kao i kod svakog novog operativnog sustava, kompatibilnost sa starijim programima donekle je ograničena. Međutim, kako će vrijeme prolaziti, vjerojatno će se pojaviti neke zakrpe koje će omogućiti rad sa starijim softverom.

Isto se odnosi i na hardver. Teško je za povjerovati da će proizvođač skenera napisati upravljačke programe za model star 10 godina. Taj skener možda radi besprijekorno, ali moći ćete ga rabiti samo na računalu sa starijim operativnim sustavom.

Stigli smo do kraja. Nadam se da ste donekle upoznali Vistu i njene mogućnosti. Možda će vas poneka sitnica ljutiti ali u cjelini mislim da je Vista pravi nasljednik Windows XP operativnog sustava. Tko je naviknuo na XP, zadržat će se na njemu. Tko pak želi istraživati, Vista je prava stvar. Želim vam ugodan rad!

Prostor za bilješke:

Prostor za bilješke:

Upotpunite svoje informatičko znanje!

www.egmont.hr

